

T.C.
POLİS AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SUÇ ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’ DE MALA KARŞI SUÇLAR VE BU
SUÇLARI İŞLEYENLERİN SOSYO-KÜLTÜREL VE
EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Ali ALTAY

DANIŞMAN
Doç. Dr. Zühtü ARSLAN

ANKARA
TEMMUZ-2007

T.C.
POLİS AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SUÇ ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’ DE MALA KARŞI SUÇLAR VE BU
SUÇLARI İŞLEYENLERİN SOSYO-KÜLTÜREL VE
EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Ali ALTAY

Bu tez/....../2007 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği/Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

.....
Jüri Başkanı

.....
Jüri Üyesi

.....
Jüri Üyesi

Tez Sınavı Tarihi:/....../2007

ÖNSÖZ

Günümüzde kentleşme ve sanayileşmenin bir ürünü olan sanayileşme ile birlikte toplumsal yapı da değişmiştir. Bu değişim mal ve hizmetlerin artması kadar, insanların bunlardan yararlanma olanaklarını ve alım gücünün yükselmesini de beraberinde getirmiştir. Bu durum zenginleşen bir toplum içerisinde suçluluğun boyutunu mülkiyete yoğunlaştırmış ve böylece insanların sahip oldukları malların güvence altına alınması konusunda çalışmalara ağırlık verilmiştir.

İnsanların yaşamlarında önemli bir yer tutan mülkiyet kavramı, özellikle içerisinde bulunduğumuz yüzyılda daha da önem kazanmış ve bir hak olarak algılanmaya başlamıştır. Bireylerin sahip oldukları malların güvence altına alınması uluslararası hukukta da önemli bir yer tutmuş ve bu konuda çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Evrensel anlamda hissedilen bütün bu gereksinimler bireylerin mallarına yönelik oluşabilecek tehlikelere karşı bir önlem niteliğindedir.

Dünyada ülkelerin kalkınabilmesi için, toplumlarında huzur ve güvenlik ortamlarının sağlanması gereklidir. Her ülkede sosyo-ekonomik anlamda farklılıklar olmakla birlikte, suç olaylarındaki yükselmeler küresel bir sorun olarak karşımıza çıkmakta (UNCHS,1998) ve suçlarla ilgili çalışmalara daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Bu konuda yapılacak olan çalışmaların güvenlik konusunda hizmet üreten mekanizmalara ışık tutacağı ve bunların işlevselliğini artıracığı düşünülmektedir.

Bu önemli konuyu araştırmamda bana öncülük eden Prof. Dr. Tülin İÇLİ' ye, çalışma kapsamında kullandığım verilerin değerlendirilmesinde emeği geçen Prof. Dr. Hüseyin TATLIDİL' e, değerli yorum ve tavsiyeleriyle tezime katkısı bulunan Prof. Dr. Zühtü ARSLAN' a ve çalışmalarım esnasında moral olarak bana büyük destek veren sevgili eşime teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖZET

Bu araştırmada Türkiye’ de mala karşı suçluluğun boyutları ve bu suçları işleyenlerin sosyo-kültürel ve ekonomik özellikleri ile bu suçların işlenme biçimleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın örneklemi, toplam 27 cezaevi kapsamında bulunan 1196 hükümlü ve tutukludan oluşmaktadır. Çalışmada öncelikle bu suçların yıllar içerisinde ulaştığı nokta istatistiksel olarak değerlendirilmiştir. Sonrasında ise mala karşı suçlar bir bütün olarak ele alınmış ve suçluların öğrenim durumu, yaş gibi demografik özelliklerinin suçluluğa etkileri incelenmiştir. Daha sonra çevresel faktörlerin bu suçlar üzerindeki etkilerine odaklanılmış ve suçlulukta iç ve dış etmenlerin ne derece etkili oldukları sorusuna yanıt aranmaya çalışılmıştır. Bu aşamadan sonra mala karşı suçlar kendi arasında bir sınıflandırmaya tabi tutulmuş ve hırsızlık, dolandırıcılık, gasp ve güveni kötüye kullanma suçları çalışmanın ana konusunu teşkil etmiştir. Bu dört suç kategorisi için kendilerine özgün ve ayrı ayrı bir suçlu profili çizilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte bu suçlardan mağduriyet alanında özellikle cinsiyetin ne gibi bir belirleyici unsura sahip olduğu test edilmiştir. Ayrıca suç yeri, suçta kullanılan alet ve suça teşvik gibi konularda sorulan sorular açısından, suçların işlenme biçimlerine yönelik cevaplar elde edilmeye çalışılmıştır.

ABSTRACT

This research aims to analyse the various dimensions of property crimes as well as the socio-cultural and economical characteristics of criminal in Turkey. The samples of the research include 1196 convicts from 27 different lockup house. First of all in the research, the level of these crimes for years is evaluated statistically. After that property crimes are discussed as a whole and effects of educational backgrounds, ages as a demographic feature of criminals to criminality are analysed. The study then focuses on the possible affects of the environmental factors, including internal and external variables, on criminality. Having classified the property crimes, our study taken up the crimes of burglary, fraudulency, robbery and the breach of confidence. It attempts to draw particular and unique criminal profiles for each of these crime categories. Besides it is tested that how is determining things especially gender on damnification about these kind of crimes. Also it is tried to obtain the answers about forms of committing in the questions about crime area, instrument of crime and substantiate to crime.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TABLOLAR VE GRAFİKLER LİSTESİ.....	VI
GİRİŞ.....	1
I. BİRİNCİ BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	3
1. Araştırmanın Önemi ve Literatür.....	3
2. Araştırmanın Yöntemi.....	6
3. Araştırmanın Hipotezleri.....	8
II. İKİNCİ BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN TEORİK ÇERÇEVESİ.....	9
1. Sapma ve Suç Kavramları.....	9
2. Suçlu Davranışı Açıklayan Teoriler.....	11
2.1. Sosyal Yapı Teorileri.....	14
2.1.1. Anomi Teorisi.....	15
2.1.2. Alt Kültür Teorileri.....	16
2.1.3. Sosyal Ekoloji Teorileri.....	18
2.2. Sosyal Süreç Teorileri.....	19
2.2.1. Sosyal Davranış ve Öğrenme Teorileri.....	19
2.2.2. Sosyal Kontrol Teorileri.....	20
2.2.3. Etiketleme Teorileri.....	21
3. Mal ve Mülkiyet Kavramları.....	23
3.1. Mal ve Mülkiyet Hakkının Hukuki Açıdan Gelişimi ve Önemi....	24
4. Mala Karşı İşlenen Suçların Tanımı ve Sınıflandırılmaları.....	26
4.1. Mala Karşı İşlenen Suçların Tarihsel Gelişimi.....	28
5. Mala Karşı İşlenen Suçların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi.....	30
5.1. Kentleşme	30
5.2. İşsizlik.....	32
5.3. Toplumsal Yapı.....	33

III. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRKİYE’ DE MALA KARŞI İŞLENEN SUÇLAR VE BU SUÇLARI İŞLEYENLERİN SOSYO-KÜLTÜREL VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ.....	35
1. Mala Karşı İşlenen Suçların Durumu.....	35
2. Mala Karşı İşlenen Suçların İşleniş Biçimleri ile Bu Suçları İşleyenlerin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Özellikleri.....	38
2.1. Araştırma Verilerinin Tek Yönlü Tablolar Halinde Analizi.....	38
2.2. Araştırma Verilerinin İki Yönlü Tablolar Halinde Analizi.....	42
2.3. Araştırma Verilerinin Mala Karşı Suç Türlerine Göre İki Yönlü Tablolar Halinde Analiz Edilmesi.....	66
3. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi.....	83
II. HİPOTEZLERİN TEST EDİLMESİ, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	94
III. KAYNAKÇA.....	101
IV. EK 1-ANKET SORULARI.....	108

TABLÖLAR VE GRAFİKLER LİSTESİ

I. TABLÖLAR

	<u>Sayfa</u>
TABLO 1- Asayiş Suçlarının Yıllara Göre Dağılımı.....	35
TABLO 2- Mala Karşı İşlenen Suçların Yıllara Göre Dağılımı.....	36
TABLO 3- Hükümlü Grubun Öğrenim Durumu.....	38
TABLO 4- Hükümlü Grubun Medeni Hal Dağılımı.....	38
TABLO 5- Suçluların Çocukluk Yıllarındaki Aile Sorunları.....	39
TABLO 6- Suçluların Çocukluk ve Gençlik Yıllarındaki Suç İşleme Durumları.....	40
TABLO 7- Hükümlülerin Cezaevi Sonrası Korku Nedenleri.....	40
TABLO 8- Suçluların Yaşadıkları Çevrenin Suça ve Suç İşleyene Bakışı.....	41
TABLO 9- Hükümlülerin İşlemiş Oldukları Suçlardan Kendilerinin Mağdur Olmaları Durumunda Verilmesini İstedikleri Ceza	41
TABLO 10- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Cinsiyetleri Arasındaki İlişki.....	42
TABLO 11- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Öğrenim Durumları Arasındaki İlişki.....	43
TABLO 12- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Suç İşleme Yaşları Arasındaki İlişki.....	44
TABLO 13- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Suç İşleme Anındaki Medeni Halleri Arasındaki İlişki.....	45
TABLO 14- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle En Son Yaptıkları İşten Elde Ettikleri Gelir Düzeyleri Arasındaki İlişki.....	46

TABLO 15- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Çocukluklarını Kimlerle Geçirdikleri Arasındaki İlişki.....	47
TABLO 16- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Annelerinin Öğrenim Durumları Arasındaki İlişki.....	48
TABLO 17- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Babalarının Öğrenim Durumları Arasındaki İlişki.....	49
TABLO 18- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Sahip Oldukları Kardeş Sayıları Arasındaki İlişki.....	50
TABLO 19- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Çocukluk Yıllarında Ailelerinde Yaşadıkları Problemler Arasındaki İlişki.....	51
TABLO 20- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Ailelerindeki Suçluluk Durumları Arasındaki İlişki.....	52
TABLO 21- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Arkadaşlarının Suç İşleme Durumları Arasındaki İlişki.....	53
TABLO 22- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Mağdurların Cinsiyeti Arasındaki İlişki.....	54
TABLO 23- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Mağdurları Tanıma Durumları Arasındaki İlişki.....	55
TABLO 24- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Mağdurların Yaşları Arasındaki İlişki.....	56
TABLO 25- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Yaşadıkları Yerleşim Yerleri Arasındaki İlişki.....	57
TABLO 26- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Suçları İşledikleri Yerleşim Yerleri Arasındaki İlişki.....	58

TABLO 27- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Suçları İşledikleri Yerler Arasındaki İlişki.....	59
TABLO 28- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Suçları İşleme Nedenleri Arasındaki İlişki.....	60
TABLO 29- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Suçları İşleme Şekilleri Arasındaki İlişki.....	61
TABLO 30- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Suç Aleti Arasındaki İlişki.....	62
TABLO 31- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Suç İşlerken Alkol veya Uyuşturucu Madde Kullanma Durumları Arasındaki İlişki.....	63
TABLO 32- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Suç İşlerken Teşvik Görme Durumları Arasındaki İlişki.....	64
TABLO 33- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Suç İşlerken Teşvik veya Yardım Gördükleri Kişiler Arasındaki İlişki.....	65
TABLO 34- Hüküm Giyilen Hırsızlık Suçu Gözden Geçirildiğinde Suçlunun Yaşadığı Yerleşim Yeri İle Suçun İşlendiği Yerleşim Yeri Arasındaki İlişki.....	66
TABLO 35- Hüküm Giyilen Dolandırıcılık Suçu Gözden Geçirildiğinde Suçlunun Yaşadığı Yerleşim Yeri İle Suçun İşlendiği Yerleşim Yeri Arasındaki İlişki.....	67
TABLO 36- Hüküm Giyilen Güveni Kötüye Kullanma Suçu Gözden Geçirildiğinde Suçlunun Yaşadığı Yerleşim Yeri İle Suçun İşlendiği Yerleşim Yeri Arasındaki İlişki.....	68

TABLO 37- Hüküm Giyilen Gasp-Kapkaç Suçu Gözden Geçirildiğinde Suçlunun Yaşadığı Yerleşim Yeri İle Suçun İşlendiği Yerleşim Yeri Arasındaki İlişki.....	69
TABLO 38- Hüküm Giyilen Hırsızlık Suçu Gözden Geçirildiğinde Suçlunun Cinsiyeti İle Suç İşleme Anındaki Medeni Hal Arasındaki İlişki.....	70
TABLO 39- Hüküm Giyilen Dolandırıcılık Suçu Gözden Geçirildiğinde Suçlunun Cinsiyeti İle Suç İşleme Anındaki Medeni Hal Arasındaki İlişki.....	71
TABLO 40- Hüküm Giyilen Güveni Kötüye Kullanma Suçu Gözden Geçirildiğinde Suçlunun Cinsiyeti İle Suç İşleme Anındaki Medeni Hal Arasındaki İlişki.....	71
TABLO 41-Hüküm Giyilen Gasp-Kapkaç Suçu Gözden Geçirildiğinde Suçlunun Cinsiyeti İle Suç İşleme Anındaki Medeni Hal Arasındaki İlişki.....	72
TABLO 42- Hüküm Giyilen Hırsızlık Suçu Gözden Geçirildiğinde Suçlunun Cinsiyeti İle Suçun İşlendiği Yer Arasındaki İlişki.....	73
TABLO 43- Hüküm Giyilen Gasp-Kapkaç Suçu Gözden Geçirildiğinde Suçlunun Ailesinde Suç İşleme Durumu İle Suça Teşvik/Yardım Eden Arasındaki İlişki.....	74
TABLO 44- Hüküm Giyilen Hırsızlık Suçu Gözden Geçirildiğinde Suç İşlerken Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanımı İle Suçun İşlendiği Yer Arasındaki İlişki.....	75
TABLO 45- Hüküm Giyilen Hırsızlık Suçu Gözden Geçirildiğinde Suç İşleme Yaşı İle Suç İşlerken Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanımı Arasındaki İlişki.....	76

TABLO 46- Hüküm Giyilen Gasp-Kapkaç Suçu Gözden Geçirildiğinde Suç İşleme Yaşı İle Suç İşlerken Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanımı Arasındaki İlişki.....	77
TABLO 47- Hüküm Giyilen Gasp-Kapkaç Suçu Gözden Geçirildiğinde Suç Aleti İle Öğrenim Durumu Arasındaki İlişki.....	78
TABLO 48- Hüküm Giyilen Gasp-Kapkaç Suçu Gözden Geçirildiğinde Suç Aleti İle Suç İşleme Yaşı Arasındaki İlişki.....	79
TABLO 49- Hüküm Giyilen Hırsızlık Suçu Gözden Geçirildiğinde Suç Aleti İle Suçun Nasıl İşlendiği Arasındaki İlişki.....	80
TABLO 50- Hüküm Giyilen Dolandırıcılık Suçu Gözden Geçirildiğinde Suç Aleti İle Suçun Nasıl İşlendiği Arasındaki İlişki.....	81
TABLO 51- Hüküm Giyilen Gasp-Kapkaç Suçu Gözden Geçirildiğinde Suç Aleti İle Suçun Nasıl İşlendiği Arasındaki İlişki.....	82

II. GRAFİKLER

GRAFİK 1- 2000-2006 Yılları Arasında Meydana Gelen Toplam Asayiş Olay Oranı.....	35
GRAFİK 2- Mala Karşı İşlenen Suçların Yıllara Göre Dağılımı.....	36
GRAFİK 3- 2000-2006 Yılları Arasındaki Mala Karşı Suçlarda Toplam Olay Oranı.....	37

GİRİŞ

Suç insanların hayatlarını ve mallarını her zaman tehlikede hissetmelerini sağlayan bir unsur olduğu için, sosyal problemler arasında en çok ilgi göreni olmuştur. Toplumlar bu soruna karşı sürekli çözüm arayışları içerisinde bulunmuşlardır. Suçun nedenlerini açıklamaya yönelik çeşitli suç teorileri ortaya atılmış ve bu teoriler biyoloji, psikoloji ve sosyoloji gibi farklı disiplinler altında ele alınmıştır. Günümüze gelindiğinde ise suç olgusu, daha ziyade sosyal yapı ve toplumsal organizasyona bağlı olarak açıklanmaya çalışılmaktadır. Diğer yandan sosyal yapıda herhangi bir sosyal olayın nedeni araştırılırken o olayla ilişkili unsurların aralarındaki fonksiyonel ilişki üzerinde durulması gerekir. Suç nedenlerinin araştırılması da suçla birlikte olan koşulların ve onların suç olgusu ile ilişkilerinin araştırılması demektir (İçli,1992:1).

İnsanları suça ve suçluya ilişkin araştırmalara yönelten nedenlerin başında öğrenme duygusu ve gelecekte karşılaşılabilecek olumsuzluklardan kendilerini koruma dürtüsü gelmektedir. Toplumun suç ile ilgilenmesinin toplum bilincinin güçlendirilmesi bakımından da önemli olduğu ileri sürülmektedir. Ayrıca suçun topluma verdiği zararın maliyeti oldukça fazladır. Bu zarar maddi anlamda olmasının yanında, ayrıca toplumda suçu önlemede görevli mekanizmalara karşı meydana gelen güvensizlik şeklinde de ortaya çıkabilir (Demirbaş,2001:36). Ceza adaleti, kaybedilen mülkiyet, parçalanmış hayatlar ve özel güvenlik anlamında suçun toplumlara verdiği zararlar, gelişmiş ülkelere göre gelişmekte olan ülkelere daha fazla olmaktadır. Suçun gelişmekte olan ülkelere etkisi, ekonomik yatırımların azalması, komşuluk ilişkilerinin erimesi, sosyal gelişme programlarına devletin ayırdığı kaynakların azalması, eğitim, sağlık, cinsiyet, etnik eşitliği sağlayacak programların ve bunlara tahsis edilen miktarların gittikçe azalması şeklinde olmaktadır (Dönmezer,2000: 116)

Suçların araştırılması insan davranışlarının anlaşılması bakımından da önem taşımaktadır. İnsanların davranış ve tutumlarını anlayabilmemiz için, toplum düzenini sağlayıcı normlardan neden sapma gösterdiklerine bakmak gerekir (Dönmezer,1984:33). Suçu bir tek sebebe veya tek bir sürece bağlayarak açıklama çabaları özellikle 19. yüzyıl da yoğunluk kazanmıştır. Örneğin suç biyolojik, fizyolojik veya psikolojik-psikiyatrik nedenlerle açıklanmak istenmiştir. Ancak zamanla insan davranışlarının ve eylemlerinin incelenmesi, insanın kişiliğinin olduğu kadar toplumun

kültürel ve sosyal unsurlarının incelenmesi de gerektiği anlaşılmıştır. Böylece suçu tek bir sebebe bağlama yerine, fiziki çevrenin, sosyal ve sosyo-kültürel çevrenin, siyasal sistemlerin, ekonomik düzenin suça etkisi ve suçla ilişkisi üzerinde durulmaya başlanmıştır (Centel,2000:56).

Mevcut suç teorilerinden bazıları makro düzeyde suçun toplumsal yapı ile ilişkilerini araştırmışlardır. Fakat suçun çok nedenli karmaşık bir olgu olması, bu konuda her bir suç türüne ve bu suç türlerini işleyen suç faillerine yönelik mikro düzeyde araştırmaların yapılması gereğini ortaya çıkartmıştır.

Suçlar, faillerinin amaçlarına, toplum tarafından suça gösterilen tepkinin şiddetine (İçli,1992:7), suçların işlenmesinde hangi faktörlerin etkili olduğuna ve istatistiksel verilere (Dönmezer,1984:64) göre sınıflandırılabilirler. Bunların dışında suçlar hukuki açıdan da sınıflandırılmaya tutulmuş ve Türk Ceza Kanunu'nda suçlar, Uluslararası Suçlar, Kişilere Karşı Suçlar, Topluma Karşı Suçlar, Millete ve Devlete Karşı Suçlar olmak üzere dört kısımda toplanmıştır. Araştırmamızın konusunu teşkil eden mala yönelik suçlar ise aynı kanunun ikinci kısmında yer alan Kişilere Karşı Suçlar altında onuncu bölümde Malvarlığına Karşı Suçlar adı altında düzenlenmiştir.

Bu çalışmada, mala yönelik suçların işlenme nedenlerinin ortaya çıkarılması ve hangi ekonomik ve kültürel koşullarda, hangi tür sosyal ilişkilerin hakim olduğu yapılarda bu suçların meydana geldiğinin, anket verilerinin bilimsel analizleri sonucunda aydınlatılması amaçlanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE LİTERATÜR

Suçun bilimsel olarak araştırılması, kuralların kaynaklarını, bu kurallar ile sosyal yapı arasındaki ilişkileri, bu kuralların ihlal edilmesinin nedenleri ve sonuçları ile suçlu davranışın önlenmesi ve kontrolünü kapsar. Diğer yandan, suçun bilimsel olarak incelenmesi sonucu elde edilen bilgiler tekrar ceza kanunlarına etki ederek, kanunların yeniden yapılması ve suçun doğasının yeni düşünce ve görüşler bakımından araştırılmasına yardımcı olur (İçli,1992:1).

Türkiye’ de suçlulukla ilgili olarak yapılan saha araştırmalarının azlığı, suç sosyolojisi alanında temel sayılabilecek ve suçla mücadele eden kurumlara kaynak teşkil edebilecek imkanlar vermemektedir. Bu durum gelişmiş toplumlardaki suç yaklaşım politikalarının yakalanmasını ve benimsenmesini güçleştirmekte veya geciktirmektedir. Suçluluğun neden bazı sosyal yapılarda diğerlerinden sık görüldüğü, hangi sosyal, ekonomik ve kültürel koşullarda, hangi tür sosyal ilişkilerin egemen olduğu yapılarda suçluluğun arttığı veya azaldığı, kısacası sosyal yapı içerisinde kişileri suça iten nedenler (İçli,1992:2) ancak bu konuyu içeren detaylı bilimsel analizlerin periyodik olarak yapılması ile büyük ölçüde aydınlatılabilir

Günümüzde suç veya suçluluğun kendi içerisinde türlerine ayrılması ve daha ayrıntılı olarak incelenme imkanlarına kavuşturulması her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Bu kapsamda yapılan araştırmalar, hukuki açıdan eksikliklerin giderilmesine yönelik dayanak noktaları oluşturmayı hedeflemektedir.

Türkiye’ de genel suçlu dağılımı gözlemlendiğinde, en sık görülen suç türleri arasında hırsızlık, gasp ve dolandırıcılık gelmektedir (İçli,1992: 157). Bu durum mala karşı işlenen suçlar konusunda araştırmalar yapılması gereğini ortaya koymaktadır. Suçların nedenlerinin ortaya çıkarılması konusunda, suçluların işlemiş oldukları suç

türlerine mikro düzeyde odaklanılarak, aynı suçları işleyen kişilerin ortak profillerinin çıkarılmasının önemli etken olduğu düşünülmektedir.

Türkiye’ de yetişkin suçluluğuna bakıldığında mala karşı işlenen suçlar genelde erkekler ve bunlar arasında özellikle genç işsizler tarafından işlenmektedir. Ülkede kişi başına düşen eğitim harcamalarının artması, ırza geçme ve sarkıntılık gibi suçlarda kısmi bir azalışa neden olurken, mala karşı işlenen suçlarda artışa sebep olmaktadır. Ayrıca enflasyon oranlarındaki yükselişler de bu suç türlerini de artırmaktadır. Yaygın kabulün aksine, bu suçları işleyenlerin, belli suçlarda uzmanlaşamadıkları, ardı ardına farklı suçları işledikleri gözlemlenmiştir (Akkuş,2003:68-70).

Kadınlar ise bu suç türleri arasında daha düşük bir grubu kapsamaktadır. Kadınların işledikleri suç türleri arasında en yaygın grup adam öldürme suçları olup, mala karşı işledikleri suç türleri arasında ise hırsızlık suçları ilk sıralarda yer almaktadır. Gelişmiş ülkelerde kadınların özellikle mala karşı işlemiş oldukları suç oranları görece olarak yüksek çıkmaktadır. Bunun temel nedenlerinden birisi bu ülkelerde yaşayan kadınlarda maddi kazanç elde etme isteklerinin yüksekliğidir (Öğün,1990:113-121).

Çocukların mala karşı işledikleri suçları inceleyen çalışmalara bakıldığında, kişilik bozukluğunun rol oynayabileceği gibi sosyo-ekonomik ve yakın çevre koşullarının etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mala karşı suç işleyen çocukların büyük bir kısmının erkek çocuklardan oluştuğu, eğitim seviyelerinin düşük ve çok çocuklu ailelerde çocukların suç işleme oranları, ailenin çocuğa olan ilgisinin azalması nedeniyle yüksek çıkmaktadır. Bu suçları işleyen çocuklarda genelde suç tekrarına rastlanılmış ve suçları arkadaşlarıyla birlikte işledikleri gözlemlenmiştir (Elibol,1998:55-61). Aile içindeki ilginin azlığı çocukların okuldan kaçma eğilimlerini yükseltmekte ve kötü arkadaş çevreleri edinmelerini mümkün kılmaktadır. (Küçükler,2001:27-31).

Türkiye’ de gasp suçlarının sosyolojik dağılımına bakıldığında, şehirlere göç edenlerin genellikle yerleşmek için geldikleri şehirlerde ekonomik, sosyal ve diğer bazı nedenlerden dolayı şehre intibak etmekte zorlandıkları görülmüştür. Gasp suçlarını işleyenlerin nisbi oranı diğer suçları işleyenlerin oranından daha az olup, suçluların yarıya yakını daha önceden de suç işlemiş grubu oluşturmaktadır. Bu suçları işleyenlerin % 30’ unun psikopat kişilik taşıyor olması önemli bir ayrıntıdır (Sayın,1998:112-117).

Dolandırıcılık suçlarını işleyenlerin eğitim seviyeleri, diğer mala karşı işlenen suç türlerine oranla daha yüksektir. Bu suçlar daha çok grup halinde işlenmekte ve bunlardan özellikle eğitim seviyesi daha üst olanlar grubu yöneten ve yönlendiren kişilerden oluşmaktadır. Diğerleri ise grubun üyelerini oluşturmakta ve suçun işlenmesinde daha çok basit ve uzmanlık gerektirmeyen işleri yapan bireylerdir. Dolandırıcılık suçlarının büyük çoğunluğu kredi kartı dolandırıcılığı ve sahteciliği ile banka dolandırıcılığı olduğu görülmektedir (İnci,2003:131-140).

Mala karşı suçlarla mücadele kapsamında öncelikle suçun işlendiği bölgenin tüm unsurlarının (konum, demografik yapı, gelir düzeyi, vs) çok iyi bilinmesi ve analizlerinin bu doğrultuda yapılması gerekir. Yıl içerisinde bu suçların meydana geldiği aylar ve günler tespit edilmeli, alınması gereken önlemler ise bu kapsamda ele alınmalıdır (Gül,2002:94-96).

Türkiye’ de suç ve suçluluk üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde, çalışmaların genelde çocuk suçluluğu üzerinde yoğunlaştığı, yetişkin suçluluğu üzerine ele alınan çalışmaların ise daha çok yerel veya bölgesel alanlarda yapılanlarla sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Bununla birlikte mala karşı işlenen suçlar alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde, bu suçlara sosyolojik açıdan ziyade, hukuki zemindeki araştırmalarda daha fazla yer verildiği görülmüştür. Ayrıca yapılan çalışmalarda mala karşı suçlar kapsamında toplanan fakat işlenişleri itibariyle ayrı türleri oluşturan (hırsızlık, gasp, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma vs gibi) suçların her birisinin farklı bir araştırmaya konu teşkil ettiği görülmüş, ancak genel bir başlık altında incelenerek aralarındaki farklılıkların karşılaştırılması ve ortaya çıkarılmasına imkan tanıyan çalışmalara pek rastlanılmamıştır.

Araştırmamızda mala karşı işlenen suçlar; hırsızlık, gasp, dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma olmak üzere dört ana başlık altında ele alınacaktır. Türkiye’ de mala karşı suçluluğun nedenlerini belirlemeyi amaçlayan çalışmamızda, bu suçları işleyen kişilerin sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri incelenerek, elde edilen bilgilerle teorik çerçevenin ışığı altında hazırlanan hipotezler denenecektir.

Son yıllarda özellikle mala yönelik suç türlerinde bir artış görülmekte ve bu nedenle 1 Nisan 2005 tarihinden itibaren yürürlüğe giren TCK’da bu kapsamda yeni düzenlemeler getirmektedir. Özellikle büyük şehirlerde kapkaç suretiyle kişilerin mallarının gasp edilmesi, insanların toplum içerisinde dahi kendilerini güvende

hissetmemelerine neden olmaktadır. Bu durum suçların artık gizli olarak değil aksine gün geçtikçe daha da alenen işlendiğini göstermekte ve suçla mücadelede yeni açılımlara ve çok yönlü araştırmalara imkan sağlanması hususunda fikir vermektedir.

Mala karşı işlenen suçlar kendi arasında çeşitli türler altında ele alınabilir. Ancak araştırmamızda bu suç türlerinden önemli olduğu düşünülen sadece dört kategori üzerinde yoğunlaşılacaktır. Mala karşı suçlar adı altında yer alan bu suç türlerini işleyen kişilerin sosyo-ekonomik durumları arasındaki farklılıklar, suçların işleniş, yer ve biçimlerinin neler olduğu, toplumsal yapının temelini oluşturan aile kurumunun bu suçlar üzerindeki etkileri, eğitim düzeyinin suç türleri arasında nasıl bir etkiye sahip olduğu çalışmamızın ana niteliklerini oluşturacaktır. Bu kapsamda aynı suç kategorisi içerisinde bulunan fakat işleniş biçimleri hukuken farklılık arz eden suçları işleyen kişiler arasındaki sosyal, ekonomik ve kültürel farklılıkların neler olduğu ortaya çıkarılarak, suçluluğun önlenmesi hususunda görevli birimlere kriminolojik açıdan yarar sağlaması hedeflenmektedir.

2 ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Türkiye’de mala karşı işlenen suçluluğun nedenlerini belirlemeyi amaçlayan araştırmamız 2006 yılında “Cezaevlerinde Bulunan Hükümlülerin Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikleri” başlığı altında yürütülen proje kapsamında başlamıştır. Bu araştırmada, kullanılacak olan veri kaynağı Türkiye’ de tesadüfi örnekleme yöntemiyle belirlenmiş olan cezaevlerinde, mala yönelik suç işlemiş olan hükümlüler ile yapılmış olan anket çalışması olacaktır.

Araştırmamızda kullanılacak olan verilerin bizzat mala karşı işlemiş oldukları suçlardan dolayı cezaevlerinde bulunan hükümlüler ile karşılıklı görüşülerek, daha önceden hazırlanmış ve denenmiş olan soruların anket vasıtasıyla kendilerinden cevaplamalarının istenmesi yoluyla elde edilmiştir. Ayrıca örneklem sayısı geniş tutulmuş ve Türkiye’ nin her bölgesinden belirli iller örnekleme dahil edilmiştir. Bu nedenle özellikle Türkiye’ de suçluluk konusunda yapılan saha araştırmalarının kısıtlılığı, mala karşı işlenen suçlar kapsamında böyle geniş bir örnekleme doğrudan yapılan ve sonuçları çoklu analizlerle test edilen bu çalışmayı önemli kılacağı

düşüncesindeyiz. Ayrıca araştırma sonucunda elde edilecek olan bilgiler ile yabancı ülkelerde mala karşı işlenen suçlar arasında karşılaştırma imkanları da sağlanabilecektir.

Proje kapsamında suçluluğun (terör ve organize suçlar dışındaki) boyutlarının incelenmesi amacıyla Türkiye’ de bulunan bütün cezaevlerinde bulunan toplam 3152 kişiyle anket çalışması yapılmıştır. Çalışma sonucunda anketler değerlendirilmiş ve cevaplanmayan veya cevaplananlar arasında çelişkili cevaplar verdikleri tespit edilen anketler geçersiz sayılmış olup, değerlendirme dışında bırakılmıştır. Bu grubun içerisinde mala karşı dolandırıcılık, hırsızlık, gasp ve güveni kötüye kullanma suçlarını işleyen 126’ sı kadın ve 1070’ i erkek olmak üzere toplam 1196 kişinin vermiş oldukları cevaplar çalışmamızın ana konusunu teşkil etmiştir.

Örnekleme dahil edilen Adana, G. Antep, Ş. Urfa, Malatya, Elazığ, Sivas, Bilecik, Bursa, Balıkesir (Bandırma), Çanakkale, Kastamonu, Bartın, Çankırı, Kastamonu (İnebolu), Afyon, Isparta, Manisa, İzmir (Ödemiş), Aydın (Nazilli), Ankara, İstanbul, Mersin, Diyarbakır, Erzurum, Trabzon, Samsun ve Edirne il ve ilçelerinde bulunan E ve M tipi ceza evlerinde bulunan hükümlülere anketler uygulanmıştır.

Hükümlülere uygulanan anketlerde toplam 92 soru sorulmuştur. Soru kağıtlarında hükümlünün yaş, cinsiyet, medeni hal, kendisinin ve ailesinin sosyo-ekonomik, eğitim durumu, yaşadığı yere ait kültürel özellikler, hükümlünün çevresi ile olan ilişkileri, suç işleme nedeni ve şekli, suç işlendiği yer ve suç aletine ait özellikler, mağdur ile olan yakınlık derecesi ve mağdura ait bilgilerin yer aldığı sorular bulunmaktadır.

Anket uygulamasının bitiminden sonra elde edilen verilerin kodlanması aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada açık uçlu sorulara alınan cevaplar belirli bir sistem içerisinde gruplandırılmış, ayrıca yaşla ilgili sorulara verilen cevaplar da kendi içerisinde 15 yaşından başlayarak 65 yaşa kadar 10 aralık katsayısı ile gruplandırılmıştır.

Araştırma sonuçları frekans tabloları ve çapraz tablolar haline getirilerek, değişkenler arasındaki ilişki standart sapmaya bağlı olarak değerlendirilmiştir. Tablolarda değişkenlere ait ortak değerler ve beklenen değerler karşılaştırmaya olanak sağlayacak biçimde sunulmuş ve bu değerler arasındaki farkın büyüklüğü ortaya çıkan sonucu belirlemiştir. Aralarında ilişki saptanan değişkenler ile suç türleri ayrı ayrı ele alınarak, bu değişkenlerin suç türleri üzerinde ne derece etkili olduğunu belirlemek

amacıyla çoklu analizler yapılmıştır. Elde edilen sonuçlarla önceden belirlenen hipotezlerin geçerlilikleri test edilmiştir.

3 ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

- 1- Türkiye’ de mala karşı işlenen suçlarda suçlunun öğrenim düzeyi düşüktür.
- 2- Türkiye’ deki gasp suçları, daha çok gençler tarafından işlenmektedir.
- 3- Çocukluğunu parçalanmış aile yapısı içerisinde geçiren kişilerin hırsızlık suçlarını işleme oranları yüksektir.
- 4- Türkiye’ de işlenen hırsızlık suçlarında, ekonomik yetersizlik önemli bir etkindir.
- 5- Türkiye’ deki göç faktörü mala karşı işlenen suçları artırmaktadır.
- 6- Mala karşı suçlarda kadınlar potansiyel mağdur olma konumundadırlar
- 7- Mala karşı işlenen suçlar, kent suçu olma özelliği taşırlar
- 8- Türkiye’ deki gasp suçları profesyonel bir organize-çete suçu olma özelliği taşırlar
- 9- Bağımlılık yapıcı madde kullanımı mala karşı suçların işlenmesinde etkin rol oynar.
- 10- Mala karşı işlenen suçların işlenmesinde, suç türlerine göre suç aletleri de değişiklik göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN TEORİK ÇERÇEVESİ

1 SAPMA VE SUÇ KAVRAMLARI

Toplum düzeninin sağlanabilmesi için toplumda emir ve yasaklamalar şeklinde bazı yaptırımlar mevcuttur. Bu kurallar örf ve adetlerden, gelenek ve göreneklerden, ahlak ve hukuktan kaynaklanır. Bu kurallar sosyal düzen kuralları olarak adlandırılır (Şafak,1992:3). Toplum, sosyal kontrol ile şahısların ve grupların sosyal düzen kurallarına uymalarını ister. Toplum üyelerinin bu kurallara uymaları sonucu toplumsal uyum ve anlaşma artar. Aksi halde sistemden sapmalar meydana gelir (Nirun,1972:410).

Toplumların kendi kültürlerine ait örf, adet, gelenek-görenek ve hukuk kurallarına uymayan davranışlara sapmış davranışlar denir. Toplumun davranış kurallarına uymamak ile hukuk kurallarına uymamak farklı derece ve biçimde toplumsal tepki ile karşılaşılır. Hukuk kurallarına uymamanın yaptırımı yasalarda yazılı olarak belirtilmişken, gelenek-görenek, örf ve adetlere uymamanın sapma olarak nitelendirilmesi görelidir. Aynı zamanda sapmış davranışa gösterilen tepkinin boyutu farklı sosyal gruplar içerisinde de değişiklik gösterebilir (İçli,1994:1).

Bu durum suç türleri için de geçerli olup, suçu oluşturan fiiller de zaman ve ortama göre değişiklik gösterebilirler. Geçmişte suç sayılan davranışlar, zamanla suç olmaktan çıkabileceği gibi sosyal değişim süreci içerisinde yeni suç türleri de ortaya çıkabilir. (Dönmezer,1984:62-63).

Sapma davranışlarının tamamı hukuki anlamda suç teşkil etmez. Nezaket, görgü, terbiye kurallarına, örf ve adetlere, ahlak kurallarına aykırı fiiller hukuken suç değildirler (Dönmezer,1984:57). Ancak bütün suçlar, ayrıca birer sapmış davranış olarak değerlendirilebilir. Çünkü sosyo-kültürel bilimler, suç teşkil eden davranışları, toplumda yürürlükte olan sosyal normlardan sapış olarak tanımlamaktadırlar. Suçlu,

içinde yaşadığı toplumun normları ile kendi kişisel kuvvetleri arasında bir denge kuramamış olan kişidir (Dönmezer,1984:59).

Sapma toplumun genel yapısı içerisinde bulunan bazı sosyal gruplar arasında farklılık gösterebilir. Toplumun yapısı, zaman ve sosyal grup, sapmanın temel belirleyicileridir. Örneğin günümüzde Türkiye’ de de yaşanmakta olan, geleneksel tarım toplumlarında ailenin onurunun korunmasına yönelik adam öldürme bir görevdir. Bu görevin yerine getirilmesi toplumsal bir zorunluluk olarak görülmektedir (Bahar,2005:126).

Sapma insanların kişilik yapılarına bağlıdır ancak suç, tarihi süreç içerisinde şekillenen kanunlarda kendisini gösterir. Suç da sapmış bir davranıştır ancak kanun koyucu tarafından sapmış davranışlar arasından seçilmiş ve ceza yaptırımı ile biçimlendirilmiş (Dönmezer,1984:59) politik süreçlere dayanan yasal bir kavramdır. Yani bir toplum, zaman içerisinde suçun tanım ve kapsamını değiştirebilir. Bu durum yasa ile tanımlanmış davranış ortadan kaldırmaz ancak bir ölçüye kadar suçlu statüleri değiştiği için davranışın kriminolojik tanımının da değişmesi gerekir. Bu kapsamda suçun katı bir şekilde bilimsel değil yasal olduğu gerçeğinden hareketle, suç kavramı suçlu davranışının bilimsel incelemesini içerir (İçli,2003:505).

Sapma, bir grubun norm ve değerlerinin başka bir toplumun norm ve değerleriyle uyuşmadığı durumlarda da oluşur. Bir alt kültürün normlarına uyulması halinde diğer alt kültürlerle göre sapkın duruma düşülecektir. Gençler ve çocukların arkadaş gruplarının davranış beklentileri ile ebeveynlerinin davranış beklentileri farklıdır. Dolayısıyla ailede sapma olarak belirlenen davranışlar, akran grubunda normal davranışlar olarak kabul görebilir (Bahar,2005:127).

Suç, “topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen eylem, davranış, tavır ve harekettir”. Tarihsel süreç içerisinde her dönemde topluma zarar veren veya tehlikeli olduğu düşünülen davranışlar kanun koyucular tarafından çıkartılan yasalarca yasaklanmış ve cezalandırılmıştır (Dönmezer,1984:61). Bu durum suçun evrenselliğini ortaya koymaktadır. Bazı toplumların suçtan arınmış olmaları (crime free), (Ellis ve Walsh,2000:3-4) suçun evrenselliğini ortadan kaldırmaz. Çünkü bunlar dünyanın ücra köşelerinde okur yazar olmayan, küçük avcı toplumlarıdır ve şekillendirilmiş suçlu statüleri bulunmamaktadır.

Suçun insanlara verdiği zararların yanında faydalarının da olabileceği düşünülmektedir. Örneğin Durkheim (1933, 1938), suçun sosyal yaşam için yararlı ve normal olduğunu beyan etmiştir. Bunun nedenini de, suçun toplumu bir araya getirdiği ve onun ahlaki sınırlarını kuvvetlendirdiği şeklinde açıklamaktadır (Liska ve Warner,1991:1442). Suçlu davranışlar karşısında insanlar, toplumsal düzenin sağlanmasına yönelik dayanışma içine girerler. Bunun sonucu toplumsal bağlar kuvvetlenir. Bu çerçevede suç toplumsal düzenin sağlanmasında, toplumsal normların gelişmesinde olumlu etkiler de yapmaktadır (Bahar,2005:133).

Sosyal bir olgu olarak suç, kuvvet, gelişme, eşitsizlik, insan tabiatı ve ceza sistemleriyle koşullandırılmaktadır. Suçun, bütün toplumlarda yok edilmesi mümkün olamasa da, koşullandırıcı etmenlerin zararlı sonuçları makul düzeye indirmesi, suçluluğun azalmasında önemli derecede rol oynayabilir (Yücel,1986:32). Suçluluk kapsamında yapılan çalışmaların bu azalmayı kolaylaştırabileceği ve suçun önlenmesi ile ilgili yetkili kurumlara ışık tutabileceğinden söz edilebilir.

2 SUÇLU DAVRANIŞI AÇIKLAYAN TEORİLER

Suçlu davranışı açıklamak için üretilen teorilerin geçmişi binlerce yıl öncesine dayanır. 1789 Fransız İhtilalinden önce var olan hukuk sistemine ve ceza adaletine tepki olarak çıkan klasik ekolün temsilcileri Beccaria ve Jeremy Bentham' dır. Faydacı ekol olarak da bilinen bu okulun temel varsayımı insanların sonucunu tarttıktan sonra suç işledikleridir (İçli,2003:513). Klasik okula göre insan davranışı, akılcı, rasyonel ve özgür iradenin ürünüdür (Siegel-Senna 69). Bu nedenle insanlar, rasyonel davranış için eşit kapasitede olup, kanunlar herkese eşit uygulanır ve cezalar kişilerin davranış şekillerine göre belirlenir (Yokuş Sevik,1998:28-29).

Klasik ekol sonrasında bilim adamları suçun nedenlerini pozitivist bir yaklaşımla incelemeye başlamışlardır. Pozitivist okulun uyguladığı yöntem, deneysel araştırma ve gözleme dayalıdır. Bilimsel olarak test etmeden, bireylerin suç işlemeyi rasyonel olarak seçtiklerini savunan klasik okulun aksine, pozitivistler suçlu davranışın biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin bir sonucu olarak meydana geldiği görüşündedirler (İçli,1994:39).

Bu okula göre; insan davranışını bireyin özgür iradesi değil, iç ve dış etkiler belirler. Bireyin doğruyu yanlıştan ayırt edebilme yeteneği, yalnızca kişisel bilinç ve takdir yeteneği değildir. Aksine, biyolojik ve psikolojik faktörler ile çevre ve kültür gibi birey dışındaki güçlerle kontrol edilirler (Siegel-Senna,1981:72). Bu açıdan pozitivistler, insan davranışından hareketle, suç olgusunun bireyin özgür iradesinin dışında geliştiği anlayışından hareketle determinizm kavramını geliştirmişlerdir. Pozitivist doktrine göre, irade özgürlüğü temelsiz bir faraziye ve bilimsel gerçeğe uygun değildir. Ancak irade özgürlüğünün yokluğu, işlenen suçlardan dolayı bunların faillerine ceza verilmemesini hiçbir surette gerektirmez. Toplumun her canlı varlık gibi kendisine zarar verenlere karşı müdahale hakkı vardır ve suçlular toplum tarafından tepkilere maruz kalacaklardır (Dönmezer-Erman,1994:102).

Suçluluğun nedenlerinin ortaya çıkarılması bakımından geçmişten günümüze kadar yapılan çalışmalar biyolojik, psikolojik ve sosyolojik temelli olmak üzere sınıflandırılmıştır. Bunlardan biyolojik açıklamalar, insan davranışını biyolojik ve fiziksel etkenlerin belirlediğini ileri sürerler. Bu etkenler vücut tipi ve genetik oluşumu içerir. Biyolojik açıklamaları başlatan ve kriminolojinin babası olarak bilinen Lombroso, suçlulukla kalıtım arasında ilişki kurarak, doğuştan suçlu olduğunu, buna da kişinin sahip olduğu fiziki, biyolojik ve psikolojik anormalliklerin neden olduğunu ileri sürmektedir (Siegel-Senna,1981:72-73).

Lombroso'ya göre, doğuştan suçlu, genetik olarak belirlenmiş, suçlu hareketleri icra eden insanlardır. Darwin' in etkisi altında kalmış olan Lombroso'ya göre suçlu normal insana nazaran en aşağı gelişim aşamasında olan (atavistik) bir insandır (Kürzinger,73). Suçluların ölçümü, onların normal insanlara göre, büyük vücut uzunlukları, büyük kol uzunlukları, geniş göğüs kafesi ve fazla kiloya sahip olduklarını göstermiştir. Lombroso hırsızlık suçunu işleyenlerin çok hareketli yüz yapısı ve ellere sahip olduklarını, gözlerinin küçük, huzursuz ve sıklıkla oynadığını (şaşı), kaşlarının çatık ve birbirine yakın olduğunu iddia etmiştir (Demirbaş, 2001:97).

Ayrıca beden yapısı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler konusundaki düşünceleri ilk sistemleştirenlerden biri de Dr. Gall' dir. Prenolojinin (kafatası bilimi) kurucularından olan Dr. Gall, kişilikle ilgili çeşitli özellik ve fonksiyonların beyinde belirli merkezleri olduğu şeklinde bir varsayımı kabul etmiş ve bütün beynin topografyasını çıkarmıştır. Beyindeki bu merkezlerin iyi gelişmiş olması, bu özellik ve

fonksiyonların kuvvetli olması şeklinde anlaşılmıştır. Beynin bu merkezlerinin kafatasına da etki yapıp, orada da bir takım çıkıntı veya girintilere yol açacağı doğal sayılmıştır. Kafatasındaki çıkıntı, düzlük ve girintilerin incelenmesi ile kişilik özellikleri hakkında fikir sahibi olunacağı belirtilmiştir. Buna göre kafatasının alın kısmı yukarı doğru çıkıntılı olanların mal ve mülkiyet arzularının kuvvetli olduğunu ileri sürmüştür (Demirbaş, 2001:96-97).

İnsanların suç işleme nedenlerini psikolojik açıdan ele alan teorilerin başında Freud' un psikanalitik teorisi akla gelmektedir. Bu teori, insanın kişiliğindeki parçaların birbirine etkili olması temeline dayanır. Kişiliği oluşturan parçalar, id (altbenlik), ego (benlik) ve süperego (üstbenlik) dur. İd, saldırganlık ve cinsellik gibi doğuştan gelen içgüdülerdir. Süperego, ana-baba ve diğer belli kişilerle etkileşim sonucu geliştirilmiş değerlere dayalı olan vicdandır. Ego ise, idin istekleriyle, süperegonun değerleri arasında arabulucu olarak çalışmaktadır. İd'i yeterince denetlemeyen ego ile süperego' da yapısal bozukluklar bulunması durumunda, dengesiz bir kişilik oluşmakta; bu da davranışı etkileyerek suçluluğa neden olmaktadır (Yavuzer, 1996:258). Teoriye göre bu içgüdüler, normal davranış sergileyen insanlarda bilinç altına itilmek suretiyle gizlenmektedir (Dönmezer,1984:183).

Psikanalitik görüşte suçlu, suç teşkil eden davranışlara, bilinç altı birtakım güçler, güdülenmeler tarafından itilmektedir. Bu nedenle, suçlu davranışlar ancak psikanaliz tekniğinin uygulanması ile anlaşılabilir ve mümkün ise değiştirilebilir.(Dönmezer,1984:184). Psikolojik yaklaşımların savunucuları suçla ilgili açıklamalara psikiyatrik bir yön vermişler ve suçu bir takım ruhi ve akli anormalliklere bağlamışlardır. Her ne kadar suçluların çoğunda psikiyatrik bir bozukluk veya anormallik bulunmasa da, insanın kişiliğini ve sapıcı eylemlerini anlayabilmek yönünden psikiyatrinin önemli katkıları olmaktadır (Dönmezer, 1984:188).

Psikiyatride gerçek akıl hastalıkları psikozlar olarak adlandırılır ve göze çarpan karakter anormallikleri ise, psikopatlar ve nevrozlar olarak gruplandırılır (Demirbaş,2001:114). Psikopatlar, kişinin karakter ve heyecan reaksiyonlarında anormallikler gösteren ve doğuştan gelen ruhsal bir geriliktir (Dönmezer,1984:195). Psikopat kişilikler, genel olarak sosyal ve ahlaki kurallara uyum sağlamada başarısız tutum sergilerler (Flowers,1990:120).

Psikopatlar değişik yazarlar tarafından farklı sınıflandırmalara tabi tutulmuşlardır. Mala karşı işlenen suçlar açısından en belirgin sınıflandırmalardan birisi, psikopatları on ayrı gruba ayıran Scheneider'e aittir. Bunlardan özellikle hyperthynic'ler gasp gibi tehlikeli suçları işlerken, zayıf iradeliler ise daha küçük çapta mala karşı suçları işleme eğilimindedirler. Bunların dışında hastalığı sebebiyle sözüne güvenilmeyen psikopatların ise mala zarar verme ve hırsızlık gibi suçları işleyebildikleri söylenmektedir (Dönmezer,1982:197).

Diğer bir grup olan nevrozlar ise, kişinin bilinç altında meydana gelen ve bir takım ruhi baskılar sonucu ortaya çıkan bedensel anormalliklerdir. Bu kişiler genelde hastalıklı tepkilerini bir çeşit savunma silahı olarak kullanırlar; normal yollardan başarılı bir şekilde çözemeyecekleri konuları, anormal tepkilerle çözmeye kalkışırlar (Demirbaş,2001:117). Kleptomani (çalmak tutkusu) ve piromani (yangın çıkartmak suretiyle mala zarar verme tutkusu) hastalığı olan kişiler, daha genel patolojik nitelikte olan nevroz şekilleridir (Dönmezer,1984:193).

20. Yüzyıl başlarında bilim adamları suççu özellikle sosyolojik yönden incelemeye başlamışlardır. Onlara göre bireysel teorilerin tanımı belirsizlikler içermekte ve araştırmanın dayandığı örneklemeler evreni temsil etmemektedir. Ayrıca toplum içerisinde bu şekilde örneklemeler seçilmesi insanları suçlu olarak etiketlemektedir.

Sosyolojik teoriler, suçluluğun nedenleri ile ilgili en sistematik açıklamaları getirmişler ve sosyal normlar, sosyal organizasyonlar, sosyal yapı, sosyal değişme, sosyal çatışma ve sosyal süreçler ile sapmış davranışın ilişkisine yoğunlaşmışlardır (İçli,2004:76-77).

Sosyolojik teorileri, sosyal yapı ve sosyal süreç teorileri olmak üzere, her grup kendi içerisinde alt gruplara ayrılabilen iki ana grup altında toplamak mümkündür:

2.1 SOSYAL YAPI TEORİLERİ

Sosyal yapı teorileri, suçlu davranışı, toplumun sosyal yapısı ve organizasyonuna odaklanarak açıklamaya çalışırlar. Burada uzlaşma (consensus) ve çatışma (conflict) olmak üzere iki temel yaklaşımdan söz edilebilir. Uzlaşmacı

yaklaşım, toplumun değerlerinin yansması olarak gelenekler, ahlak kuralları ve hukuku ele alır ve bazı suçları kaçınılmaz, hatta işlevsel olduğu görüşünü paylaşır. Çatışmacı yaklaşım ise, suçlu davranışın toplum içerisindeki sosyal gruplar arasındaki çatışmadan meydana geldiğini savunur (Reid,1997:139).

Sosyal yapı teorileri azınlıkların yaşadıkları bölgelerde yapılan araştırma sonuçlarıyla ilgili olarak, suçu ekonomik yoksunluğa bağlamaktadırlar. Çünkü insanların geçimlerini sağlayabilecekleri ölçüde iş imkanlarına sahip olmayışları, onların suç işleme motivasyonlarını artıracaktır. İşsizliğin en büyük etkisi mala karşı suçlara olurken, adam yaralama gibi şiddet suçlarını fazla etkilememektedir (Siegel,1998:189).

2.1.1 ANOMİ TEORİSİ

Suçun nasıl ortaya çıktığı ve onun sosyal yapı ile nasıl ilişkili olduğu konusunda Emile Durkheim (1858-1917) önemli açıklamalar getirmiştir. Ona göre suç evrensel bir olgudur, toplum kültürünün bir parçasıdır ve her toplumda her zaman suç vardır. Suç oranlarının yükselmesi sosyal değişme ihtiyacının bir işaretidir (İçli 2004: 79-80).

Durkheim' e göre, standartların ve değerlerin kaybolması sonucu sosyal düzen bozulmakta ve toplumda 'anomi' yani normsuzluk meydana gelmektedir. Anominin var olduğu toplumlarda ise çözülme, bütünleşmenin yerini alır (İçli 2004: 83). Durkheim tarafından ortaya atılan ve Metron tarafından geliştirilen bu teoriye göre suçluluğun olmadığı bir toplum yoktur (Demirbaş,2001:127).

Anomi toplumun sosyal kontrol mekanizmasını zayıflatır. Her toplum kişilerin istek ve arzularını sınırlamaktadır. Eğer bir toplum anomik hale gelmişse, insanların isteklerini kontrol altına alamaz. Çünkü insanların isteklerini kontrol altına alma zorlaştığında, beklentiler sınırsızlaşır ve insanlar suç işleme yoluyla hedeflerine ulaşmak isterler (Siegel,1998:175).

Merton kültürel amaçlarla kurumlaşmış yollar arasındaki ilişkiden ortaya çıkan uyum tiplerini bir şema halinde ifade etmiştir. Merton' un uyum tiplerini gösterdiği şemada (+) lar kabul, (-) ler red ve (+) ler mevcut değerleri reddederek onların yerine yenilerini koymayı ifade eder (Merton,1962:239).

	<u>Uyum Modelleri</u>	<u>Kültürel Amaçlar</u>	<u>Kurumlaşmış Yollar</u>
1-	Uyumluluk (Conformity)	+	+
2-	Yenilikçilik (Innovation)	+	-
3-	Şekilcilik (Ritualizm)	-	+
4-	Geri Çekilme (Retreatizm)	-	-
5-	İsyan (Rebellion)	±	±

1- Uyumluluk: Bireyler hem kültürün tanımladığı amaçları, hem de bu amaçlara ulaşmak için belirlenen yolları kabul ederler.

2- Yenilikçilik: Toplumun amaçlarını kabul ederler, fakat onları elde etmek için yasal yollar çok az sayıda olduğundan, ilerlemek için yeni yollar keşfeder ya da planlarlar.

3- Şekilcilik: İnsanlar bir zamanlar inandıkları ve erişebileceklerini zannettikleri amaçları ihmal eder ve kendilerini o andaki yaşamlarına verirler.

4- Geri çekilme: Bu tarz da uyum yada kötü uyum gösteren kişiler, topluma yabancılaşmışlardır. Toplumsal değerler konusundaki fikir birliğine katılmazlar.

5- İsyan: Toplumun mevcut amaç ve yollarını reddeder ve yeni bir sosyal düzen kurmaya teşebbüs ederler.

Bu teoriye göre, mala karşı suç işleyenler, toplumun yücelttiği amaçlara meşru yollardan ulaşabilme imkanına sahip olamayan ve bu yolları reddederek, daha açık bir deyimle insanların mallarını çalarak, gasp ederek ve dolandırarak, kanun dışı yollarla amaçlara ulaşmak isteyeceklerdir. Dolayısıyla yenilikçi uyum modeli bu tür suçları işleyenler için geçerli sayılabilir.

2.1.2 ALT KÜLTÜR TEORİLERİ

Sosyal yapı teorisyenleri ayrıca toplum içerisinde bulunan alt kültür gruplarının suçla olan ilişkilerini de incelerler. Alt kültürler belirli gruplar arasında geleneksel hale gelmiş değerler, normlar ve davranış kalıplarıdır. Bu gruplar hapishaneler ve akıl hastaneleri gibi kapalı kurumların sakinleri, değişik yaş grupları, mesleki ve etnik gruplar ve sosyal sınıflar da dahil olmak üzere çok değişik tiplerde oluşabilir. Alt

kültürler, birey ve grupların dünyayı görme, algılama ve yorumlamada önemli referans kaynağıdır (Beşe,2003:82)

Alt kültürel suç teorileri, toplumda belli grupların veya alt kültürlerin suçu onayladığını veya en azından suça neden olan değerlere sahip olduklarını ileri sürer. Böylece bu gruplarla etkileşime giren bireyler zamanla grubun sosyal değerlerine uyum gösterirler ve suçlu faaliyetler içinde yer alırlar. Örneğin, hırsızlık yapan bir kişi grubun diğer üyelerinden hırsızlığın iyi, en azından izin verilebilir bir davranış olduğunu öğrenmiştir (İçli,2004:89).

Alt kültür kuramlarının önde gelen temsilcilerinden biri olan Albert Cohen, suç alt-kültürünün, alt ve orta sınıf kültürü arasındaki bir çatışmadan kaynaklandığını belirtmektedir. Ona göre, alt sınıfa mensup olan çocuklar, bir statü arayışı olarak, orta sınıfa mensup olan çocukların amaçlarını, yaşam biçimlerini gerçekleştirmeye çalışırlar. Ancak, bu çocuklar orta sınıfın statüsünü yasal yollardan elde etme imkanına sahip değildirler. Çünkü içinde bulundukları sınıfsal ve ekonomik konum buna imkan tanımamaktadır. Bu güçlük, bireylerde bir statü engellemesi meydana getirmektedir. Bu durum da, çocukların, kendilerine olan güvenlerini kaybetmelerine ve karşıt bir tepki geliştirmelerine yol açarak, suçluluk alt kültürünün ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Mala karşı ve şiddet suçlarına orta sınıfın şiddetle karşı olduğunu değerlendirirler ve çok çalışma gibi geleneksel davranış biçimi de dahil, orta sınıfın bütün değerlerini reddederler. Sonuç olarak Cohen, suçluluk alt kültürünü, bir karşıt tepki şeklinde meydana geldiğini belirtmektedir (Vito ve Holmes,1994:165; Williams ve McShane,1999:115-116; Taylor, Walton ve Young, 1981:135; İçli,2004:90; Kızmaz,2005:157).

Diğer alt kültürel yaklaşım ise Miller' e aittir. Miller, mevcut düzene karşı çıkan alt sınıftakilerin problemleri ve bir sınıfın temelinde başarıyı sınırlandıran sosyal yapısı ile şiddeti meydana getiren değerleri arasındaki çatışmanın suçlu alt kültürünün gelişmesini sağlayacağını açıklamıştır (Kızmaz,2005:158). Miller' in tezi daha sonra Cloward ve Ohlin tarafından geliştirilmiştir. Bunlar suçluluğu statü engellemesinin sonucu olarak görmüşler ayırıcı fırsatlar (differential opportunity) teorisini geliştirmişlerdir. Bu teoriye göre, belli fırsatlara ulaşabilmek için yasal ve yasal olmayan yollar bulunmaktadır. Yasal fırsatlar engellendiği zaman, yasal olmayan fırsatlardan yararlanma yoluna gidilir, bu da suçu doğurur (Akıncı-Sokullu,2002: 179).

Daha açık bir ifade ile belirtmek gerekirse, mevcut fırsat yapısının engellendiği ortamlarda bireyler kendi başarıları için meşru olmayan yollara yönelecektir (Vito ve Holmes,1994; 167).

Günümüz şartlarına bakıldığında da durum değişmemektedir. Özellikle büyük kentlerde sosyal hareketliliğin artması, sosyal denetim mekanizmasının etkisiz kalması ve sosyal normların insan davranışlarını yönetici konumunda olması gibi nedenler bir suç alt kültürü oluşmasına sebebiyet vermektedir. Öte yandan yaşamın anonimleşmesi, insanları birbirini tanımaz hale getirmekte ve yan yana yaşayan insanlar birbirlerinden soyutlanmaktadır. Bu nedenlerle toplumlarda suçluluk artmakta, az da olsa endüstrileşme suçların türlerini değiştirmektedir. Kentleşen bölgelerde şiddete dayanan suçların, genel suçluluk arasındaki yeri azalırken, mala karşı işlenen suçların artacağı kriminologlar tarafından açıklanmaktadır (Hancı,1999; 24-28).

2.1.3 SOSYAL EKOLOJİ TEORİLERİ

Ekoloji teorileri, belli fenomenlerin dağılımını ve çevreleriyle ilişkilerini inceler. Ekoloji ile ilgilenenler suçu, çevrenin değişimi ile birlikte ortaya çıkan sosyal değişimin bir fonksiyonu olarak açıklamaya çalışırlar (İçli 2004: 95)

Türkiye’ de suç ekolojisini sosyo-ekonomik etmenlere göre incelemek amacıyla yapılan çalışmalardan biri, 1964-68 yılları arasında Ereğli’ deki sanayileşme sürecinin suç oranları üzerine etkisini araştıran Dönmezer’ e aittir. Dönmezer, 1965-66 yılları arasında Ereğli’ de suç oranlarının % 30 arttığını belirtmiştir. Bu artışın nedeni olarak da, 1965’ ten itibaren bölgeye gelen sanayi işçilerinin nitelikleri gösterilmiştir. Örgütsüz, konut sıkıntısı içindeki bu insanların daha sonra topluma uyum sağladıkları ve geçen iki yıl içinde suç oranlarının da düştüğü görülmüştür. Dönmezer’ e göre suçluluğun artma nedeni sanayileşme ile ortaya çıkan organizasyonsuzluktur (Dönmezer,1974:134-145).

Yine Türkiye’ de özellikle sosyo-ekonomik açıdan gelişmişliğin yüksek olduğu bölgelerde en fazla mala karşı suçların işlendiği görülmüştür (Sanlı,1998:70). 1999 yılında mala karşı işlenen suçlarının değerlendirilmesi yapıldığında, hırsızlık suçlarının % 80’ i, dolandırıcılık suçlarının %71’ i, gasp suçlarının ise % 69’ u, özel statülü iller

kapsamındaki 10 büyük ilde, geriye kalanının ise diğer 70 ilde işlendiği görülmüştür. Bu durum, mala karşı suç işleyenlerin nüfus oranı yüksek, sanayileşmenin yoğunlaştığı, göç alan illerde, eylemleri için müsait ortam bulduklarını ve büyük illere yöneldiklerini göstermektedir (Karaaslan,2000:35).

2.2 SOSYAL SÜREÇ TEORİLERİ

Sosyal süreç teorileri, insanların suçlu bireyler haline gelme süreci üzerinde yoğunlaşırlar. Yani insanlar hangi koşullar altında ve neden suçlu davranışı öğrendikleri, toplumun suçlu davranışı önlemede hangi kontrol mekanizmalarını kullandığı ve suçlu davranışta bulunan insanların, diğerleri tarafından etiketlenme şekilleri bu teori grubunun konularını oluşturmaktadır.

2.2.1 SOSYAL DAVRANIŞ VE ÖĞRENME TEORİLERİ

Sosyal öğrenme teorisyenleri, insanların şiddete eğilimli olarak doğmadıklarını ancak daha sonraki yaşamlarında onu bir davranış kalıbı olarak öğrendiklerini kabul ederler. Ayrıca suçlu davranış kalıbını öğrenen bu insanlar daha sonra devam eden süreç içerisinde, normal insanlara nazaran suçtan duymaları gereken utanç duygusundan yoksun hale de gelebilirler.

1930’larda Edwin H. Sutherland tarafından ortaya atılan ve Ayırıcı Birleşimler (differential association) Teorisi, ister yasalara uygun olsun isterse bir suç teşkil etsin, bütün davranışların öğrenildiğini kabul eder. Öğrenmenin esas kısmı, samimi kişisel gruplar içerisinde gerçekleşir. Nelerin öğrenildiği ise birlikteliğin yoğunluğuna, sıklığına ve süresine bağlıdır. Bu değişkenler yeterli ve birliktelikler suça dönük olduğunda aktör, suç işleme tekniklerini öğrenir ve dürtüler, tavırlar ve rasyonelleştirmeler, suçlu davranış için elverişli şartlara eklenir (Beşe 2003: 81).

Sutherland, küçük kişisel gruplarla doğrudan temasın rolü üzerinde durmasına karşılık bu, ona göre, basit olarak suçlularla arkadaşlık eden kişinin suçlu olacağı anlamına gelmez. Karmaşık toplumlarda birçok kişi hem suça yönelik hem suça karşı

tanımlar ve kalıplarla karşılaşır. Sutherland' a göre bu ilişkiler, sıklık, devamlılık, öncelik ve yoğunluğa göre değişebilir (İçli 2004: 112).

Öğrenme kuramları başlığı altında ele alınan diğer bir kuram da, Robert L. Burgess ve Ronald L. Akers tarafından geliştirilmiş olan ayırıcı güçlendirme teorisidir. Bu kuram ayırıcı birleşenler teorisinden daha geniş bir içeriğe sahiptir. Bu kurama göre, insanlar hem sapkın davranışları, hem de bunlara ilişkin tanımları, koşullanma aracılığıyla doğrudan veya taklit yoluyla dolaylı yollardan öğrenmektedirler. Aynı şekilde öğrenilen davranış, pekiştirme ile güçlendirilebilir veya ceza ile zayıflatılabilir (Kızmaz,2005:160-161).

2.2.2 SOSYAL KONTROL TEORİLERİ

Sosyal kontrol kuramına ilişkin yaklaşımlara ilk olarak Durkheim'in çalışmalarında rastlamak mümkündür. Kuramın diğer öncüleri arasında Albert J. Reiss (1922-), Jackson Toby (1925-), F.Ivan Nye (1918-) ve Walter C. Reckless (1899-1988) gibi isimler vardır. Kontrol kuramının modern anlamdaki öncüleri denildiğinde ilk akla gelen Travis Hirschi' dir (Kızmaz,2005:163). Bu teoriler, insanlara aksi öğretilmediği müddetçe anti sosyal davranış sergileyeceklerini açıklamaktadırlar (Sokullu-Akıncı,2002:190). Yasalar, örf ve adetler, resmi veya özel kurumların emirleri, aile yapısı vb. gibi topluma ait yapılar kişiler üzerinde mikro veya makro düzeyde kontrol yeteneğine sahip varlıklar olup, insanların nasıl sosyal bir şekilde davranması gerektiğini belirlerler.

Bu teorilerle ilgili ilk çalışma, 1958' de Nye' nin çalışmasıdır. Nye, çocuk suçluluğunun öğrenme süreci sonucu ortaya çıktığını ifade etmekle birlikte, bunun kontrol eksikliğinden de kaynaklanabileceğini ileri sürer. Ona göre sosyal kontrol, sosyalizasyon sürecinden kaynaklanır. Bu süreç yoluyla birey kendi doğru yanlış bilincini geliştirir. Birey dolaylı olarak sevgi, şefkat bağlarının olduğu (ebeveyn gibi) kişiler tarafından da kontrol edilebileceği gibi, onları cezalandıran doğrudan bir kontrol de olabilir (İçli,2004:119).

Sosyal kontrol teorisinin savunucularından Hirschi' ye göre bütün bireyler potansiyel olarak hukuk normlarını ihlal etme eğilimindedirler ancak kontrol altında

tutulduklarını düşündükleri için bu eğilimleri açığa çıkmaz. Kontrol mekanizması bireylerin aileleri, arkadaşları, komşuları ve işverenlerinden korkarak yasal olmayan davranışlara girmemeleri şeklinde ortaya çıkar. Bu toplumsal bağların olmaması, bireylerin suç işleme konusunda kendilerini özgür hissetmelerine neden olur. Aile ve topluma bağlılık, başarı ve gelecekteki hedeflere karşı taahhüt, sosyal ve sportif organizasyonlara katılma, dürüstlük ve sorumluluk gibi değerlere inanma suçlu davranışa yönelik kontrol mekanizmalarındandır (Siegel,1998:208-209). Hirschi' ye göre bu unsurlar arasındaki karşılıklı ilişki bireyin yasal veya geleneksel faaliyetlere yönelmesini etkiler. Örneğin, aile ve akrabalarına duyarlı ve bağlı olan kişilerin yasal amaçları benimseme, onlara uyma olasılığı yüksektir. Diğer taraftan sosyal ilişkileri reddeden birinin geleneksel amaçlara taahhüdü daha zayıftır (İçli 2004: 125).

Hirschi'nin kontrol teorisinin odak noktası bireyin topluma olan bağlılığıdır ve suç bu sosyal bağın zayıflamasından meydana gelir. Ailesine ve okuluna karşı çok ilgisi olmayan gençler, diğerlerine göre daha fazla suç işleme eğilimindedirler ve yaşamlarında olumlu davranış sergileyenlerin ise toplumun kabul görmüş kendine ait normlarına ve geleneklerine daha fazla inanmaktadırlar (Reid,1997:203-205).

2.2.3 ETİKETLEME TEORİLERİ

Etiketleme teorileri, 1960'lı yıllarda ortaya çıkan ve bireylerinin etiketlenmelerinin onların suç işleme süreçleri üzerinde etkili olduğu varsayımına dayanan teorilerdir. Bu kurama göre, bireylerin sapkın veya suçlu olarak etiketlenmeleri, onların toplumdan dışlandıkları yönünde bir duyguya kapılmalarına yol açmaktadır. Bu dışlanma duygusu da, onların suçlu gruplarla ilişkiye girmelerinde etkili olmaktadır (Kızmaz,2005:171).

Bu teoriyi geliştirenlerden biri olan Edwin M. Lemert, biricil ve ikincil sapma olmak üzere iki tip kavramdan bahseder. Birincil sapmanın çeşitli sosyal, kültürel ve psikolojik şartlar altında ortaya çıktığı ve bireyin fiziksel yapısına fazla etki yapmayarak, kişisel davranışlar ve bireyin sosyal rolü üzerinde belirgin değişikliklere yol açmadığı kabul edilmektedir. İkincil sapma ise, birincil sapmaya gösterilen toplumsal tepki ile ortaya çıkan gizli ve açık sorunlara karşı savunma, saldırı veya uyum

anlamına gelen sapmış davranışlardır. Birincil sapmanın aksine, ikincil sapma, etiketlenen sapmış davranış ile etiketleyenler arasındaki etkileşim açısından önemlidir (Reid,1997:211). Çünkü ikincil sapmada, bireyin sosyal normlara olan tepkisi pekişmektedir. Bu durumda birey, sapkın alt-kültür gruplarıyla etkileşime girerek, kişiliğini yeniden şekillendirmekte ve gerçek suçluluk, bu yeni sosyalleşme biçimiyle oluşmaktadır (İçli, 1998:113; Liska,1987:117). Bu yaklaşıma göre; cezaevleri, ıslah evleri ve akıl hastanelerinin sapkınlığı pekiştiren kurumlar olarak işlev görmeleri muhtemeldir (Kızmaz,2005:166).

Diğer bir etiketleme teorisyeni ise Howard S. Becker' dir. Becker' e göre, aslında eylemi sapmış olarak adlandıranlar gözlemcilerdir. Becker' in “toplum dışı” olarak adlandırdığı sapıcı davranışta bulunanlar iki şekilde seçilip etiketlenirler. Bunlardan birincisinde, etiket, etiketleyen gözlemcilerin dikkatini çeker, bireyi devamlı izlerler ve etiketlemeye devam ederler. İkincisi ise, birey etiketlenmeyi benimser, kendisini sapıcı olarak görür ve sapıcı davranışları sürdürür (Sokullu-Akıncı 2002: 201).

Bu teoriye göre, ilk defa suç işleyenlere toplum tarafından olumsuz değer yargıları ile bakılması yani etiketlenmeleri, bu kişilerin sosyal yaşamlarını etkilemekte ve tekrar suç işlemelerine neden olmaktadır. Diğer bir ifadeyle ilk defa suç işleyenlerin toplum tarafından etiketlenmesi, onun sosyal statüsüne, mesleğine ve ailesine etki etmektedir. Bunun sonucu olarak da bu kişiler daima yeni suçlar işlemeye devam edeceklerdir (Demirbaş,1990:68).

Becker, suçlu ile suçlu olmayanlar arasındaki tek farkın, suçluların etiketlenmiş olmaları olarak açıklamaktadır (Walklate, 1998:24-25). Yani sapmış davranış etiketlenen kişinin davranışdır. Ancak bu durum, kişi etiketlenmeseydi, hırsızlık, gasp vb. suçların işlenmeyeceği anlamına gelmez. Burada anlatılmak istenen, suçlu davranışın doğasının, dağılımın, sosyal anlamının uygulanmasının ve çoğalmasının sosyal tepkinin şeklinden etkilendiğidir (Schur,1969:115, İçli,2004:128).

Becker, “hangi davranışın sapma davranışı olarak alınacağı, o davranış kimin yaptığına bağlıdır” (Kızılçelik, 1996:153) demekle, suçun sınıf temelli bir nitelik arz ettiğini vurgulamış olmaktadır. Örneğin üst veya orta sınıfa mensup olan gençlerin tutuklanma oranları, alt sınıfa kıyasla daha düşüktür (Kızmaz,2005:166-167). Giddens bu olayın nedenini şu şekilde açıklamaktadır: Üst sınıfa mensup bireylerin çocukları tarafından işlenen her hangi bir hırsızlık olayı, polis veya mahkemeler tarafından

masum çocuk oyunları olarak görülürken, alt sınıfa mensup bireyler tarafından veya yoksul bölgelerde işlenen bu eylemler, hırsızlık olayları olarak görülerek, bu yönde işlem yapılmaktadır (Giddens, 189:2000).

Etiketleme teorisi, suç olgusunu sadece bireyin etiketlenmesine bağlayarak, suçun sosyal, kültürel, ekonomik gibi kaynaklarını görmezlikten gelmesi ve bireyin etiketlenme öncesinde nasıl suç işler hale geldiğini açıklayamamaları konuları üzerinde eleştiriler almıştır. Ayrıca bu teori, hangi tür suçların etiketlendiği konusunda bir sınır belirlememiştir. Örneğin, Türkiye’ de işlenen hırsızlık suçlarında, suçun faillerine karşı çevrenin genel tutumu olumlu olmazken, adam öldürme suçlarının kan davası veya namus nedeniyle işlenmesi durumunda ise, kişinin toplum içindeki saygınlığının korunduğu (İçli,1992:152-161) düşünülmektedir. Birincisinde kişinin etiketlenme olasılığı varken, ikincisinde ise kişi toplum tarafından suçlu olarak etiketlenmemektedir.

3 MAL VE MÜLKİYET KAVRAMLARI

Türk Dil Kurumu Sözlüğü mal kavramını, bir kimsenin veya bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz varlıkların bütünü olarak açıklarken, mülkiyeti ise sahiplik olarak tanımlamaktadır. Mal ve mülkiyet kavramlarına karşı oluşan fiillere yönelik himaye, asıl olarak medeni hukuk sisteminin alanına girmektedir. Bu kapsamda ele alındığında mal kavramı, maddi bir varlığı olan, üzerinde hakimiyet kurmaya elverişli, sınırlanabilen, ekonomik bir değer taşıyan, insan ve kişilik varlıkları dışındaki her şey olarak (Ertaş,2004:47) tanımlanabilmektedir.

Ancak ceza adalet sisteminde mal kavramı, mülkiyeti de kapsayan daha geniş bir terim olarak kullanılmaktadır. Örneğin, yukarıda yaptığımız tanıma göre bir şeyin mal olarak tanımlanabilmesi için, ekonomik değer ifade etmesi gerekir. Buna karşılık ceza adalet sisteminde, bir tutam saç teli veya mektup gibi sahibi yönünden yalnızca duygusal bir değeri bulunan, ekonomik değer taşımayan haklar da mal kavramını oluşturabilmekte, kısacası mala karşı işlenen suçlarda konu teşkil edebilmektedirler.

Mallar, taşınır-taşınmaz,misli (sayı, tartı, ölçü ile belirlenebilen)-misli olmayan, basit-birleşik, sahipli-sahipsiz, kamu mülkiyetine ait-özel mülkiyete ait, tüketilebilen-

tüketilemeyen mallar olarak çeşitli şekillerde sınıflandırılabilirler (Esener ve Güven,1996:3-5).

Malı kullanma, maldan yararlanma ve malda tasarruf etme yetkisine sahip olmaya mülkiyet hakkı, mal üzerinde fiilen tasarruf sahibi olmaya ise zilyetlik denilmektedir. Yani mülkiyet hakkı, mal üzerinde hukuki, zilyetlik ise fiili bir hakimiyete sahip olmak olarak tanımlanmaktadır (Ertaş,2004:54-68). Bu kavramların da mala karşı işlenen suçlar kapsamında önemli derecede yeri bulunmaktadır. Örneğin, TCK' nın 141. maddesine göre, hırsızlık suçunun oluşabilmesi için malı elinde bulunduran kişinin mutlaka malik olması gerekmekte, malı elinde bulunduran kişinin zilyet olduğu takdirde de bu suçun oluşabileceği açıkça belirtilmektedir.

3.1 MAL VE MÜLKİYET HAKKININ HUKUKİ AÇIDAN GELİŞİMİ VE ÖNEMİ

Mülkiyet hakkı, siyasi iktidarların sınırlandırılması düşüncesine paralel olarak doğan insan hakları kapsamında bir hak olarak ele alınmıştır. Bunun düşünce alanı olarak ortaya çıkması ilk uygarlıklara kadar uzanmakla birlikte, pozitif alana yansması 1789 tarihli Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi ile ortaya çıkmıştır. Fransız ihtilalinden sonra yayınlanan bu bildiri, mülkiyet hakkının evrensel ve doğal bir hak olduğunu belirtmekte ve devletin amacının da insanların sahip oldukları bu hakkı korumak olduğunu düzenlemektedir (Göze,1987:564-566).

Andrew'e göre "bireysel mülkiyet, çağdaş toplumların temel yapılarından birisini oluşturmakta olup, bireyin hakları ve otoritesi çerçevesinde korunması gerekli bir kurumdur. Bireyler, varlıklarını nasıl sarf edecekleri hususunda serbestçe karar vermelidirler. Bu hak kişinin bedensel bütünlüğü derecesinde önemlidir" (Dönmezer,2001:340).

Mülkiyet hakkının ulusal üstü bir nitelik kazanması, esas itibariyle, 20. yüzyılda ve özellikle İkinci Dünya savaşından sonra olmuştur. 1945 yılında Birleşmiş Milletler Antlaşması imzalanmış ve bu antlaşmayla mülkiyet hakkı da uluslararası alana girmiştir. 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilerek yayınlanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 17. maddesi, herkesin tek başına veya başkalarıyla

ortaklaşa mülkiyet hakkının bulunduğunu ve hiç kimsenin keyfi olarak mülkiyetinden yoksun bırakılamayacağını açıklayarak mülkiyet hakkını uluslararası statüde korumayı hedeflemiştir.

Avrupa ile bütünleşme çabası içinde olan Türkiye açısından önem taşıyan ve 2000 yılında Fransa'da imzalanan Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın 17 nci maddesi, herkesin, yasal şekilde elde ettiği mülküne sahip olma, kullanma, elden çıkarma hakkına sahip olduğunu, bunların kaybı karşılığında zamanında adil bir tazminat ödenmesi koşulu ile kamu menfaati nedeniyle veya yasada öngörülen koşullar çerçevesinde yapılması dışında hiç kimsenin elinden mülkü alınamayacağını ve mülkün kullanımının, kamu menfaati için gerekli olduğu ölçüde yasa ile düzenlenebileceğini açıklamıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 1. Ek Protokolünün 1 inci maddesi de, mülkiyet hakkını teminat altına almaktadır. Buna göre herkesin mal ve mülküne saygı gösterilmesini isteme hakkı bulunmakta ve kişiler ancak kamu yararı nedeniyle hukuka uygun olarak bu haktan mahrum bırakılabilmektedir.

Ayrıca T.C. Anayasasının, 35 nci maddesinde mülkiyet hakkı, herkesin mülkiyet haklarına sahip olduğu ve bu hakkın, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği şeklinde düzenlenmiştir. Medeni Kanun da mal sahibine yasalar çerçevesinde dilediği gibi tasarruf etme hakkını tanımıştır.

Mal ve mülkiyet kavramlarının, uluslararası anlaşmalar ve devletlerin anayasalarında koruma altına alınmış olması, bu konuda daha kapsamlı özel yasalar ile devletlerin ceza yasalarında yeni düzenlemelere gitmeleri sürecini doğurmuştur. Türkiye'de 2004 yılında çıkartılan 5237 sayılı ceza yasası da, eski ceza yasasının sosyal ve ekonomik gelişmelere göre güncellenmesi ve devletler arası normlara uyum sağlaması açısından yeniden düzenlenmiş şeklidir. Bu yeni yasada mal ve mülkiyete yönelik yapılacak olan her türlü haksız saldırıların cezalandırılmalarına yönelik düzenlemeler, 'özel hükümler' içerisinde 'kişilere karşı suçlar' başlığının 10. bölümünde 'malvarlığına karşı suçlar' adı altında düzenlenmiştir (TCK m. 141 vd.). Mala karşı işlenen suçlarda hukuki konu, malvarlığına ilişkin varlık ve menfaatlerdir. Yeni TCK' da bu suçların, kişilere karşı suçlar adı altında toplanması, bu yasanın, insan merkezli olarak bireyi ön plana aldığını göstermekte ve mala karşı suçların önemini ortaya koymaktadır. Yani mala karşı işlenen suçlar kapsamındaki düzenlemelerde de

sonuçta, kişinin korunması amaçlanmakta ve bu açıdan örneğin hırsızlık, dolandırıcılık gibi suçların, kişiye yönelik saldırı oluşturduğu düşünülmektedir.

4 MALA KARŞI İŞLENEN SUÇLARIN TANIMI VE SINIFLANDIRILMALARI

Mala karşı suç, belirli bir mal üzerindeki mülkiyet hakkının karşılıksız yani normal değerinin ödenmeden kazanılmasıdır. Mülkiyet hakkının yasal bir elden, yasal olmayan bir ele karşılıksız olarak geçişi anlamına gelen tüm yasadışı hareketler, sadece ilgili kişilere değil, topluma da ciddi zararlar verir. Bu tür hareketler alışverişin olağan koşullarını kullanmayarak mülkiyet hakları yapısında tahribata yol açar.

Mala karşı suçların ortak özelliği, malik veya zilyedinin mal varlığına ait aktif unsurlardan sağladığı faydayı (yararlanma, kullanma, tüketme) tamamen ortadan kaldırması veya azaltmasıdır (Sarı ve Demirel,2005:7). Ayrıca bu suçların kişilerin sahip oldukları mallarını kaybetmelerinin yanında, toplumlarda da meydana getirdiği bir takım zararlar vardır. Bu zararlar; manevi anlamda toplumda bir korku kültürünün oluşması, maddi anlamda ise mali yönden toplumun kayıplarıdır.

Mala karşı işlenen suçlar çeşitli açılardan sınıflandırmalara tabi tutulmuşlardır. Örneğin Conklin (1972), bu suç türlerini, işleyenlerin konumlarına göre dört gruba ayırmıştır. Bunlardan birincisi, uzun bir meslek ve suç kariyeri olan ‘profesyoneller’ dir. Bunlar özel görevleri olan ortaklarla çalışırlar ve dikkatlice planlanmış bir şekilde malları çalarlar. İkincisi ‘fırsatçılar’ dır. Bunlar da genç ve acemi amatörlerden oluşur. Fırsat olduğunda küçük şeyler çalarlar, işlerini nadiren planlarlar. Üçüncü grupta ‘bağımlılar’ yer alır. Bunlar, alışkanlıkları olduğu için çalarlar ve fırsatçılardan daha fazla, profesyonellerden daha az planlı hareket ederler. Son grupta ise ‘alkolikler’ vardır ve bunlar da sarhoşken suç işlerler.

Besag, mala karşı işlenen suçların topluma maliyetleri kapsamında hırsızlık suçunu işleyenleri üç grupta toplamıştır. Birincisi, bu işi eğlence için yapan veya istediği malı parası olmadığı için (satın alamayıp) çalan çocuk (çocuk suçluluğu), ikincisi, kleptomani hastaları ki bunlar kendilerini çalma davranışından kurtaramazlar, üçüncü grupta ise, politik hırsızlardır ve bunlar çalma olayını suç olarak görmezler. Birinci gruptaki çocuklar her sosyal sınıf içerisinde bulunabilir. İkinci gruptaki

kleptomani hastaları ise daha çok üst veya üst sınıfa yakın gruplara dahildirler. ‘Sosyal Sınıf ve Akıl Hastalıkları’ kitabında Holligshead ve Redlich, alt sınıf mensubu kişilerin boş vakitleri daha az olduğundan bu tür nevrozlarla daha az karşılaştığını, üst sınıftakilerin ise boş vakitten kaynaklanan sebeplerle bu tür nevrozlara daha açık olduklarını ileri sürer. Üçüncü kategorideki politik hırsızlar ise (kendi seçimleri veya şartlar sonucu) alt gelir gruplarındaki kişilerdir ve kendilerini genelde toplum, özelde ise satıcılar tarafından aldatılmış olarak görürler. Burada dikkat edilmesi gereken husus, çocuklar ve genelin içerisinde çok küçük bir grubu oluşturan kleptomani hastalarının yapmış oldukları hırsızlık suçlarının zararı, topluma maliyeti açısından önemsenecek düzeyde değildir. Ancak üçüncü grupta bulunan politik hırsızlar, suçlarını kendilerinin yaşamış olduğu alanlardan ziyade, hırsızlığın oluşturduğu maliyetin, diğer bölgelerde yaşayanların zararına olacak şekilde işlerler (Rogers,1973:50).

TCK’ da mala karşı işlenen suçlar (md. 141-169), hırsızlık, yağma (gasp), mala zarar verme, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma vd. şeklinde ele alınmıştır. Bu suçlar içerisinden araştırmamızın konusunu hırsızlık, yağma (gasp), dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçları oluşturmaktadır. Mala karşı işlenen suçlar içerisinde sadece bu suç türlerini ele almamızın nedeni, sosyolojik ve hukuki olmak üzere iki yönlüdür. Hukuki açıdan bu suçların bir çok ortak noktaları olmakla birlikte, bunlardan en önemlisi, bu dört suç grubunda da mülkiyetin korunmasındaki amacın, hukuka aykırı olarak, başkasına ait olan bir malın ele geçirilmesinin önlenmesi olmasıdır. Örneğin diğer bir suç türü olarak mala zarar verme suçunda ise, bu dört suç türünden farklı olarak, malın değerinin düşürülmesi veya yok edilmesine karşı eşyanın değerini korumak amaçlanmaktadır. Ayrıca bu suçların çok sayıda sosyolojik araştırmaya konu teşkil etmesinin yanında, Türkiye açısından özellikle bu suçların en fazla işlenen suç türlerini oluşturmaları (Karaaslan,2000:43-45;İçli,1992:157;Dönmezer,1984:223) ve toplumda mülkiyet kaybı konusunda korkuya ve güvensizliğe neden olmaları açısından önemli görülmüştür.

Hırsızlık suçu, başkasına ait taşınır malı sahibinin rızası dışında faydalanmak amacıyla bulunduğu yerden alarak hakimiyet sahası dışına çıkarmak olarak tanımlanabilir. Gasp suçu ise TCK’ da yağma olarak ifade edilmiştir. Gasp suçunu, başkasına ait olan bir malı cebir ve şiddet kullanarak veya tehdit ederek kendi hakimiyetine geçirmesi olarak tanımlayabiliriz. Kısacası bu suç türü, cebir veya tehdit

kullanma (TCK m. 108) ile hırsızlık (TCK m. 141 vd.) suçlarının bir araya gelmesinden oluşmaktadır. Yeni bir haksız fiil olarak karşımıza çıkan kapkaç eylemi de yasayla gasp suçu içerisine dahil edilmiştir.

Güveni kötüye kullanma suçunun oluşması için ise malın, sahibi tarafından bilerek ve isteyerek zilyetliğini başkasına teslim etmiş olması gerekir. Teslim alan kişi bu malı, kendisinin veya başkasının yararına olarak, zilyetliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunursa suç oluşacaktır (TCK m. 155). Bu suçun hırsızlık ve gasp suçundan farkı, suçu işleyen, mal sahibinin rızası ile, malın zilyetliğine önceden sahip bulunmasıdır. Yani hırsızlık ve gaspta suçlu, malın zilyetliğini mal sahibinin rızası olmadan elde etmekte, buna karşılık güveni kötüye kullanma suçunda ise suçlu, önceden mal sahibinin rızasıyla zaten mala zilyet bulunmaktadır.

Dolandırıcılık suçu ise, bir kişiyi hile ve desiseler yaparak hataya düşürmek ve hataya düşürülen kişinin veya başkasının zararına haksız bir menfaat sağlamak suretiyle suç oluşmaktadır. Bu suçun hırsızlık, gasp ve güveni kötüye kullanma suçlarından farkı, haksız menfaatin zarara uğrayanın bilgisi dahilinde, hile ve desise kullanılmak suretiyle zarar görenin rızasının elde edilmesi şeklinde suçun oluşmasıdır (Kaya,200:18-19). Güveni kötüye kullanma suçundan farkı ise; güveni kötüye kullanmada mal, suçu işleyene önceden rıza ile verilmiş, dolandırıcılıkta ise rıza hile ile elde edilmiştir (Erem,1983:710-711).

4.1 MALA KARŞI İŞLENEN SUÇLARIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Mülkiyet kavramının, insanlık tarihinde, insanlığın üretime geçtiği andan itibaren, gündemde kalan bir konu olduğu bilinmektedir. Mülkiyet hakkını tarihsel süreç içerisinde ele aldığımızda ilk olarak akla Antik Yunan ve Roma hukuku gelmektedir. Roma hukuku mülkiyeti, *jus utendi et abutendi re sua, quatenus juris ratio patitur* diye, hak nedeninin kapsadığı oranda, malı kullanmak ve maldan yararlanmak hakkı olarak tanımlar. Roma hukukuna göre mal sahibi, malı üzerinde mutlak hakka sahiptir. Ancak mal sahibine tanınan bu mutlak hak başkasının hakkına engel olduğu durumlarda kısıtlanabilmektedir (Proudhon,1840:83-84).

Roma hukukunda, mülkiyet kavramının bir hak olarak gelişmesi, mülkiyete yani mala karşı işlenen suçları da beraberinde geliştirmiş ve bu kapsamda da düzenlemelere gidilmiştir. *Furtum* kavramı eski Roma’da mala karşı işlenen suçlar anlamına gelmektedir. Bu suçlar başlangıçta sadece bir tazminat yükümlülüğü getirmiş fakat suçta kullanılan araca göre suçun niteliği değişmiştir. Bu açıdan cebir ve şiddete dayalı yağma (gasp) ve yol kesme Roma ve Yunan’ da kamuyu ilgilendiren suçlardan olmuştur (Dönmezer,2001:388-389). Ayrıca Roma hukukunda hırsızlık önce özel bir suç sayılmıştır. Suç mağdurunun failine esir olarak alma veya öldürme hakkı verilmiştir. 12. Levha kanunu ile hırsızlık fiilleri, suçüstü olan ve olmayanlar şeklinde birbirinden ayrılmış ve yaptırım suçlunun niteliğine göre değişmiştir.(Dönmezer,2001:344) Örneğin, hırsızlık yapan ve suçüstü yakalanmayan kimseye hırsızlık davası ile çaldığı malın iki katının ödenmesi istenmiştir (Karadeniz Çelebican,2003:250).

İslam hukukunda ise suçlar, şahsın haklarına karşı işlenen suçlar, Tanrı’ nın haklarına karşı işlenen suçlar ve taziren cezalandırılan suçlar olmak üzere üç kısımda ele alınmıştır. Burada özellikle, mala karşı işlenen suçlar ‘hadd’ suçları, yani Tanrının haklarına karşı işlenen suçlar kapsamında ele alınmıştır. Bunun nedeni, bu suçların İslam dininin kutsal kitabı olan Kuran’ da yazılı olmasıdır. Bu suçlar, hırsızlık (hadd-i sirkat) ve yol kesme (kat’ül tarik) suçlarıdır. Hırsızlık suçunda iki çeşit hüküm uygulanmıştır. Birincisi, mala ilişkin olup çalınan malın iadesi, mümkün değilse tazminatının verilmesi, ikincisi ise ilk seferde sağ elinin kesilmesidir. Yol kesme suçunda ise cezanın niteliği, soygunculuk yapan kişinin sadece malı alması ve hem malı alıp, hem de kişiyi öldürmesi açısından farklılık arz etmiştir (Akbulut,2003:170-177).

Çağımızda kişilerin ekonomik yaşamlarında meydana gelen ekonomik ve teknolojik gelişmeler mala karşı işlenen suçların artmasına ve yeni bir takım suç türlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Özellikle günümüzde, medyada yüksek gelir düzeyindeki yaşam şartlarının ele alınması, alt gelir düzeyinde bulunan kişileri özendirilmektedir. Bu nedenle, normal yollardan bu yaşam koşullarına ulaşma imkanı olmayan kişiler, meşru olmayan yollardan bu imkanlara ulaşma çabalarına gidebilmekte ve suç işlemektedirler.

Ayrıca bilgisayar teknolojilerinin gelişmesi, bu suçları bilgisayar ağları üzerinden de işlenebilir hale getirmiştir. Böylece kişilerin, banka hesaplarında bulunan mal varlıkları ele geçirilmesi ve kredi kartlarının kopyalanması suretiyle

dolandırılmaları kolaylaşmıştır. Bu gelişmeler mala karşı işlenen suçların ceza adalet sisteminde yeniden ele alınarak düzenlenmesine yol açmıştır. Bu suçların bilişim yoluyla işlenmesinin mümkün hale gelmesi, ceza yaptırımlarının artırılmasını ve daha etkin mücadele yöntemlerinin geliştirilmesini de beraberinde getirmiştir. Örneğin TCK'nın 142/2. ve 158. maddeleri hırsızlık ve dolandırıcılık suçlarının, bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle işlenmesi durumunda kişiye verilecek olan ceza ağırlaştırılmıştır.

5 MALA KARŞI İŞLENEN SUÇLARIN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

5.1 KENTLEŞME

Kentleşme, sanayileşme ve ekonomik gelişmeye bağlı olarak kent sayısının artması ve günümüzdeki kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütleşme, işbölümü ve uzmanlaşma meydana getiren, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim süreci (Keleş,1990:5) olarak tanımlanmaktadır.

Kentleşme ile suç arasındaki ilişkiyi inceleyen teorilerden biri olan kentleşme (urbanization) teorisine göre suç, insan davranışlarının kentsel yaşama uyum sorunu ile ilgilidir. Çünkü kentler, çok sayıda yoğun ve homojen olmayan nüfusun yaşadığı yerlerdir. Bu nedenle kentlerde insanlar arasındaki birincil ilişkilerin yerini, ikincil ilişkiler alır, akrabalık bağları ve komşuluk ilişkileri zayıflar. Bu koşullara bağlı olarak kentsel yaşam içerisindeki örgütsel yapı, kendisine bağlı olan kişilerin uyumunu kendi başına sağlayamaz (Wirth,2002:101-104). Kentlerdeki kültürel yapı değişimi arttıkça ve toplumsal denetim mekanizmaları zayıfladıkça, suçların türleri değişir ve miktarları da artar. Bu süreçte mal aleyhine suçların çoğalması olağandır (Centel,2000:63-64).

Suç üzerinde global düzeydeki çalışmalar, dünyadaki kentlerde şiddet ve suç meydana getiren etkenin kentin kendisi değil, ancak fakirlik, siyasi ve sosyal dışlanma ve ekonomik mahrumiyet gibi unsurlar olduğunu vurgulamakta, bunun da kentte

yaşayanlar arasında oluşması beklenen dayanışmayı engellediğini tartışmaktadırlar (Jordan,1996, Akt. Tılıç ve Kalaycıoğlu, 2003:386).

Türkiye’ de 1970’ li yılların suç istatistiklerindeki suçluluk ile kentleşme arasında bir paralellik bulunmadığı, hatta kentleşmenin suçluluğun azalmasında bir etken olarak görüldüğü sonucunun (Dönmezer,1984:221), artık günümüzde değiştiği düşünülmektedir. Hırsızlık, dolandırıcılık, yağma suçlarının işlenme oranlarının artması da bunu göstermektedir. Kentlerdeki plansız büyüme, kolluğun yetişememesi, işsizlik, geleneksel sosyal denetim mekanizmasının ortadan kalkması, kültür değişmesi ve çatışması bu sonucu doğurmuştur. (Centel,2000:67).

Kırsal alanda iş olanaklarının azalması insanları bu olanakların daha fazla olduğu kentlere itmiştir. Bu durum kültür çatışmasına da sebebiyet vermiştir. Öte yandan az da olsa endüstrileşmenin varlığı bireyciliği tahrik etmiş ve sosyal hareketlilik, kültür çekişmesi ve rekabet süreçlerini artırmıştır (Dönmezer,1984:92,94). Kente göç edenlerin kırsal üretim ilişkilerinden koparak, geçimlerini kente özgü işlerden sağlamaları ve buna paralel olarak da kent kültürünü benimsemeleri olması gereken bir sosyal tutum olmakla beraber, bunlar ne yazık ki gerçekleşmemektedir. Gerçekten de, kırsal kökenli nüfusun kent yerleşimine uygun bir şekilde dağılmadan varoşlarda birikmesi, kırsal kültürün çözülmesini engellemektedir. Ekonomik temelleri ortadan kalkan, fakat kültürel planda terk edilemeyen köylülük ile ekonomik temelleri yaratılamadığı ve eski kültürel doku çözülemediği için kazanılamayan kentlilik arasında bir çatışma başlamaktadır (Dirlik,1997:4). Başlangıçta köydeki yaşantılarına oranla yine de hallerinden memnun olan bu yeni kentliler mal aleyhine işlenen suçlara fazla eğilim göstermemişler, ancak artık kendi koşullarını köyle değil, kentin gelişmiş bölgeleriyle karşılaştırmaya başlayınca durum değişmiştir (Özek,1974:67).

Kentleşme cebir şiddet suçlarını azaltırken, bunun aksine mala karşı suçları ise arttırmaktadır. Özellikle büyük kentlerde kazanç sağlayan mala karşı suçlar için olanaklar ve suçların gizli kalması olasılığı daha fazla olmaktadır. Ayrıca toplum baskısının tamamen azalmasının da, küçük yerleşim birimlerine nazaran kentlerdeki suçluluk oranları üzerinde daha fazla etkili olduğu (Hancı,1996:177) düşünülmektedir.

5.2 İŞSİZLİK

İşsizlik ile suçluluk bir çok ülkenin temel problemleri içerisinde yer almış ve bu iki kavram arasındaki ilişki kriminologların araştırmalarına konu teşkil etmiştir. Özellikle işsizliğin mala karşı işlenen suçlar kapsamında önemli düzeyde bir etken ve belirleyici olduğu düşünülmekte, bu açıdan ekonomik sorunlar arasında en fazla dikkat çeken bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

İşsizlik kavramı, bireyin çalışma yönünde bir irade ortaya koymasına ve her türlü ücreti kabul etmesine rağmen bir iş bulamama durumunu belirtmektedir. Bir kimsenin işsiz olması, iş hayatına girme yaşına geldiği ve iş aradığı halde iş piyasasına girememiş olmaktan kaynaklanabileceği gibi, mevcut işini yitirme şeklinde de gerçekleşebilir (Aytaç ve Keser,2002). İşsizlik, öncelikle moral bozucu etkileriyle kişinin kötülöklere göğüs germe yeteneğini zayıflatmaktadır. İşsizlik ayrıca, hastalık, ruhi bunalımlar, yoksulluk ve ihtiyaca neden olmaktadır. Yapılan incelemelere göre işsizliğin neden olduğu suçlar, genellikle hırsızlık gibi mala yönelik suçlardır (Dönmezer,1984:373). Çünkü işsiz kişi kendini mağdur olarak görmekte ve toplumdan kendisine yapılanın öcünü almak istemektedir. Bunun sonucunda da mala karşı işlenen suçlar, bu türden düşünce veya tepkilerin ürünü olmaktadır (Yücel,1986:137-138).

Ekonomik yokluğun sosyal gerilim ve çözülmeye neden olduğu düşünüldüğünde, işsizlik ve suçlar arasında iki yönlü bir ilişkinin var olduğu kabul edilmektedir. Birincisi motivasyonel (motivational) teori işsizliğin, suçluluk motivasyonunu ve kabiliyetini, sosyal gerilim ve çözölme nedeni olarak artırdığını ileri sürmektedir. İkincisi, fırsat (opportunity) teorisi, motivasyonel bakış açısının aksine, düşük ekonomik koşullar altında suç oranlarının da düşeceğini varsaymaktadır. Örneğin bu teoriye göre, işsiz bireylerin zamanlarının büyük bir kısmını evlerinde geçirecekleri düşünülmekte ve bu durumun da işsiz bireylerin suç işleme risklerini azaltacağı kabul edilmektedir (Kızmaz, 2006:79).

Motivasyonel teoriden hareketle, ekonomik durgunluk dönemlerinde işsizliğin artması sonucu genelde mala karşı suçların da artma eğilimi gösterdiği söylenebilir. Bu kapsamda özellikle genç işsizlerin suç işlemeye daha eğilimli oldukları gözlenmiştir. Çünkü genç bireylerin iş imkanlarından yoksun bulunmaları, onları giderek artan ihtiyaçlarını suç işleme yoluyla elde etmelerine neden olmaktadır (Kızmaz, 2006:80).

Bu durumda işsizlik ile birlikte ruhsal bunalıma sürüklenen kişinin, özellikle ekonomik ihtiyaçlarını giderme amacıyla suça yönelme ihtimalinin yüksek olması olağandır (Demirbaş,2001:182).

Kentucky' de mala karşı suçlarla ilgili çalışma yapan Howsen ve Jarrell' in analizleri, ekonomik bir modele dayanmakla birlikte bazı sosyolojik ve yasal değişkenleri de içermektedir. Çalışma sonuçları konu ile ilgili daha önce yapılmış araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılmış ve onlara paralel olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçları, yoksulluk düzeyi, turizm düzeyi, polisin varlığı, işsizlik ve yakalanma oranı gibi faktörlerin hepsinin mala karşı suç oranlarını etkilediğini göstermiştir. Buna karşılık hükümlülük süresi, endüstrileşme düzeyi, sosyal yardım ödemeleri ve ülkedeki genç nüfusun oranı, araştırma yapılan bölgelerde mala karşı suç oranları üzerinde etkili bulunmamıştır. Sonuçta ekonomik belirleyicilerin suçlu davranışı inceleme modellerine dahil edilmesi gerektiği, fakat ekonomik modelin tek başına suç oranlarındaki toplam değişmeyi açıklayamayacağı, disiplinlerarası teorilerin sentezinin, suçlulukta açıklanamamış değişme oranını azaltabileceği ifade edilmiş ve bu tür modellerin kullanılması tavsiye edilmiştir (İçli,2004:208-209).

Konu Türkiye açısından incelendiğinde ise, kentleşme endüstrileşmeye ve ekonomik kalkınmaya dayanmadığı için belli bölgelerde kalabalıklaşma biçiminde belirmiş ve işsizlik ile ona bağlı çeşitli sorunları beraberinde getirmiştir. İşsizlik veya yeterli gelir olanaklarının kentlerde bulunmayışı, suça itici bir etkidir. Yaşama olanaklarının sınırlılığı özellikle mala karşı işlenen suçlarda artışa yol açmıştır. Mala karşı işlenen suçlar kırsal alanlarda az işlendiği halde, büyük kentte sosyal denetim mekanizmasının zayıflaması ve ekonomik olanaksızlıklar insanları köyde olsalar işleyemeyecekleri suçları işlemeye yöneltmiştir (Centel,2000:62-63).

5.3 TOPLUMSAL YAPI

Toplumsal yapı, toplumun temel kurum ve gruplarından meydana gelmekte (Tezcan,1995:65, İçli,2002:67), bunların birbirleriyle ve toplumun bütünüyle olan ilişkilerini, işleyişleri ve değişmelerindeki düzenlilikleri içermektedir (Güven,1999:209). Toplumsal yapıyı meydana getiren bu unsurlar, aile, okul, örgütlü

kamu oyu (görüş, inanç örgütleri gibi), ekonomik örgütler ve yönetsel örgütlerdir (Ozankaya,1994:180).

Suçluluk olgusunu, bireyin toplumsal yapıya olan bağlılığı veya zayıflığı üzerinden açıklayan teoriler bulunmaktadır. Örneğin, Cernkovich ve Giordano (1992), suçlulukta okul faktörünün, arkadaş ve aile faktörü kadar etkili ve önemli olduğunu ileri sürmekte, Agnew (1992), aile, akran grubu ve okuldaki otorite unsurları içerisinde olumsuz ilişkiler sonucu suçluluğun meydana geldiğini açıklamaktadır (Gullato, Adams ve Montemayor,1998:75-76).

Toplumsal yapı içerisindeki en önemli kurumlardan biri ailedir. Çünkü aile ve suç arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda, aile kurumu içerisindeki bağların kuvvetli olması kişilerin suç işlemelerini azaltıcı bir etken olarak bulunmuştur. Örneğin parçalanmış veya içerisinde organizasyon bozukluğu bulunan ailelerde çocukların suç işlemeye daha eğilimli oldukları saptanmıştır (İçli,1992:32-33). Ayrıca ailede suçlu bireylerin olmasının da, çocukların suçu ailede öğrenmelerini kaçınılmaz kılmaktadır. Türkiye’ de 1991 yılında yapılan araştırmada, hırsızlık suçunu işleyenlerin ailelerinde başka suçluların olmaması, bu suçu işleyenlerin daha önce hiç suç işlememelerinde etkili olduğu bulunmuştur (İçli,1992:124).

Fagon ve Wexler (1987), bireylerin suçlu kimliği kazanmalarında aile kurumunun dışında okul, akran grubu ve cemaat yapısı gibi sosyal unsurların da çok etkili olduğunu savunmuştur. Özellikle okul faktörünün aile faktörü kadar etkili ve önemli olduğu ileri sürülmüş, okula sorunlu gelen bireyler için okulun, sapkın tutumları ortaya çıkarma konusunda elverişli koşullar sunduğu ileri sürülmüştür. Çocuğun başarısız olması, okul yönetiminin olumsuz yönetim sergilemesi, sapkın özelliklere sahip arkadaş gruplarının varlığı bireyin suç işlemesini kaçınılmaz kılmaktadır. Mala karşı işlenen suçlar kapsamında gasp ve hırsızlık suçlarını işleyenlerin yarısından fazlasının okuldan atılmış veya okul ile ilgili ciddi sorunlardan dolayı okulu terk ettikleri anlaşılmaktadır (Kızmaz,2004:305-311).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’ DE MALA KARŞI İŞLENEN SUÇLAR VE BU SUÇLARI İŞLEYENLERİN SOSYO-KÜLTÜREL VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

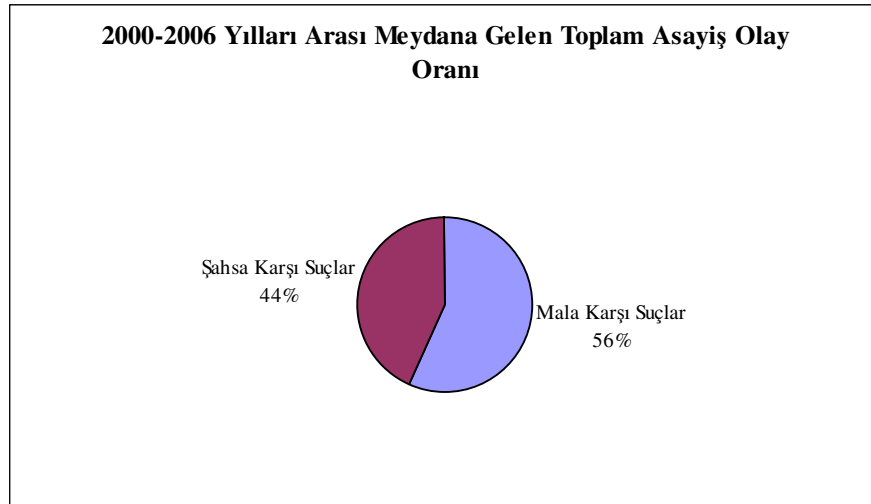
1 MALA KARŞI İŞLENEN SUÇLARIN DURUMU

Tablo 1- Asayiş Suçlarının Yıllara Göre Dağılımı

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Toplam
Mala Karşı Suçlar	137852	160623	155735	178003	195337	289765	463834	1581149
Şahsa Karşı Suçlar	122043	138966	140093	143802	158241	197996	321676	1222817
Toplam	259895	299589	295828	321805	353578	487761	785510	2803966

(Kaynak: EGM Asayiş Dairesi Başkanlığı)

Grafik 1- 2000-2006 Yılları Arasında Meydana Gelen Toplam Asayiş Olay Oranı

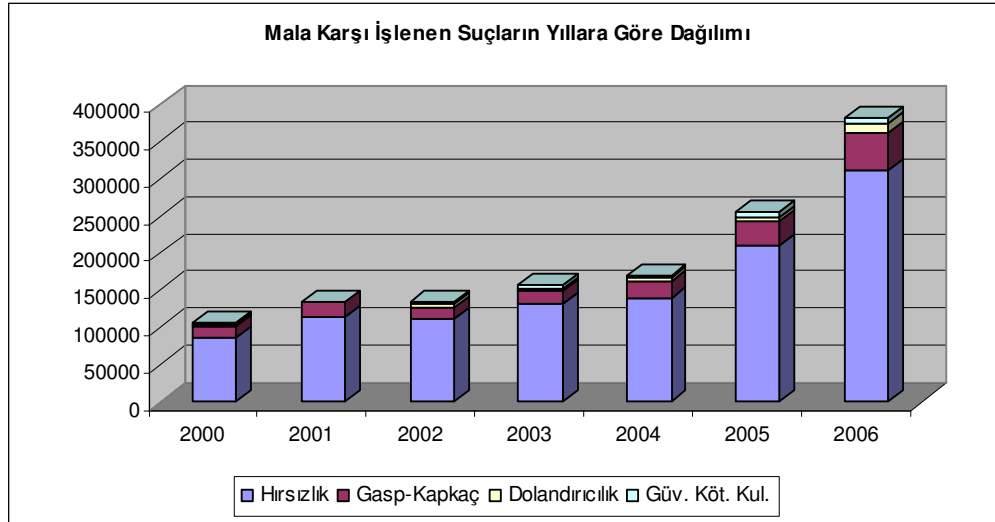
Türkiye’ de son yedi yıldaki asayiş suçlarının dağılımına bakıldığında ayrı ayrı bütün yıllar içerisinde mala karşı işlenen suçların şahsa karşı işlenen suçlar karşısında sürekli olarak daha fazla işlendiği görülmektedir. Ayrıca Grafik 1’ de görüldüğü gibi 2000-2006 yılları arasındaki toplam asayiş olayları arasında mala karşı işlenen suçların % 56’ lık oranla ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Tablo 2- Mala Karşı İşlenen Suçların Yıllara Göre Dağılımı*

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Toplam
Hırsızlık	87101	114840	111701	131634	139708	209104	312183	1106271
Gasp-Kapkaç	13644	18789	15718	16841	21792	32702	48575	168061
Dolandırıcılık	3179	1350	4550	4342	5141	7528	12651	38741
Güv. Köt. Kul.	1496	181	3036	3359	3604	5162	8529	25367
Toplam	105420	135160	135005	156176	170245	254496	381938	1338440
Toplam (%)	(8)	(10)	(10)	(12)	(13)	(19)	(28)	(100)

(Kaynak: EGM Asayiş Dairesi Başkanlığı)

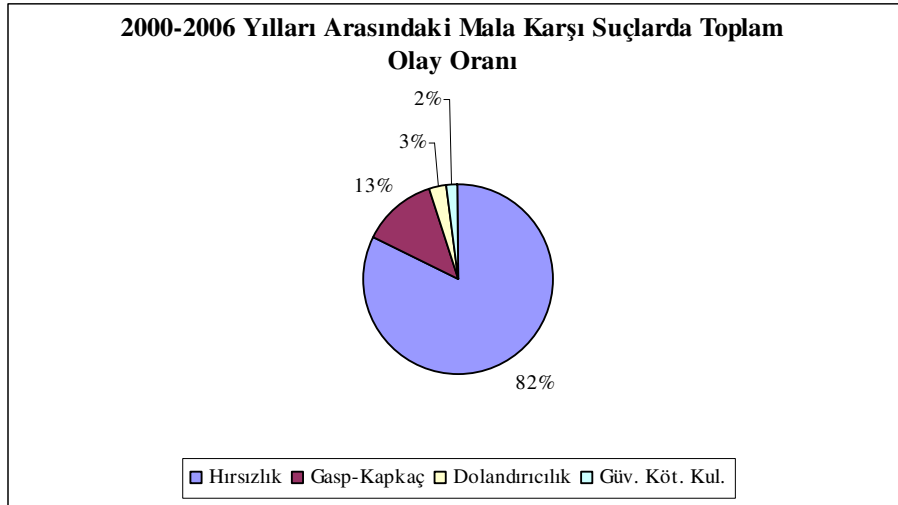
Grafik 2- Mala Karşı İşlenen Suçların Yıllara Göre Dağılımı

*Mala karşı işlenen suçlardan konumuzla ilgili olarak dört tanesi ele alınmıştır.

Türkiye’ de mala karşı işlenen suçların yıllara göre dağılımına bakıldığında 2000 yılından itibaren bütün yıllarda sürekli olarak artış kaydedildiği görülmektedir. Bütün yıllar içerisinde meydana gelen toplam olay sayısına oranla, 2000 yılındaki mala karşı işlenen suçların oranı % 8 iken, bu durum 2004 yılında % 13, 2005 yılında % 20, 2006 yılında ise % 31 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla 2006 yılında mala karşı işlenen olay sayısının, 2000 yılında işlenen olay sayısına oranla yaklaşık olarak dört kat daha fazla olduğu görülmektedir.

Grafik 3- 2000-2006 Yılları Arasındaki Mala Karşı Suçlarda Toplam Olay Oranı

2000-2006 yılları arasındaki mala karşı işlenen suçlarda toplam olay oranına bakıldığında, Türkiye’de hırsızlık suçlarının % 82 ile en fazla işlenen suç türü olduğu, gasp-kapkaç suçlarının ise % 13’ lük dilimle ikinci sırayı oluşturduğu, sonrasında ise % 3 ile dolandırıcılık ve % 2 ile güveni kötüye kullanma suçlarının geldiği görülmektedir.

2 MALA KARŞI İŞLENEN SUÇLARIN İŞLENİŞ BİÇİMLERİ İLE BU SUÇLARI İŞLEYENLERİN SOSYO-KÜLTÜREL VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

2.1 ARAŞTIRMA VERİLERİNİN TEK YÖNLÜ TABLOLAR HALİNDE ANALİZİ

Tablo 3- Hükümlü Grubun Öğrenim Durumu

	Okur-yazar değil	Okur-yazar, ilköğretim mezunu değil	İlköğretim mezunu	Lise mezunu	Yüksek okul/Üniversite mezunu	Cevapsız	Toplam
Frekans	102	104	784	156	46	4	1196
Yüzde	8,5	8,7	65,6	13,0	3,8	0,3	100,0

Araştırmanın örneklemini % 89,5'i erkek ve % 10,5'i ise kadınlardan oluşan toplam 1196 mala karşı suç işlemiş hükümlüden meydana gelmektedir. Örnekleme dahil olan suçluların % 38,5'i 26-35 yaş grubunda yoğunlaşmaktadır. Tablo 3' te görüldüğü gibi mala karşı suç işleyenlerin öğrenim durumları incelendiğinde, büyük bir çoğunluğunun ilköğretim mezunu olduğu (% 65,7) anlaşılmaktadır. Bunun dışında ayrıca suçluların anne ve babalarının öğrenim durumları incelendiğinde ise annelerinin % 47,9, babalarının ise % 22,2 oranla okur-yazar olmadığı görülmüştür.

Tablo 4- Hükümlü Grubun Medeni Hal Dağılımı

	Hiç evlenmemiş	Evli	Eşi ölmüş	Boşanmış	Çok eşli	Cevapsız	Toplam
Frekans	653	438	13	74	5	13	1196
Yüzde	54,6	36,6	1,1	6,2	0,4	1,1	100,0

Tablo 4' te suçluların medeni hal dağılımına bakıldığında ise grubun yarısından fazlası % 54,6 hiç evlenmemiş, % 36,6 evli ve % 6,2 boşanmış kesimi oluşturmaktadır. Ayrıca evli olanların eşlerinin öğrenim durumları incelendiğinde ise % 26,9'unun ilköğretim mezunu, % 13,5'inin üç ila beş çocuğa sahip olduğu ve grup içerisinde çocuklarıyla hiç ilgilenmediğini söyleyenlerin oranı ise % 4,0 olarak bulunmuştur.

Tablo 5- Suçluların Çocukluk Yıllarındaki Aile Sorunları

	Ekonomik sorunlar	Alkol	Aile içi şiddet	Diğer	Cevapsız	Toplam
Frekans	777	82	66	73	32	1030
Yüzde	75,5	8,0	6,4	7,0	3,1	100,0

Hükümlülerin ailelerindeki suçluluk incelendiğinde, ailesinde kendisinden başka suç işlemiş bulunmayanların oranı % 73,3 olup, ayrıca grup içerisinde daha önce hiç bir suç işlememiş olanların oranı da % 36,5'tir. Hükümlülerin büyük bir çoğunluğu % 72,2 anne, baba ve kardeşlerden oluşan çekirdek aile içerisinde çocukluğunu geçirdiğini ve % 13,9'u ise çocukluk yıllarında ailelerinde herhangi bir problem yaşamadıklarını beyan etmişlerdir. Tablo 5' te görüldüğü gibi hükümlülerin çocukluk yıllarında ailelerindeki problemler arasında ise en fazla ekonomik sorunları (% 75,5) yaşadıkları anlaşılmaktadır. Aile içi şiddete maruz kaldığını söyleyenlerin oranı ise % 6,4'tür. Hükümlülerin % 43,6'sının 4-6 kardeşe sahip oldukları ve % 87,0'si kardeşleri ile iyi anlaştıklarını ifade etmişlerdir.

Hükümlülerin cezaevine girmeden önce yapmış oldukları işlerden elde ettikleri gelir kendilerine sorulduğunda, işsiz olduğunu söyleyenlerin oranı sadece % 1,2 olup, geçimini güçlüklerle karşıladığını söyleyenlerin oranı ise 61,2'dir. Çocukluk yıllarında maddi yönden istediklerine sahip olma durumlarına dair soruların % 57'si hayır şeklinde cevaplanmıştır. Öğrenim hayatlarını yarıda bırakmamış olanlar sadece % 18,8'lik bir grubu oluştururken, yarıda kesenler ise % 45,8 ile ekonomik sebeplerden dolayı okulu bırakmışlardır.

Tablo 6- Suçluların Çocukluk ve Gençlik Yıllarındaki Suç İşleme Durumları

	Mala karşı suç	Uyuşturucu-kumar	Evden kaçma	Kavga-adam yaralama	Cevapsız	Toplam
Frekans	361	116	78	114	16	685
Yüzde	52,7	17,0	11,4	16,6	2,3	100,0

Hükümlülerin % 73,4'ü arkadaş çevresinin geniş olduğunu açıklamışlardır. Arkadaşları arasında suç işleyenlerin bulunduğunu beyan edenlerin oranı % 66,2 olup, çocukluğunda arkadaşları ile birlikte suç işlemiş olanlar % 56,3'lük grubu oluşturmaktadır. Tablo 6'da görüldüğü gibi hükümlülerin çocukluk yıllarında işlemiş oldukları suçlar arasında en fazla (%52,7) yine mala karşı suçlar gelmektedir.

Grubun % 51,4'ü yaşadığı yerin yerlisidir. Yaşadığı yere göç ettiğini söyleyenler arasında ilden göç ettiğini söyleyenlerin oranı % 19,6, köyden göç ettiğini söyleyenlerin oranı ise % 12,8'dir. Göç edenlerin % 33,5'i göç etme sebebi olarak iş bulmak ve daha iyi bir yaşam elde etmeyi amaçladıklarını beyan etmişlerdir. Göç sonrası yaşanan sorunlar konusunda hükümlülerin % 34'ü, ekonomik problemleri ve işsizliği göstermişlerdir.

Tablo 7- Hükümlülerin Cezaevi Sonrası Korku Nedenleri

	Ailenin ve çevrenin dışlaması	İş bulamamak	Yeniden suç işlemek	Karşı taraftan gelecek baskılar	Cevapsız	Toplam
Frekans	182	712	77	6	55	1032
Yüzde	17,6	69,0	7,5	0,6	5,3	100,0

Hükümlülerin % 56,3'ü cezaevinden tahliye sonrası daha önce yaşadıkları yere dönmek istediklerini söylemişlerdir. Geri dönmek istemeyenlerin % 30,6'sı ise yeni bir çevre elde etmek istediklerini söylemişlerdir. Tablo 7'de görüldüğü gibi hükümlülere cezaevi yaşamı sonrasında herhangi bir korkuları olup olmadığı sorulduğunda, % 13,7'si herhangi bir korkusu olmadığını beyan etmesine karşın, korku duyanların % 69,0'u iş bulamama korkusu içerisinde olduklarını söylemişlerdir.

Tablo 8- Suçluların Yaşadıkları Çevrenin Suça ve Suç İşleyene Bakışı

	Dışlanır	Kayıtsız kalınır	Desteklenir	İstenmez ancak dışlanmaz	Suçta göre değişir	Cevapsız	Toplam
Frekans	851	139	109	32	30	35	1196
Yüzde	71,2	11,6	9,1	2,7	2,5	2,9	100,0

Tablo 8’de görüldüğü gibi hükümlülerin çoğunluğu, % 71,2 çevrelerinde suç işleyenlerin dışlandığını söylemişlerdir. Ancak hükümlüler arasında yaşadıkları çevrelerde suç işlemenin desteklendiğini söyleyenlerin oranı ise % 9,1’dir. Bunun dışında ayrıca grup içerisinde suçluların kendilerinin en son işlemiş oldukları suça çevrelerinin vermiş olduğu tepkilerin neler olduğu sorulduğunda ise % 8,1’i anlayışla karşıladılar cevabını vermişlerdir.

Tablo 9- Hükümlülerin İşlemiş Oldukları Suçlardan Kendilerinin Mağdur Olmaları Durumunda Verilmesini İstedikleri Ceza

	Hiçbir ceza	Daha az ceza	Aynı ceza	Daha fazla ceza	Cevapsız	Toplam
Frekans	90	109	530	408	59	1196
Yüzde	7,5	9,1	44,3	34,1	4,9	100,0

Örneklemin sadece % 19,9’u suçu işlemeyen önce yakalandığı takdirde alacağı cezanın ne olduğunu bildiğini açıklamıştır. Cezaların artırılmasının suçları azaltacağına inananların oranı ise sadece % 36,4’tür. Bununla birlikte Tablo 9’da görüldüğü gibi, işlemiş oldukları suçlardan kendilerinin mağdur olmaları durumlarında cezanın nasıl olmasını istedikleri konusundaki soruya, hükümlülerin % 44,3’ü kendilerine verilen cezanın aynen verilmesini isteyeceklerini açıklamışlardır. Ayrıca hükümlülerin % 10,7’si işlemiş oldukları suç sonrasında intihar etmeye teşebbüs ettiğini, % 35,9’u ise intihar etmeyi düşündüğünü fakat teşebbüs etmediğini beyan etmişlerdir.

2.2 ARAŞTIRMA VERİLERİNİN İKİ YÖNLÜ TABLOLAR HALİNDE ANALİZİ

Örneklem kapsamında mala karşı işlenen suçlardan hırsızlık, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma ve gasp-kapkaç suçları olmak üzere dört ayrı türe ait veriler çeşitli değişkenler açısından iki yönlü tablolar halinde değerlendirilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişki ki-kare tekniği kullanılarak test edilmiş, beklenen değerler ile ortaya çıkan sonuç değerleri arasında standart sapma açısından fark incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 10- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Cinsiyetleri Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kap -kaç	
Cinsiyet	Kadın	Değer	54	23	6	43	126
		Bekl. Değer	49,5	21,0	4,3	51,2	126,0
		Std. Sapma	,6	,4	,8	-1,1	
	Erkek	Değer	416	176	35	443	1070
		Bekl. Değer	420,5	178,0	36,7	434,8	1070,0
		Std. Sapma	-,2	-,2	-,3	,4	
Toplam		Değer	470	199	41	486	1196
		Bekl. Değer	470,0	199,0	41,0	486,0	1196,0

Ki-Kare=2,874 ; $\alpha=0,411$

Hüküm giyilen suç ile cinsiyet değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmamıştır. Ancak hükümlülerin mala karşı işledikleri suç türleri arasındaki dağılıma bakıldığında 470 kişinin hırsızlık, 199 kişinin dolandırıcılık, 41 kişinin güveni kötüye kullanma ve 486 kişinin ise gasp/kap-kaç suçlarını işledikleri görülmektedir. Gasp/kap-kaç suçları % 40,6 ile hükümlüler içerisindeki en fazla işlenen suç grubunu oluştururken, bunu % 39,3 ile hırsızlık suçları takip etmektedir. Suç işleyenlerin cinsiyetleri açısından ise anlamlı bir ilişki bulunamamış olmakla birlikte

kadınların en fazla işledikleri suç türünün hırsızlık (% 42,8), ikinci sırada ise gasp (% 34,1) olduğu görülmüştür.

Tablo 11- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Öğrenim Durumları Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Öğrenim Durumu	okur-yazar değil	Değer	62	9	2	29	102
		Bekl. Değer	40,1	16,9	3,5	41,4	102,0
		Std. Sapma	3,5	-1,9	-,8	-1,9	
	okur-yazar, ilköğretim mezunu değil	Değer	48	6	4	46	104
		Bekl. Değer	40,9	17,3	3,6	42,2	104,0
		Std. Sapma	1,1	-2,7	,2	,6	
	ilköğretim mezunu	Değer	313	112	21	338	784
		Bekl. Değer	308,5	130,2	27,0	318,3	784,0
		Std. Sapma	,3	-1,6	-1,1	1,1	
	Lise mezunu	Değer	33	50	8	65	156
		Bekl. Değer	61,4	25,9	5,4	63,3	156,0
		Std. Sapma	-3,6	4,7	1,1	,2	
	yüksekokul/üniversite mezunu	Değer	13	21	6	6	46
		Bekl. Değer	18,1	7,6	1,6	18,7	46,0
		Std. Sapma	-1,2	4,8	3,5	-2,9	
Toplam		Değer	469	198	41	484	1192
		Bekl. Değer	469,0	198,0	41,0	484,0	1192,0

Ki-Kare=116,715 ; $\alpha=0,000$

Hüküm giyilen suç ile öğrenim durumları değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Şöyleki; hükümlülerin işledikleri suç ile öğrenim durumları arasındaki ilişki incelendiğinde hırsızlık suçunun en fazla okur-yazar olmayanlar arasında (Std. Sapma= 3,5), dolandırıcılık suçunun yüksekokul-üniversite ve lise mezunları arasında (Std. Sapma= 4,8 ve 4,7), güveni kötüye kullanma suçunun ise en fazla yüksekokul-üniversite mezunları arasında (Std. Sapma= 3,5), işlendiği görülmüştür. Gasp-kapkaç suçları ile öğrenim durumları arasında önemli bir

fark olmamakla birlikte, bu suç grubunun en az yüksekokul-üniversite mezunları arasında işlendiği görülmüştür (Std. Sapma= -2,9).

Tablo 12- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Suç İşleme Yaşları Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Suç işleme yaşı	-15 Yaş	Değer	6	2	0	2	10
		Bekl. Değer	3,9	1,6	,3	4,2	10,0
		Std. Sapma	1,1	,3	-,6	-1,1	
	16-25 Yaş	Değer	236	46	13	292	587
		Bekl. Değer	227,3	96,4	19,3	244,0	587,0
		Std. Sapma	,6	-5,1	-1,4	3,1	
	26-35 Yaş	Değer	136	63	15	131	345
		Bekl. Değer	133,6	56,7	11,3	143,4	345,0
		Std. Sapma	,2	,8	1,1	-1,0	
	36-45 Yaş	Değer	45	49	8	38	140
		Bekl. Değer	54,2	23,0	4,6	58,2	140,0
		Std. Sapma	-1,3	5,4	1,6	-2,6	
	46-55 Yaş	Değer	11	21	1	4	37
		Bekl. Değer	14,3	6,1	1,2	15,4	37,0
		Std. Sapma	-,9	6,1	-,2	-2,9	
	56-65 Yaş	Değer	2	4	0	1	7
		Bekl. Değer	2,7	1,2	,2	2,9	7,0
		Std. Sapma	-,4	2,7	-,5	-1,1	
Toplam		Değer	436	185	37	468	1126
		Bekl. Değer	436,0	185,0	37,0	468,0	1126,0

Ki-Kare=138,968 ; α =0,000

Hüküm giyilen suç ile suç işleme yaşı değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anamlı) bulunmuştur. Şöyleki; hükümlülerin işledikleri suç türleri ile yaş dağılımları arasındaki ilişki incelendiğinde dolandırıcılık suçlarının en fazla 46-55 (Std. Sapma= 6,1), en az ise 16-25 (Std. Sapma= -5,1) yaş grubunda görüldüğü, bunun aksine gasp-kapkaç suçlarının ise en fazla 16-25 (Std. Sapma= 3,1), en az ise 46-55 (Std. Sapma= -2,9) yaş grubunda görüldüğü anlaşılmaktadır. Diğer suç türlerinde önemli bir farklılık olmamakla birlikte, güveni kötüye kullanma suçunun özellikle 36-

45 (Std. Sapma= 1,6) yaş grubunda, diğerlerine göre daha fazla görüldüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 13- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Suç İşleme Anındaki Medeni Halleri Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Suç işleme anındaki medeni hal	Hiç evlenmemiş	Değer	277	53	20	303	653
		Bekl. Değer	256,7	108,2	22,6	265,5	653,0
		Std. Sapma	1,3	-5,3	-,6	2,3	
	Evli	Değer	151	120	16	151	438
		Bekl. Değer	172,2	72,6	15,2	178,1	438,0
		Std. Sapma	-1,6	5,6	,2	-2,0	
	Eşi ölmüş	Değer	5	3	3	2	13
		Bekl. Değer	5,1	2,2	,5	5,3	13,0
		Std. Sapma	,0	,6	3,8	-1,4	
	Boşanmış	Değer	30	17	2	25	74
		Bekl. Değer	29,1	12,3	2,6	30,1	74,0
		Std. Sapma	,2	1,4	-,4	-,9	
	Çok eşli	Değer	2	3	0	0	5
		Bekl. Değer	2,0	,8	,2	2,0	5,0
		Std. Sapma	,0	2,4	-,4	-1,4	
Toplam		Değer	465	196	41	481	1183
		Bekl. Değer	465,0	196,0	41,0	481,0	1183,0

Ki-Kare=100,681; α =0,000

Hüküm giyilen suç ile suç işleme anındaki medeni hal arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anamlı) bulunmuştur. Şöyleki; hükümlülerin işledikleri suç türleri ile medeni hal dağılımları arasındaki ilişki incelendiğinde, gasp-kapkaç suçlarının en fazla hiç evlenmemiş (Std. Sapma= 2.3), dolandırıcılık suçlarının en fazla evli (Std. Sapma= 5.6), güveni kötüye kullanma suçlarının ise en fazla eşi ölmüş (Std.

Sapma= 3.8) olan kişiler arasında yoğunlukla işlendiği, hırsızlık suçlarında ise önemli bir fark olmamakla birlikte, bu suç türünün özellikle hiç evlenmemiş (Std. Sapma= 1.3) kişiler arasında beklenenden fazla çıktığı görülmüştür.

Tablo 14- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle En Son Yaptıkları İşten Elde Ettikleri Gelir Düzeyleri Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kap-kaç	
En son yapılan işten elde edilen gelir	geçimi rahatça sağlıyor	Değer	118	95	14	173	400
		Bekl. Değer	154,0	68,3	13,2	164,5	400,0
		Std. Sapma	-2,9	3,2	,2	,7	
	geçimi güçlükle sağlıyor	Değer	319	98	24	293	734
		Bekl. Değer	282,6	125,3	24,3	301,8	734,0
		Std. Sapma	2,2	-2,4	-,1	-,5	
	çalışmıyor/işsiz	Değer	5	3	0	6	14
		Bekl. Değer	5,4	2,4	,5	5,8	14,0
		Std. Sapma	-,2	,4	-,7	,1	
	Toplam		Değer	442	196	38	472
		Bekl. Değer	442,0	196,0	38,0	472,0	1148,0

Ki-Kare=30,909 ; $\alpha=0,000$

Hüküm giyilen suç ile enson yapılan işten elde edilen gelir arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Şöyleki; hükümlülerin işledikleri suç türü ile en son yapmakta oldukları işten elde ettikleri gelir dağılımında hırsızlık suçunu işleyenlerin geçimlerini güçlükle sağladıkları (Std. Sapma= 2,2), bunun aksine dolandırıcılık suçunu işleyenlerin ise geçimlerini rahatça sağladıkları (Std. Sapma= 3,2), görülmüştür. Diğer suçlarda ise önemli bir fark bulunamamıştır.

Tablo 15- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Çocukluklarını Kimlerle Geçirdikleri Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Çocukluğ un kiminle geçtiği	anne, baba ve kardeş	Değer	310	156	31	366	863
		Bekl. Değer	335,7	143,2	30,1	354,0	863,0
		Std. Sapma	-1,4	1,1	,2	,6	
	yalnız anne ve kardeşler	Değer	47	9	5	39	100
		Bekl. Değer	38,9	16,6	3,5	41,0	100,0
		Std. Sapma	1,3	-1,9	,8	-,3	
	yalnız baba ve kardeşler	Değer	14	4	0	6	24
		Bekl. Değer	9,3	4,0	,8	9,8	24,0
		Std. Sapma	1,5	,0	-,9	-1,2	
	yalnız kardeşler	Değer	14	6	0	8	28
		Bekl. Değer	10,9	4,6	1,0	11,5	28,0
		Std. Sapma	,9	,6	-1,0	-1,0	
	akrabalar	Değer	27	13	1	26	67
		Bekl. Değer	26,1	11,1	2,3	27,5	67,0
		Std. Sapma	,2	,6	-,9	-,3	
	yetiştirme yurdu	Değer	15	3	0	8	26
		Bekl. Değer	10,1	4,3	,9	10,7	26,0
		Std. Sapma	1,5	-,6	-1,0	-,8	
	evlatlık edinen aile	Değer	4	1	2	3	10
		Bekl. Değer	3,9	1,7	,3	4,1	10,0
		Std. Sapma	,1	-,5	2,8	-,5	
	yalnız/sokaklarda	Değer	20	3	2	23	48
		Bekl. Değer	18,7	8,0	1,7	19,7	48,0
		Std. Sapma	,3	-1,8	,3	,7	
	cezaevinde	Değer	6	0	0	3	9
		Bekl. Değer	3,5	1,5	,3	3,7	9,0
		Std. Sapma	1,3	-1,2	-,6	-,4	
Toplam		Değer	457	195	41	482	1175
		Bekl. Değer	457,0	195,0	41,0	482,0	1175,0

Ki-Kare=38,881 ; $\alpha=0,028$

Hüküm giyilen suç ile çocukluğun kiminle geçtiği değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anamlı) bulunmuştur. Şöyle ki; özellikle yalnız anne veya baba ve kardeşler ile birlikte yaşamış olanların hırsızlık suçlarını işleme oranları diğerlerine nazaran beklenenden daha fazla çıkmıştır (Std. Sapma=1,3 ve 1,5).

Tablo 16- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Annelerinin Öğrenim Durumları Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Annenin öğrenim durumu	okur-yazar değil	Değer	248	95	11	219	573
		Bekl. Değer	225,2	95,3	19,6	232,8	573,0
		Std. Sapma	1,5	,0	-2,0	-,9	
	okur-yazar, ilköğretim mezunu değil	Değer	37	18	8	47	110
		Bekl. Değer	43,2	18,3	3,8	44,7	110,0
		Std. Sapma	-,9	-,1	2,2	,3	
	ilköğretim mezunu	Değer	164	62	18	200	444
		Bekl. Değer	174,5	73,9	15,2	180,4	444,0
		Std. Sapma	-,8	-1,4	,7	1,5	
	Lise mezunu	Değer	14	18	2	14	48
		Bekl. Değer	18,9	8,0	1,6	19,5	48,0
		Std. Sapma	-1,1	3,5	,3	-1,2	
	yüksekokul/üniversite mezunu	Değer	7	6	2	6	21
		Bekl. Değer	8,3	3,5	,7	8,5	21,0
		Std. Sapma	-,4	1,3	1,5	-,9	
Toplam		Bekl. Değer	470	199	41	486	1196
		Std. Sapma	470,0	199,0	41,0	486,0	1196,0

Ki-Kare=38,329 ; $\alpha=0,000$

Hüküm giyilen suç ile annenin öğrenim durumu değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anamlı) bulunmuştur. Şöyle ki; okur-yazar olmayan annelerin çocukları güveni kötüye kullanma suçunu beklenenden daha az işlerken (Std. Sapma=-2,0), bu suçu okur-yazar ya da ilköğretim mezunu olmayan annelerin çocukları beklenenden daha çok işlemektedir (Std. Sapma=2,2).

Tablo 17- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Babalarının Öğrenim Durumları Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Babanın öğrenim durumu	okur-yazar değil	Değer	116	38	5	106	265
		Bekl. Değer	104,0	44,1	9,1	107,8	265,0
		Std. Sapma	1,2	-,9	-1,4	-,2	
	okur-yazar, ilköğretim mezunu değil	Değer	60	31	4	62	157
		Bekl. Değer	61,6	26,1	5,4	63,9	157,0
		Std. Sapma	-,2	,9	-,6	-,2	
	ilköğretim mezunu	Değer	249	94	26	265	634
		Bekl. Değer	248,8	105,6	21,8	257,8	634,0
		Std. Sapma	,0	-1,1	,9	,4	
	Lise mezunu	Değer	27	20	1	33	81
		Bekl. Değer	31,8	13,5	2,8	32,9	81,0
		Std. Sapma	-,8	1,8	-1,1	,0	
	yüksekokul/üniversite mezunu	Değer	17	16	5	20	58
		Bekl. Değer	22,8	9,7	2,0	23,6	58,0
		Std. Sapma	-1,2	2,0	2,1	-,7	
Toplam		Değer	469	199	41	486	1195
		Bekl. Değer	469,0	199,0	41,0	486,0	1195,0

Ki-Kare=23,484 ; $\alpha=0,024$

Hüküm giyilen suç ile babanın öğrenim durumu değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anamlı) bulunmuştur. Üniversite-yüksekokul mezunu babaların çocukları dolandırıcılık (Std. Sapma=2,0) ve güveni kötüye kullanma (Std. Sapma=2,1) suçlarını, aynı biçimde lise mezunu babaların çocukları yine dolandırıcılık (Std. Sapma=1,8) suçlarını beklenenden daha çok işlerken, bu eğitim düzeyindeki babaların çocukları hırsızlık suçlarını beklenenden daha az işlemektedirler.

Tablo 18- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Sahip Oldukları Kardeş Sayıları Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Kardeş sayısı	1-3 Kardeş	Değer	134	54	15	142	345
		Bekl. Değer	135,4	57,5	11,8	140,3	345,0
		Std. Sapma	-,1	-,5	,9	,1	
	4-6 Kardeş	Değer	203	97	14	208	522
		Bekl. Değer	204,9	86,9	17,9	212,3	522,0
		Std. Sapma	-,1	1,1	-,9	-,3	
	7-9 Kardeş	Değer	93	35	10	97	235
		Bekl. Değer	92,2	39,1	8,1	95,6	235,0
		Std. Sapma	,1	-,7	,7	,1	
	10-12 Kardeş	Değer	26	9	2	32	69
		Bekl. Değer	27,1	11,5	2,4	28,1	69,0
		Std. Sapma	-,2	-,7	-,2	,7	
	13- + Kardeş	Değer	13	4	0	7	24
		Bekl. Değer	9,4	4,0	,8	9,8	24,0
		Std. Sapma	1,2	,0	-,9	-,9	
Toplam		Değer	469	199	41	486	1195
		Bekl. Değer	469,0	199,0	41,0	486,0	1195,0

Ki-Kare=8,300 ; $\alpha=0,761$

Hüküm giyilen suç ile kardeş sayısı değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmamıştır. Ancak, hırsızlık suçunu çok kardeşlilerin daha fazla işledikleri söylenebilir.

Tablo 19- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Çocukluk Yıllarında Ailelerinde Yaşadıkları Problemler Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kap-kaç	
Ailenin en büyük problemi	problem yok	Değer	48	52	7	59	166
		Bekl. Değer	65,2	27,5	5,8	67,5	166,0
		Std. Sapma	-2,1	4,7	,5	-1,0	
	ekonomik problemler	Değer	324	106	22	325	777
		Bekl. Değer	305,1	128,8	27,4	315,7	777,0
		Std. Sapma	1,1	-2,0	-1,0	,5	
	alkol	Değer	31	10	1	40	82
		Bekl. Değer	32,2	13,6	2,9	33,3	82,0
		Std. Sapma	-,2	-1,0	-1,1	1,2	
	aile içi şiddet	Değer	32	4	5	25	66
		Bekl. Değer	25,9	10,9	2,3	26,8	66,0
		Std. Sapma	1,2	-2,1	1,8	-,4	
	eğitimsizlik	Değer	4	4	1	6	15
		Bekl. Değer	5,9	2,5	,5	6,1	15,0
		Std. Sapma	-,8	1,0	,6	,0	
	diğer ailevi sorunlar	Değer	18	17	5	18	58
		Bekl. Değer	22,8	9,6	2,0	23,6	58,0
		Std. Sapma	-1,0	2,4	2,1	-1,1	
Toplam		Değer	457	193	41	473	1164
		Bekl. Değer	457,0	193,0	41,0	473,0	1164,0

Ki-Kare=60,944 ; $\alpha=0,000$

Hüküm giyilen suç ile ailenin en büyük problemi değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Problem olmadığı söylenen ailelerde dolandırıcılık suçu beklenenden çok (Std. Sapma=4,7) işlenirken , hırsızlık suçu beklenenden daha az (Std. Sapma= -2,1) işlenmektedir. Benzer biçimde aile içi şiddet ve ekonomik problemi olan ailelerin çocukları dolandırıcılık suçlarını beklenenden az (Std. Sapma= -2,1 ve Std. Sapma= -2,0) işlerken, diğer ailevi sorunları olan ailelerin çocukları ise dolandırıcılık (Std. Sapma= 2,4) ve güveni kötüye kullanma (Std. Sapma= 2,1) suçlarını beklenenden daha çok işlemektedirler.

Tablo 20- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Ailelerindeki Suçluluk Durumları Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Ailede suç işleme durumu	var	Değer	140	30	9	126	305
		Bekl. Değer	120,0	50,6	10,3	124,1	305,0
		Std. Sapma	1,8	-2,9	-,4	,2	
	yok	Değer	325	166	31	355	877
		Bekl. Değer	345,0	145,4	29,7	356,9	877,0
		Std. Sapma	-1,1	1,7	,2	-,1	
Toplam		Değer	465	196	40	481	1182
		Bekl. Değer	465,0	196,0	40,0	481,0	1182,0

Ki-Kare=16,047 ; $\alpha=0,001$

Hüküm giyilen suç ile ailede suç işleme durumu değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anamlı) bulunmuştur.Şöyle ki; hükümlülerin işledikleri suç türleri ile ailelerindeki suçluluk durumlarına bakıldığında hırsızlık suçunu işleyenlerin ailelerinde de suç işleyenlerin bulunduğu (Std. Sapma=1,8), bunun aksine ailelerinde suç işleyenlerin bulunduğu grupta dolandırıcılık suçunu işleyenlerin beklenenden daha az oldukları (Std. Sapma=1,7), anlaşılmaktadır. Diğer suç türlerinde ise önemli bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 21- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Arkadaşlarının Suç İşleme Durumları Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Arkadaşların suç işleme durumu	var	Değer	349	82	20	341	792
		Bekl. Değer	310,9	130,8	26,7	323,6	792,0
		Std. Sapma	2,2	-4,3	-1,3	1,0	
	yok	Değer	117	114	20	144	395
		Bekl. Değer	155,1	65,2	13,3	161,4	395,0
		Std. Sapma	-3,1	6,0	1,8	-1,4	
Toplam		Değer	466	196	40	485	1187
		Bekl. Değer	466,0	196,0	40,0	485,0	1187,0

Ki-Kare=76,526 ; $\alpha=0,000$

Hüküm giyilen suç ile arkadaşların suç işleme durumu değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Arkadaşları suç işlemeyen gruptakiler dolandırıcılık suçunu beklenenden daha çok (Std. Sapma= 6,0) işlerken, suç işleyen gruptakiler dolandırıcılık suçunu beklenenden daha az (Std. Sapma =-4.3) işlemektedir. Ayrıca hırsızlık suçunu arkadaşları suç işlemeyen gruptakiler yine beklenenden daha az (Std. Sapma = -3,1) işlerken, arkadaşları suç işleyen gruptakiler bu suçu beklenenden daha çok (Std. Sapma= 2,2) işlemektedir.

Tablo 22- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Mağdurların Cinsiyeti Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Mağdurun cinsiyeti	kadın	Değer	35	7	3	57	102
		Bekl. Değer	39,9	16,0	3,5	42,5	102,0
		Std. Sapma	-,8	-2,3	-,3	2,2	
	erkek	Değer	224	116	22	355	717
		Bekl. Değer	280,8	112,8	24,4	299,0	717,0
		Std. Sapma	-3,4	,3	-,5	3,2	
	kadın ve erkek	Değer	93	28	8	57	186
		Bekl. Değer	72,8	29,3	6,3	77,6	186,0
		Std. Sapma	2,4	-,2	,7	-2,3	
	görmedim-bilmiyorum	Değer	88	17	3	7	115
		Bekl. Değer	45,0	18,1	3,9	48,0	115,0
		Std. Sapma	6,4	-,3	-,5	-5,9	
	devlet	Değer	8	12	3	1	24
		Bekl. Değer	9,4	3,8	,8	10,0	24,0
		Std. Sapma	-,5	4,2	2,4	-2,8	
Toplam		Değer	448	180	39	477	1144
		Bekl. Değer	448,0	180,0	39,0	477,0	1144,0

Ki-Kare=152,830 ; $\alpha=0,000$

Hüküm giyilen suç ile mağdurun cinsiyeti değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Hükümlülerin işledikleri suç ile mağdurun cinsiyeti arasındaki ilişki incelendiğinde, hırsızlık suçlarında suçlunun mağduru görmediği beklenenden çok yüksek çıkmış (Std. Sapma= 6,4), bunun aksine gasp suçlarında ise erkeklerin mağdur olma durumlarının beklenenin çok üstünde olduğu (Std. Sapma= 3,2) anlaşılmaktadır. Dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçlarında ise devletin mağdur olma durumunun beklenenin üstünde çıkması (Std. Sapma= 4,2 ve 2,4) dikkat çekicidir.

Tablo 23- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Mağdurları Tanıma Durumları Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Mağdurun nereden tanındığı	aile	Değer	20	4	2	20	46
		Bekl. Değer	18,2	7,1	1,5	19,2	46,0
		Std. Sapma	,4	-1,2	,4	,2	
	akraba	Değer	11	6	1	17	35
		Bekl. Değer	13,9	5,4	1,1	14,6	35,0
		Std. Sapma	-,8	,3	-,1	,6	
	arkadaş	Değer	19	29	9	21	78
		Bekl. Değer	30,9	12,0	2,5	32,5	78,0
		Std. Sapma	-2,1	4,9	4,0	-2,0	
	komşu/uzaktan tanıdık	Değer	36	15	6	41	98
		Bekl. Değer	38,8	15,1	3,2	40,9	98,0
		Std. Sapma	-,5	,0	1,6	,0	
	yakınlık yok/tanıımıyolar	Değer	351	116	18	361	846
		Bekl. Değer	335,2	130,4	27,6	352,8	846,0
		Std. Sapma	,9	-1,3	-1,8	,4	
Toplam		Değer	437	170	36	460	1103
		Bekl. Değer	437,0	170,0	36,0	460,0	1103,0

Ki-Kare=60,337 ; $\alpha=0,000$

Hüküm giyilen suç ile mağdurun nereden tanındığı değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Hükümlülerin işledikleri suç ile mağdurun nereden tanındığı dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçlarında, suçu işleyenin arkadaşlarının suçun mağduru olma durumu bakımından beklenenden yüksek çıkmış (Std. Sapma= 4,9 ve Sapma= 4,0), bunun aksine gasp ve hırsızlık suçlarında ise arkadaş grubunun mağdur olma durumu çok düşük çıkmıştır (Std. Sapma= -2 ve -2,1). Ayrıca suçlu ile mağdurun diğer yakınlık derecelerinin, bu suçlardan mağdur olma durumları arasında önemli bir farklılık yoktur.

Tablo 24- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Mağdurların Yaşları Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Mağdurun yaşı	- - 15 Yas	Değer	9	1	0	7	17
		Bekl. Değer	5,1	2,3	,5	9,0	17,0
		Std. Sapma	1,7	-,9	-,7	-,7	
	16-25 Yas	Değer	78	21	13	144	256
		Bekl. Değer	77,1	34,9	8,2	135,8	256,0
		Std. Sapma	,1	-2,4	1,7	,7	
	26-35 Yas	Değer	54	32	2	73	161
		Bekl. Değer	48,5	22,0	5,1	85,4	161,0
		Std. Sapma	,8	2,1	-1,4	-1,3	
	36-45 Yas	Değer	26	19	4	63	112
		Bekl. Değer	33,8	15,3	3,6	59,4	112,0
		Std. Sapma	-1,3	1,0	,2	,5	
	46-55 Yas	Değer	8	8	0	14	30
		Bekl. Değer	9,0	4,1	1,0	15,9	30,0
		Std. Sapma	-,3	1,9	-1,0	-,5	
	56-65 Yas	Değer	4	0	0	7	11
		Bekl. Değer	3,3	1,5	,4	5,8	11,0
		Std. Sapma	,4	-1,2	-,6	,5	
	66-75 Yas	Değer	0	0	0	4	4
		Bekl. Değer	1,2	,5	,1	2,1	4,0
		Std. Sapma	-1,1	-,7	-,4	1,3	
	76- + Yas	Değer	0	0	0	3	3
		Bekl. Değer	,9	,4	,1	1,6	3,0
		Std. Sapma	-1,0	-,6	-,3	1,1	
Toplam		Değer	179	81	19	315	594
		Bekl. Değer	179,0	81,0	19,0	315,0	594,0

Ki-Kare=38,922; α =0,010

Hüküm giyilen suç ile mağdurun yaşı değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Dolandırıcılık suçunun mağdurları (26-35) yaş grubunda beklenenden düşük (Std. Sapma= -2,4), güveni kötüye kullanma suçunda ise beklenenden yüksek (Std. Sapma= 1,7) olup, diğer suç gruplarında önemli bir fark görülmemiştir.

Tablo 25- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Yaşadıkları Yerleşim Yerleri Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Yerleşim yeri	il	Değer	303	125	29	298	755
		Bekl. Değer	296,6	125,8	25,3	307,3	755,0
		Std. Sapma	,4	-,1	,7	-,5	
	ilçe	Değer	121	48	8	145	322
		Bekl. Değer	126,5	53,7	10,8	131,1	322,0
		Std. Sapma	-,5	-,8	-,8	1,2	
	kasaba	Değer	16	3	0	12	31
		Bekl. Değer	12,2	5,2	1,0	12,6	31,0
		Std. Sapma	1,1	-1,0	-1,0	-,2	
	köy	Değer	29	23	3	31	86
		Bekl. Değer	33,8	14,3	2,9	35,0	86,0
		Std. Sapma	-,8	2,3	,1	-,7	
Toplam		Değer	469	199	40	486	1194
		Bekl. Değer	469,0	199,0	40,0	486,0	1194,0

Ki-Kare=13,566 ; $\alpha=0,139$

Hüküm giyilen suç ile yerleşim yeri değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamli) bulunmamıştır. Ancak, köyde yaşayanlarda dolandırıcılıktan hüküm giyme oranlarının beklenenden yüksek çıkması ilginç bir bulgudur.

Tablo 26- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Suçları İşledikleri Yerleşim Yerleri Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kap-kaç	
Suçun işlendiği yerleşim yeri	il	Değer	312	140	31	287	770
		Bekl. Değer	304,0	127,6	26,7	311,8	770,0
		Std. Sapma	,5	1,1	,8	-1,4	
	ilçe	Değer	127	48	6	146	327
		Bekl. Değer	129,1	54,2	11,3	132,4	327,0
		Std. Sapma	-,2	-,8	-1,6	1,2	
	kasaba	Değer	9	4	1	10	24
		Bekl. Değer	9,5	4,0	,8	9,7	24,0
		Std. Sapma	-,2	,0	,2	,1	
	köy	Değer	19	4	3	36	62
		Bekl. Değer	24,5	10,3	2,1	25,1	62,0
		Std. Sapma	-1,1	-2,0	,6	2,2	
Toplam		Değer	467	196	41	479	1183
		Bekl. Değer	467,0	196,0	41,0	479,0	1183,0

Ki-Kare=18,920 ; $\alpha=0,026$

Hüküm giyilen suç ile suçun işlendiği yerleşim yeri değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anamlı) bulunmuştur. Şöyle ki; suçun işlendiği yerleşim birimi ile hükümlülerin işlemiş oldukları suç türleri kontrol edildiğinde gasp-kapkaç suçlarının köylerde yoğunlukta işlenmesi (Std. Sapma=2,2) dikkat çekicidir. Dolandırıcılık suçlarının köyde yaşayanlarda yüksek çıkmasının aksine, suçun işlendiği yer açısından bu suçlar, köylerde beklenenden daha az işlenmektedir (Std Sapma=-2,0). Diğer suç kategorilerinde ise önemli derecede bir fark bulunamamıştır.

Tablo 27- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Suçları İşledikleri Yerler Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kap-kaç	
Suçun işlendiği yer	ev	Değer	116	12	4	78	210
		Bekl. Değer	83,9	33,7	6,8	85,5	210,0
		Std. Sapma	3,5	-3,7	-1,1	-,8	
	işyeri	Değer	151	116	18	71	356
		Bekl. Değer	142,3	57,1	11,6	145,0	356,0
		Std. Sapma	,7	7,8	1,9	-6,1	
	sokak	Değer	150	51	10	251	462
		Bekl. Değer	184,6	74,1	15,1	188,2	462,0
		Std. Sapma	-2,5	-2,7	-1,3	4,6	
	arazi	Değer	18	2	2	41	63
		Bekl. Değer	25,2	10,1	2,1	25,7	63,0
		Std. Sapma	-1,4	-2,5	,0	3,0	
	araç	Değer	29	6	3	33	71
		Bekl. Değer	28,4	11,4	2,3	28,9	71,0
		Std. Sapma	,1	-1,6	,5	,8	
kamu binaları	Değer	2	0	1	1	4	
	Bekl. Değer	1,6	,6	,1	1,6	4,0	
	Std. Sapma	,3	-,8	2,4	-,5		
Toplam		Değer	466	187	38	475	1166
		Bekl. Değer	466,0	187,0	38,0	475,0	1166,0

Ki-Kare=194,864 ; $\alpha=0,000$

Hüküm giyilen suç ile suçun işlendiği yer değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anamlı) bulunmuştur. Şöyle ki; hükümlülerin işledikleri suç ile suçun işlendiği yer arasındaki ilişki incelendiğinde, sokakta gasp-kapkaç suçu beklenenden fazla (Std. Sapma= 4,6), işyerinde ise beklenenden az işlendiği (Std. Sapma= -6,1), bunun aksine dolandırıcılık suçunun en fazla işyerinde (Std. Sapma= 7,8), en az ise sokakta işlendiği (Std. Sapma= -2,7), hırsızlık suçunun ise en fazla evde (Std. Sapma= 3,5), en az ise sokakta işlendiği (Std. Sapma= -2,5) görülmüştür. Güveni kötüye kullanma suçunun ise en fazla kamu binaları ve işyerinde (Std. Sapma= 2,4 ve 1,9) işlendiği anlaşılmıştır.

Tablo 28- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Suçları İşleme Nedenleri Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Suçun neden işlendiği	para ihtiyacı	Değer	269	73	6	153	501
		Bekl. Değer	204,0	80,2	15,6	201,2	501,0
		Std. Sapma	4,6	-,8	-,2,4	-,3,4	
	intikam	Değer	38	5	0	24	67
		Bekl. Değer	27,3	10,7	2,1	26,9	67,0
		Std. Sapma	2,1	-,1,7	-,1,4	-,6	
	çaresizlik	Değer	37	18	3	39	97
		Bekl. Değer	39,5	15,5	3,0	39,0	97,0
		Std. Sapma	-,4	,6	,0	,0	
	teşvik	Değer	30	28	5	72	135
		Bekl. Değer	55,0	21,6	4,2	54,2	135,0
		Std. Sapma	-3,4	1,4	,4	2,4	
	alkol/uyuştu rucu etkisi	Değer	40	8	7	70	125
		Bekl. Değer	50,9	20,0	3,9	50,2	125,0
		Std. Sapma	-1,5	-,2,7	1,6	2,8	
	evlenme amacı	Değer	7	2	1	15	25
		Bekl. Değer	10,2	4,0	,8	10,0	25,0
		Std. Sapma	-1,0	-,1,0	,3	1,6	
	namus/kıskançlık	Değer	1	0	1	4	6
		Bekl. Değer	2,4	1,0	,2	2,4	6,0
		Std. Sapma	-,9	-,1,0	1,9	1,0	
	kan davası	Değer	1	1	0	0	2
		Bekl. Değer	,8	,3	,1	,8	2,0
		Std. Sapma	,2	1,2	-,2	-,9	
	alacak- verecek meselesi	Değer	8	21	4	40	73
		Bekl. Değer	29,7	11,7	2,3	29,3	73,0
		Std. Sapma	-4,0	2,7	1,1	2,0	
	meşru savunma	Değer	5	2	1	5	13
		Bekl. Değer	5,3	2,1	,4	5,2	13,0
		Std. Sapma	-,1	-,1	,9	-,1	
	kaza	Değer	6	10	3	4	23
		Bekl. Değer	9,4	3,7	,7	9,2	23,0
		Std. Sapma	-1,1	3,3	2,7	-,1,7	
	diğer	Değer	3	7	3	13	26
		Bekl. Değer	10,6	4,2	,8	10,4	26,0
		Std. Sapma	-2,3	1,4	2,4	,8	
Toplam		Değer	445	175	34	439	1093
		Bekl. Değer	445,0	175,0	34,0	439,0	1093,0

Ki-Kare=167,007 ; $\alpha=0,000$

Hüküm giyilen suç ile suçun neden işlendiği değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Şöyle ki; hükümlülerin işledikleri suç ile suçun işlenme nedeni arasındaki ilişki incelendiğinde, hırsızlık suçlarında suçun işlenme nedeni olarak en fazla para ihtiyacı olduğu (Std. Sapma= 4,6) görülmüştür. Bu durum dolandırıcılık suçlarında alacak-verecek meselesi (Std. Sapma= 2,7), gasp suçlarında ise alkol ve uyuşturucunun etkisi (Std. Sapma= 2,8) olarak görülmüştür.

Tablo 29- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Suçları İşleme Şekilleri Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Suçun nasıl işlendiği	planlı	Değer	84	47	6	60	197
		Bekl. Değer	82,3	29,9	6,5	78,3	197,0
		Std. Sapma	,2	3,1	-,2	-2,1	
	aniden	Değer	313	64	15	279	671
		Bekl. Değer	280,5	101,9	22,0	266,6	671,0
		Std. Sapma	1,9	-3,8	-1,5	,8	
	kaza	Değer	49	51	14	85	199
		Bekl. Değer	83,2	30,2	6,5	79,1	199,0
		Std. Sapma	-3,7	3,8	2,9	,7	
Toplam		Değer	446	162	35	424	1067
		Bekl. Değer	446,0	162,0	35,0	424,0	1067,0

Ki-Kare=72,104 ; $\alpha=0,000$

Hüküm giyilen suç ile suçun nasıl işlendiği değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Şöyle ki; hırsızlık suçunun kaza neticesinde işlenme (Std. Sapma= -3,7) ve dolandırıcılık suçunun aniden işlenme sıklığı (Std. Sapma= -3,8) beklenenden az görülmüştür. Gasp-kapkaç suçlarının planlı olarak işlenme oranı ise beklenen değer in aşağısında bulunmuştur (Std. Sapma= -2,1).

Tablo 30- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Suç Aleti Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Suç aleti	hiçbir alet	Değer	229	111	23	236	599
		Bekl. Değer	237,4	93,4	20,9	247,3	599,0
		Std. Sapma	-,5	1,8	,5	-,7	
	taş, sopa	Değer	21	1	1	5	28
		Bekl. Değer	11,1	4,4	1,0	11,6	28,0
		Std. Sapma	3,0	-1,6	,0	-1,9	
	kesici ve delici alet	Değer	57	4	4	117	182
		Bekl. Değer	72,1	28,4	6,3	75,1	182,0
		Std. Sapma	-1,8	-4,6	-,9	4,8	
	ateşli silah	Değer	25	9	8	101	143
		Bekl. Değer	56,7	22,3	5,0	59,0	143,0
		Std. Sapma	-4,2	-2,8	1,4	5,5	
	anahtar/torna vida	Değer	111	1	1	5	118
		Bekl. Değer	46,8	18,4	4,1	48,7	118,0
		Std. Sapma	9,4	-4,1	-1,5	-6,3	
	teknolojik alet	Değer	2	40	2	1	45
		Bekl. Değer	17,8	7,0	1,6	18,6	45,0
		Std. Sapma	-3,7	12,5	,3	-4,1	
	araba	Değer	9	3	1	3	16
		Bekl. Değer	6,3	2,5	,6	6,6	16,0
		Std. Sapma	1,1	,3	,6	-1,4	
	diğer	Değer	1	10	0	6	17
		Bekl. Değer	6,7	2,7	,6	7,0	17,0
		Std. Sapma	-2,2	4,5	-,8	-,4	
Toplam		Değer	455	179	40	474	1148
		Bekl. Değer	455,0	179,0	40,0	474,0	1148,0

Ki-Kare=486,734 ; $\alpha=0,000$

Hüküm giyilen suç ile kullanılan suç aleti değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anamlı) bulunmuştur. Hükümlülerin işledikleri suç ile kullanılan suç aleti arasındaki ilişki incelendiğinde, hırsızlık suçlarında anahtar ve tornavidanın (Std. Sapma= 9,4), dolandırıcılık suçlarında teknolojik alet (Std. Sapma= 12,5), gasp suçlarında ise ateşli silahın (Std. Sapma= 5,5) en fazla kullanıldığı görülmüştür. Güveni kötüye kullanma suçlarında, suçta kullanılan alet bakımından önemli bir fark olmamakla birlikte, bu suçlarda ateşli silah kullanımı kısmen de olsa

beklenenden yüksek çıkmıştır (Std. Sapma= 1,4). Gasp suçlarında ateşli silahtan sonra (Std. Sapma= 5,5), ikinci sırada en fazla kesici ve delici aletler gelmektedir (Std. Sapma= 4,8).

Tablo 31- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Suç İşlerken Alkol veya Uyuşturucu Madde Kullanma Durumları Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Suç işlerken alkol veya uyuşturucu madde kullanma durumu	hiçbir madde kullanmadım	Değer	223	162	26	222	633
		Bekl. Değer	250,3	102,8	21,5	258,4	633,0
		Std. Sapma	-1,7	5,8	1,0	-2,3	
	alkol	Değer	104	18	13	143	278
		Bekl. Değer	109,9	45,2	9,5	113,5	278,0
		Std. Sapma	-,6	-4,0	1,2	2,8	
	uyuşturucu	Değer	109	11	1	82	203
		Bekl. Değer	80,3	33,0	6,9	82,9	203,0
		Std. Sapma	3,2	-3,8	-2,2	-,1	
	her ikisi de	Değer	29	0	0	33	62
		Bekl. Değer	24,5	10,1	2,1	25,3	62,0
		Std. Sapma	,9	-3,2	-1,5	1,5	
Toplam		Değer	465	191	40	480	1176
		Bekl. Değer	465,0	191,0	40,0	480,0	1176,0

Ki-Kare=114,084 ; $\alpha=0,000$

Hüküm giyilen suç ile suç işlerken alkol veya uyuşturucu madde kullanma durumu değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Hırsızlık suçlarında suçluların uyuşturucu maddeyi beklenenden çok kullandıkları (Std. Sapma= 3,2), gasp suçlarında ise beklenenden fazla alkol kullandıkları (Std. Sapma= 2,8) görülmektedir. Bunların aksine dolandırıcılık suçlarında ise suçların hiçbir madde kullanmama oranı (Std. Sapma= 5,8), diğerlerine nazaran beklenenin çok üstünde çıkmıştır.

Tablo 32- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Suç İşlerken Teşvik Görme Durumları Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Suç işlerken teşvik görme durumu	evet	Değer	164	56	9	202	431
		Bekl. Değer	170,1	71,5	14,7	174,8	431,0
		Std. Sapma	-,5	-1,8	-1,5	2,1	
	hayır	Değer	300	139	31	275	745
		Bekl. Değer	293,9	123,5	25,3	302,2	745,0
		Std. Sapma	,4	1,4	1,1	-1,6	
Toplam		Değer	464	195	40	477	1176
		Bekl. Değer	464,0	195,0	40,0	477,0	1176,0

Ki-Kare=15,745 ; $\alpha=0,001$

Hüküm giyilen suç ile suç işlerken teşvik görme durumu değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anamlı) bulunmuştur. Hırsızlık suçlarında teşvik görme durumunun önemli bir etkisinin olmadığı ancak özellikle gasp-kapkaç suçları işlenirken ciddi biçimde teşvik gördükleri (Std. Sapma= 2,1) gözlenmiştir.

Tablo 33- Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Suç İşlerken Teşvik veya Yardım Gördükleri Kişiler Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Suça teşvik/yardı m eden	teşvik yok	Değer	272	118	26	242	658
		Bekl. Değer	260,2	106,6	21,1	270,1	658,0
		Std. Sapma	,7	1,1	1,1	-1,7	
	aile	Değer	15	6	3	18	42
		Bekl. Değer	16,6	6,8	1,3	17,2	42,0
		Std. Sapma	-,4	-,3	1,4	,2	
	akrabalar	Değer	9	3	0	9	21
		Bekl. Değer	8,3	3,4	,7	8,6	21,0
		Std. Sapma	,2	-,2	-,8	,1	
	arkadaşlar	Değer	146	53	7	192	398
		Bekl. Değer	157,4	64,5	12,8	163,4	398,0
		Std. Sapma	-,9	-1,4	-1,6	2,2	
	diğer	Değer	2	2	0	0	4
		Bekl. Değer	1,6	,6	,1	1,6	4,0
		Std. Sapma	,3	1,7	-,4	-1,3	
Toplam		Değer	444	182	36	461	1123
		Bekl. Değer	444,0	182,0	36,0	461,0	1123,0

Ki-Kare=24,111 ; $\alpha=0,020$

Hüküm giyilen suç ile suça teşvik-yardım eden durumu değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Şöyle ki, hükümlülerin işledikleri suç ile suça teşvik/yardım edenler arasındaki ilişki incelendiğinde, diğer üç suç grubunun aksine özellikle gasp suçunu işleyenlerin arkadaşlarından teşvik veya yardım gördükleri (Std. Sapma= 2,2) anlaşılmaktadır.

2.3 ARAŞTIRMA VERİLERİNİN MALA KARŞI SUÇ TÜRLERİNE GÖRE İKİ YÖNLÜ TABLOLAR HALİNDE ANALİZ EDİLMESİ

Tablo 34- Hüküm Giyilen Hırsızlık Suçu Gözden Geçirildiğinde Suçlunun Yaşadığı Yerleşim Yeri ile Suçun İşlendiği Yerleşim Yeri Arasındaki İlişki

Hırsızlık Suçu		Suçun işlendiği yerleşim yeri				Toplam
Yerleşim yeri		il	ilçe	kasaba	köy	
il	Değer	230	58	4	9	301
	Bekl. Değer	200,9	82,0	5,8	12,3	301,0
	Std. Sapma	2,1	-2,7	-,8	-,9	
ilçe	Değer	57	58	2	3	120
	Bekl. Değer	80,1	32,7	2,3	4,9	120,0
	Std. Sapma	-2,6	4,4	-,2	-,9	
kasaba	Değer	6	7	2	1	16
	Bekl. Değer	10,7	4,4	,3	,7	16,0
	Std. Sapma	-1,4	1,3	3,0	,4	
köy	Değer	18	4	1	6	29
	Bekl. Değer	19,4	7,9	,6	1,2	29,0
	Std. Sapma	-,3	-1,4	,6	4,4	
Toplam	Değer	311	127	9	19	466
	Bekl. Değer	311,0	127,0	9,0	19,0	466,0

Ki-Kare=74,779 ; $\alpha=0,000$

Hüküm giyilen hırsızlık suçu gözden geçirildiğinde, suçlunun yaşadığı yerleşim yeri ile suçun işlendiği yerleşim yeri değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Şöyle ki; hırsızlık suçunu işleyenlerin yaşamış oldukları yerleşim yerleri ile suçları işledikleri yerleşim yerlerinin aynı olduğu görülmektedir. Bununla birlikte özellikle ilde yaşayanların hırsızlık suçlarını ilçede işleme durumları ile ilçede yaşayanların ilde işleme durumları birbiri ile doğru orantılı olarak beklenen değer in çok aşağısında çıkmıştır (Std. Sapma= -2,7 ve -2,6). Ayrıca kasabada yaşayanların bu suçları kısmen de olsa ilçelerde işleme olasılıkları beklenenden yüksektir.

Tablo 35- Hüküm Giyilen Dolandırıcılık Suçu Gözden Geçirildiğinde Suçlunun Yaşadığı Yerleşim Yeri ile Suçun İşlendiği Yerleşim Yeri Arasındaki İlişki

Dolandırıcılık Suçu		Suçun işlendiği yerleşim yeri				Toplam
Yerleşim yeri		il	ilçe	kasaba	köy	
il	Değer	103	18	1	2	124
	Bekl. Değer	88,6	30,4	2,5	2,5	124,0
	Std. Sapma	1,5	-2,2	-1,0	-,3	
ilçe	Değer	25	19	2	1	47
	Bekl. Değer	33,6	11,5	1,0	1,0	47,0
	Std. Sapma	-1,5	2,2	1,1	,0	
kasaba	Değer	0	3	0	0	3
	Bekl. Değer	2,1	,7	,1	,1	3,0
	Std. Sapma	-1,5	2,6	-,2	-,2	
köy	Değer	12	8	1	1	22
	Bekl. Değer	15,7	5,4	,4	,4	22,0
	Std. Sapma	-,9	1,1	,8	,8	
Toplam	Değer	140	48	4	4	196
	Bekl. Değer	140,0	48,0	4,0	4,0	196,0

Ki-Kare=29,364 ; $\alpha=0,001$

Dolandırıcılık suçlarında suç türü gözden geçirildiğinde kontrol altına alındığında, suçlunun yaşadığı yerleşim yeri ve suçun işlendiği yerleşim yeri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anamlı) bulunmuştur. Şöyle ki; dolandırıcılık suçunu işleyenler arasında özellikle il ve ilçelerde yaşayanların, bu suçları yaşamış oldukları yerleşim yerlerinde işledikleri (Std. Sapma= 1,5 ve 2,2) görülmektedir. Kasabada yaşayanların ise yaşadıkları yerleşim yerlerinin aksine bu suçları daha çok ilçelerde işledikleri (Std. Sapma= 2,6), köyde yaşayanlarda ise önemli bir fark olmamakla birlikte, bu suçları ilçelerde işleme olasılıkları kısmen de olsa beklenenin üstünde çıkmıştır.

Tablo 36- Hüküm Giyilen Güveni Kötüye Kullanma Suçu Gözden Geçirildiğinde Suçlunun Yaşadığı Yerleşim Yeri ile Suçun İşlendiği Yerleşim Yeri Arasındaki İlişki

Güveni Kötüye Kullanma Suçu		Suçun işlendiği yerleşim yeri				Toplam
Yerleşim yeri		il	ilçe	kasaba	köy	
il	Değer	26	1	1	1	29
	Bekl. Değer	21,8	4,4	,7	2,2	29,0
	Std. Sapma	,9	-1,6	,3	-,8	
ilçe	Değer	3	4	0	1	8
	Bekl. Değer	6,0	1,2	,2	,6	8,0
	Std. Sapma	-1,2	2,6	-,4	,5	
köy	Değer	1	1	0	1	3
	Bekl. Değer	2,3	,5	,1	,2	3,0
	Std. Sapma	-,8	,8	-,3	1,6	
Toplam	Değer	30	6	1	3	40
	Bekl. Değer	30,0	6,0	1,0	3,0	40,0

Ki-Kare=16,761 ; $\alpha=0,010$

Suç türü kontrol altına alındığında güveni kötüye kullanma suçlarında, suçlunun yaşadığı yerleşim yeri ve suçun işlendiği yerleşim yeri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Şöyle ki; bu suçları işleyenlerden ilçelerde ve köylerde yaşayanların, genellikle yaşamış oldukları yerleşim yerlerinde işledikleri (Std. Sapma= 2,6 ve 1,6) görülmektedir. İl merkezlerinde yaşayanlar da ise bu suçları en az ilçelerde işlemiş olmaları (Std. Sapma= -1,6) dışında önemli bir fark bulunamamıştır.

Tablo 37- Hüküm Giyilen Gasp-Kapkaç Suçu Gözden Geçirildiğinde Suçlunun Yaşadığı Yerleşim Yeri ile Suçun İşlendiği Yerleşim Yeri Arasındaki İlişki

Gasp-Kapkaç Suçu		Suçun işlendiği yerleşim yeri				Toplam
Yerleşim yeri		il	ilçe	kasaba	köy	
il	Değer	233	43	7	13	296
	Bekl. Değer	177,4	90,2	6,2	22,2	296,0
	Std. Sapma	4,2	-5,0	,3	-2,0	
ilçe	Değer	41	89	0	12	142
	Bekl. Değer	85,1	43,3	3,0	10,7	142,0
	Std. Sapma	-4,8	6,9	-1,7	,4	
kasaba	Değer	2	6	2	1	11
	Bekl. Değer	6,6	3,4	,2	,8	11,0
	Std. Sapma	-1,8	1,4	3,7	,2	
köy	Değer	11	8	1	10	30
	Bekl. Değer	18,0	9,1	,6	2,3	30,0
	Std. Sapma	-1,6	-,4	,5	5,2	
Toplam	Değer	287	146	10	36	479
	Bekl. Değer	287,0	146,0	10,0	36,0	479,0

Ki-Kare=169,039 ; $\alpha=0,000$

Aynı değişkenler arasındaki ilişki gasp-kapkaç suçlarında kontrol edildiğinde, değişkenler arası ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Şöyle ki; gasp-kapkaç suçunu işleyenlerin yaşadıkları yerleşim yerleri ile bu suçları işledikleri yerler birbirinden bağımsız değildir. Ancak ilde yaşayıp ilde bu suçları işleyenler ile köyde yaşayıp yine köyde bu suçları işleyenler, diğer kategoriler içerisinde daha yüksek çıkmıştır (Std. Sapma= 4,2 ve 5,2).

Tablo 38- Hüküm Giyilen Hırsızlık Suçu Gözden Geçirildiğinde Suçlunun Cinsiyeti ile Suç İşleme Anındaki Medeni Hal Arasındaki İlişki

Hırsızlık Suçu		Suç işleme anındaki medeni hal					Toplam
Cinsiyet		Hiç evlenmemiş	Evli	Eşi ölmüş	Boşanmış	Çok eşli	
Kadın	Değer	17	31	2	3	0	53
	Bekl. Değer	31,6	17,2	,6	3,4	,2	53,0
	Std. Sapma	-2,6	3,3	1,9	-,2	-,5	
Erkek	Değer	260	120	3	27	2	412
	Bekl. Değer	245,4	133,8	4,4	26,6	1,8	412,0
	Std. Sapma	,9	-1,2	-,7	,1	,2	
Toplam	Değer	277	151	5	30	2	465
	Bekl. Değer	277,0	151,0	5,0	30,0	2,0	465,0

Ki-Kare=24,426 ; $\alpha=0,000$

Hırsızlık suçu gözden geçirildiğinde suçlunun cinsiyeti ile suç işleme anındaki medeni hal arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Şöyle ki; evli olan kadınların hırsızlık suçlarını işleme oranları beklenenin çok üstünde çıkarken (Std. Sapma= 3,3), aynı zamanda hiç evlenmemiş kadınlarda ise beklenenden düşük çıkmıştır (Std. Sapma= -2,6). Erkeklerde bu suçlar kapsamında önemli bir farklılık gözlemlenmemiştir.

Tablo 39- Hüküm Giyilen Dolandırıcılık Suçu Gözden Geçirildiğinde Suçlunun Cinsiyeti ile Suç İşleme Anındaki Medeni Hal Arasındaki İlişki

Dolandırıcılık Suçu		Suç işleme anındaki medeni hal					Toplam
Cinsiyet		Hiç evlenme miş	Evli	Eşi ölmüş	Boşanmış	Çok eşli	
Kadın	Değer	11	5	2	5	0	23
	Bekl. Değer	6,2	14,1	,4	2,0	,4	23,0
	Std. Sapma	1,9	-2,4	2,8	2,1	-,6	
Erkek	Değer	42	115	1	12	3	173
	Bekl. Değer	46,8	105,9	2,6	15,0	2,6	173,0
	Std. Sapma	-,7	,9	-1,0	-,8	,2	
Toplam	Değer	53	120	3	17	3	196
	Bekl. Değer	53,0	120,0	3,0	17,0	3,0	196,0

Ki-Kare=25,066 ; $\alpha=0,000$

Dolandırıcılık suçlarında benzer değişkenler arası ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Özellikle evli olan grup içerisindeki kadınlarda dolandırıcılık suçları beklenen sayının aşağısında (Std. Sapma= -2,4) bir grafik ortaya koymaktadır. Ancak aynı durum hiç evlenmemiş, eşi ölmüş ve boşanmış olanlarda tam tersine yüksek çıkmıştır.

Tablo 40- Hüküm Giyilen Güveni Kötüye Kullanma Suçu Gözden Geçirildiğinde Suçlunun Cinsiyeti ile Suç İşleme Anındaki Medeni Hal Arasındaki İlişki

Güveni Kötüye Kullanma Suçu		Suç işleme anındaki medeni hal					Toplam
Cinsiyet		Hiç evlenme miş	Evli	Eşi ölmüş	Boşanmış	Çok eşli	
Kadın	Değer	3	2	1	0		6
	Bekl. Değer	2,9	2,3	,4	,3		6,0
	Std. Sapma	,0	-,2	,8	-,5		
Erkek	Değer	17	14	2	2		35
	Bekl. Değer	17,1	13,7	2,6	1,7		35,0
	Std. Sapma	,0	,1	-,4	,2		
Toplam	Değer	20	16	3	2		41
	Bekl. Değer	20,0	16,0	3,0	2,0		41,0

Ki-Kare=1,243 ; $\alpha=0,743$

Güveni kötüye kullanma suçlarında suçlunun cinsiyeti ile suç işleme anındaki medeni hal arası ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmamıştır. Ancak bu suçları işleyen kadınların genellikle evli ve hiç evlenmemiş olan kişilerden oluştuğu görülmektedir (Std. Sapma= 2,9 ve 2,3).

Tablo 41-Hüküm Giyilen Gasp-Kapkaç Suçu Gözden Geçirildiğinde Suçlunun Cinsiyeti ile Suç İşleme Anındaki Medeni Hal Arasındaki İlişki

Gasp-Kapkaç Suçu		Suç işleme anındaki medeni hal					Toplam
Cinsiyet		Hiç evlenme miş	Evli	Eşi ölmüş	Boşan mış	Çok eşli	
Kadın	Değer	16	19	2	6		43
	Bekl. Değer	27,1	13,5	,2	2,2		43,0
	Std. Sapma	-2,1	1,5	4,3	2,5		
Erkek	Değer	287	132	0	19		438
	Bekl. Değer	275,9	137,5	1,8	22,8		438,0
	Std. Sapma	,7	-,5	-1,3	-,8		
Toplam	Değer	303	151	2	25		481
	Bekl. Değer	303,0	151,0	2,0	25,0		481,0

Ki-Kare=34,783 ; $\alpha=0,000$

Suç türü kontrol altına alındığında gasp-kapkaç suçluların cinsiyetleri ile medeni hal dağılımları arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Şöyle ki; hiç evlenmemiş olan kadınların diğer kategorilerin aksine gasp-kapkaç suçlarını beklenenin aşağısında işledikleri (Std. Sapma= -2,1) görülmektedir. Ancak erkeklerde medeni hal dağılımının gasp-kapkaç suçlarına herhangi bir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 42- Hüküm Giyilen Hırsızlık Suçu Gözden Geçirildiğinde Suçlunun Cinsiyeti ile Suçun İşlendiği Yer Arasındaki İlişki

Hırsızlık Suçu		Suçun işlendiği yer						Toplam
Cinsiyet		Ev	İşyeri	Sokak	Arazi	Araç	Kamu binaları	
Kadın	Değer	25	11	15	1	1	0	53
	Bekl. Değer	13,2	17,2	17,1	2,0	3,3	,2	53,0
	Std. Sapma	3,3	-1,5	-,5	-,7	-1,3	-,5	
Erkek	Değer	91	140	135	17	28	2	413
	Bekl. Değer	102,8	133,8	132,9	16,0	25,7	1,8	413,0
	Std. Sapma	-1,2	,5	,2	,3	,5	,2	
Toplam	Değer	116	151	150	18	29	2	466
	Bekl. Değer	116,0	151,0	150,0	18,0	29,0	2,0	466,0

Ki-Kare=17,375 ; $\alpha=0,004$

Hüküm giyilen hırsızlık suçu gözden geçirildiğinde suçlunun cinsiyeti ile suçun işlendiği yer arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Şöyle ki; erkeklerin aksine kadınlarda evden hırsızlık olayları yüksek çıkmıştır (Std. Sapma= 3,3). Bununla birlikte kadınlarda işyeri hırsızlığı ve araçtan hırsızlık diğer suç yerlerine nazaran daha düşüktür (Std. Sapma= -1,5 ve 1,3). Erkekler ise evden hırsızlık yerine daha çok diğer yerleri tercih etmekte ancak bu yerler arasında da beklenen değer açısından önemli sayılabilecek bir sonuç gözlemlenmemiştir.

Tablo 43- Hüküm Giyilen Gasp-Kapkaç Suçu Gözden Geçirildiğinde Suçlunun Ailesinde Suç İşleme Durumu ile Suça Teşvik/Yardım Eden Arasındaki İlişki

Gasp-Kapkaç Suçu		Suça teşvik/yardım eden					
Ailede suç işleme durumu		Teşvik yok	Aile	Akrabalar	Arkadaslar	Diğer	Toplam
Var	Değer	58	8	2	48		116
	Bekl. Değer	60,9	4,3	2,3	48,5		116,0
	Std. Sapma	-,4	1,8	-,2	-,1		
Yok	Değer	182	9	7	143		341
	Bekl. Değer	179,1	12,7	6,7	142,5		341,0
	Std. Sapma	,2	-1,0	,1	,0		
Toplam	Değer	240	17	9	191		457
	Bekl. Değer	240,0	17,0	9,0	191,0		457,0

Ki-Kare=4,459 ; $\alpha=0,216$

Gasp-kapkaç suçları denetlendiğinde suçluların ailelerindeki suç işleme durumları ile suça teşvik/yardım eden kişilerin kimler olduğu arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmamıştır. Ancak, bu suçları işleyenler arasında kendi ailelerinde de başka suç işleyenlerin bulunduğunu söyleyenlerin özellikle yine ailelerinden teşvik veya yardım alma oranları yüksek çıkmıştır (Std. Sapma= 1,8). Bununla birlikte ailelerinde kendilerinden başka suç işleyenlerin bulunmadığını söyleyenler içerisinde ise teşvik veya yardım görmediğini beyan edenlerin oranı beklenen sayının üstünde bir rakama ulaşmamıştır.

Tablo 44- Hüküm Giyilen Hırsızlık Suçu Gözden Geçirildiğinde Suç İşlerken Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanımı ile Suçun İşlendiği Yer Arasındaki İlişki

Hırsızlık Suçu		Bağımlılık yapıcı madde kullanımı				Toplam
Suçun işlendiği yer		Hiçbir madde kullanmadım	Alkol	Uyusturucu	Her ikisinde	
Ev	Değer	66	15	29	5	115
	Bekl. Değer	54,6	25,9	27,2	7,2	115,0
	Std. Sapma	1,5	-2,1	,3	-,8	
İşyeri	Değer	76	40	28	6	150
	Bekl. Değer	71,3	33,8	35,5	9,4	150,0
	Std. Sapma	,6	1,1	-1,3	-1,1	
Sokak	Değer	56	38	37	17	148
	Bekl. Değer	70,3	33,4	35,0	9,3	148,0
	Std. Sapma	-1,7	,8	,3	2,5	
Arazi	Değer	8	6	3	0	17
	Bekl. Değer	8,1	3,8	4,0	1,1	17,0
	Std. Sapma	,0	1,1	-,5	-1,0	
Araç	Değer	12	5	11	1	29
	Bekl. Değer	13,8	6,5	6,9	1,8	29,0
	Std. Sapma	-,5	-,6	1,6	-,6	
Kamu binaları	Değer	1	0	1	0	2
	Bekl. Değer	1,0	,5	,5	,1	2,0
	Std. Sapma	,1	-,7	,8	-,4	
Toplam	Değer	219	104	109	29	461
	Bekl. Değer	219,0	104,0	109,0	29,0	461,0

Ki-Kare=29,254 ; $\alpha=0,015$

Hüküm giyilen hırsızlık suçu gözden geçirildiğinde suçun işlendiği yer ile bağımlılık yapıcı madde kullanımı arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anamlı) bulunmuştur. Şöyle ki; evden işlenen hırsızlık suçlarında alkol kullanımı beklenenden düşük, bunun aksine işyeri ve arazide işlenen hırsızlık suçlarında ise fazla çıkmıştır (Std. Sapma= -2,1 ve 1,1). Ayrıca araçtan yapılan hırsızlık suçlarında uyuşturucu kullanımı fazla çıkarken (Std. Sapma= 1,6), işyeri hırsızlıklarında ise düşük çıkmaktadır (Std. Sapma= -1,3). Alkol ve uyuşturucu maddelerden her ikisini de kullananların sokak hırsızlıklarını (Std. Sapma= 2,5), hiçbir madde kullanmayanların ise evden hırsızlıkları daha fazla işledikleri gözlemlenmiştir (Std. Sapma= 1,5).

Tablo 45- Hüküm Giyilen Hırsızlık Suçu Gözden Geçirildiğinde Suç İşleme Yaşı ile Suç İşlerken Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanımı Arasındaki İlişki

Hırsızlık Suçu		Bağımlılık yapıcı madde kullanımı				Toplam
Suç işleme yaşı		Hiçbir madde kullanmadım	Alkol	Uyusturucu	Her ikisinde	
- 15 Yaş	Değer	0	2	3	1	6
	Bekl. Değer	2,8	1,3	1,4	,4	6,0
	Std. Sapma	-1,7	,6	1,3	1,0	
16-25 Yaş	Değer	101	39	72	20	232
	Bekl. Değer	110,1	51,6	55,9	14,5	232,0
	Std. Sapma	-,9	-1,7	2,2	1,4	
26-35 Yaş	Değer	67	40	24	5	136
	Bekl. Değer	64,5	30,2	32,7	8,5	136,0
	Std. Sapma	,3	1,8	-1,5	-1,2	
36-45 Yaş	Değer	27	13	5	0	45
	Bekl. Değer	21,4	10,0	10,8	2,8	45,0
	Std. Sapma	1,2	,9	-1,8	-1,7	
46-55 Yaş	Değer	8	2	0	1	11
	Bekl. Değer	5,2	2,4	2,6	,7	11,0
	Std. Sapma	1,2	-,3	-1,6	,4	
56-65 Yaş	Değer	2	0	0	0	2
	Bekl. Değer	,9	,4	,5	,1	2,0
	Std. Sapma	1,1	-,7	-,7	-,4	
Toplam	Değer	205	96	104	27	432
	Bekl. Değer	205,0	96,0	104,0	27,0	432,0

Ki-Kare=38,406 ; $\alpha=0,001$

Hırsızlık suçu altında bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile suç işleme yaşı arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Şöyle ki; hırsızlık suçlarını işleyenler arasında alkol kullanımının beklenenin üstünde çıktığı yaş grubu 26-35 iken (Std. Sapma= 1,8), bu durum uyuşturucu kullanımında ise 16-25 yaş grubu olarak gözlemlenmiştir (Std. Sapma= 2,2). Ayrıca hem alkol hem de uyuşturucunun her ikisini de kullanımının 16-25 yaş grubunda beklenen değerden fazla bulunması ilginç bir bulgudur (Std. Sapma= 1,4).

Tablo 46- Hüküm Giyilen Gasp-Kapkaç Suçu Gözden Geçirildiğinde Suç İşleme Yaşı ile Suç İşlerken Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanımı Arasındaki İlişki

Gasp-Kapkaç Suçu		Bağımlılık yapıcı madde kullanımı				Toplam
Suç işleme yaşı		Hiçbir madde kullanmadım	Alkol	Uyusturucu	Her ikisinde	
- 15 Yaş	Değer	0	1	1	0	2
	Bekl. Değer	,9	,6	,3	,1	2,0
	Std. Sapma	-1,0	,5	1,2	-,4	
16-25 Yaş	Değer	127	80	57	25	289
	Bekl. Değer	135,1	85,1	48,2	20,6	289,0
	Std. Sapma	-,7	-,6	1,3	1,0	
26-35 Yaş	Değer	64	42	17	7	130
	Bekl. Değer	60,8	38,3	21,7	9,3	130,0
	Std. Sapma	,4	,6	-1,0	-,8	
36-45 Yaş	Değer	23	10	2	1	36
	Bekl. Değer	16,8	10,6	6,0	2,6	36,0
	Std. Sapma	1,5	-,2	-1,6	-1,0	
46-55 Yaş	Değer	1	3	0	0	4
	Bekl. Değer	1,9	1,2	,7	,3	4,0
	Std. Sapma	-,6	1,7	-,8	-,5	
56-65 Yaş	Değer	1	0	0	0	1
	Bekl. Değer	,5	,3	,2	,1	1,0
	Std. Sapma	,8	-,5	-,4	-,3	
Toplam	Değer	216	136	77	33	462
	Bekl. Değer	216,0	136,0	77,0	33,0	462,0

Ki-Kare=19,369 ; $\alpha=0,197$

Aynı değişkenler arasındaki ilişki gasp-kapkaç suçlarında kontrol edildiğinde, değişkenler arası ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmamıştır. Ancak kısmen de olsa aynen hırsızlık suçları gibi uyuşturucu kullanan gasp-kapkaç suçu faillerinin de 16-25 yaş grubunda beklenenden fazla çıktığı görülmektedir (Std. Sapma= 1,3).

Tablo 47- Hüküm Giyilen Gasp-Kapkaç Suçu Gözden Geçirildiğinde Suç Aleti ile Öğrenim Durumu Arasındaki İlişki

Gasp-Kapkaç Suçu		Öğrenim durumu					Toplam
Suç aleti		okur-yazar değil	okur-yazar, ilköğretim mezunu değil	ilköğretim mezunu	Lise mezunu	yükseköğrenim/üniv. mezunu	
hiçbir alet	Değer	14	27	162	29	3	235
	Bekl. Değer	14,4	22,4	164,0	31,8	2,5	235,0
	Std. Sapma	-,1	1,0	-,2	-,5	,3	
taş, sopa	Değer	1	0	4	0	0	5
	Bekl. Değer	,3	,5	3,5	,7	,1	5,0
	Std. Sapma	1,3	-,7	,3	-,8	-,2	
kesici ve delici alet	Değer	9	11	82	15	0	117
	Bekl. Değer	7,2	11,1	81,6	15,8	1,2	117,0
	Std. Sapma	,7	,0	,0	-,2	-1,1	
ateşli silah	Değer	5	7	71	17	1	101
	Bekl. Değer	6,2	9,6	70,5	13,7	1,1	101,0
	Std. Sapma	-,5	-,8	,1	,9	-,1	
anahtar/tornavida	Değer	0	0	4	1	0	5
	Bekl. Değer	,3	,5	3,5	,7	,1	5,0
	Std. Sapma	-,6	-,7	,3	,4	-,2	
teknolojik alet	Değer	0	0	1	0	0	1
	Bekl. Değer	,1	,1	,7	,1	,0	1,0
	Std. Sapma	-,2	-,3	,4	-,4	-,1	
araba	Değer	0	0	2	1	0	3
	Bekl. Değer	,2	,3	2,1	,4	,0	3,0
	Std. Sapma	-,4	-,5	-,1	,9	-,2	
diğer	Değer	0	0	4	1	1	6
	Bekl. Değer	,4	,6	4,2	,8	,1	6,0
	Std. Sapma	-,6	-,8	-,1	,2	3,7	
Toplam	Değer	29	45	330	64	5	473
	Bekl. Değer	29,0	45,0	330,0	64,0	5,0	473,0

Ki-Kare=25,403 ; $\alpha=0,606$

Gasp-kapkaç suçu kontrol edildiğinde suçlunun öğrenim durumu ile suçta kullanılan alet arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anamlı) bulunmamıştır. Bu suçlarda özellikle yaygın olarak kullanılan ateşli silahın, hükümlülerin öğrenim

durumlarıyla bağlantılı olarak önemli sayılabilecek bir dağılım göstermediği görülmektedir.

Tablo 48- Hüküm Giyilen Gasp-Kapkaç Suçu Gözden Geçirildiğinde Suç Aleti ile Suç İşleme Yaşı Arasındaki İlişki

Gasp-Kapkaç Suçu		Suç işleme yaşı						Toplam
Suç aleti		-15 Yaş	16-25 Yaş	26-35 Yaş	36-45 Yaş	46-55 Yaş	56-65 Yaş	
hiçbir alet	Değer	1	137	69	17	3	1	228
	Bekl. Değer	1,0	144,0	63,5	17,0	2,0	,5	228,0
	Std. Sapma	,0	-,6	,7	,0	,7	,7	
taş, sopa	Değer	0	2	2	0	0	0	4
	Bekl. Değer	,0	2,5	1,1	,3	,0	,0	4,0
	Std. Sapma	-,1	-,3	,8	-,5	-,2	-,1	
kesici ve delici alet	Değer	1	84	22	7	0	0	114
	Bekl. Değer	,5	72,0	31,8	8,5	1,0	,3	114,0
	Std. Sapma	,7	1,4	-1,7	-,5	-1,0	-,5	
ateşli silah	Değer	0	57	30	7	1	0	95
	Bekl. Değer	,4	60,0	26,5	7,1	,8	,2	95,0
	Std. Sapma	-,6	-,4	,7	,0	,2	-,5	
anahtar/tornavida	Değer	0	1	2	2	0	0	5
	Bekl. Değer	,0	3,2	1,4	,4	,0	,0	5,0
	Std. Sapma	-,1	-1,2	,5	2,7	-,2	-,1	
teknolojik alet	Değer	0	1	0	0	0	0	1
	Bekl. Değer	,0	,6	,3	,1	,0	,0	1,0
	Std. Sapma	-,1	,5	-,5	-,3	-,1	,0	
araba	Değer	0	2	1	0	0	0	3
	Bekl. Değer	,0	1,9	,8	,2	,0	,0	3,0
	Std. Sapma	-,1	,1	,2	-,5	-,2	-,1	
diğer	Değer	0	4	1	1	0	0	6
	Bekl. Değer	,0	3,8	1,7	,4	,1	,0	6,0
	Std. Sapma	-,2	,1	-,5	,8	-,2	-,1	
Toplam	Değer	2	288	127	34	4	1	456
	Bekl. Değer	2,0	288,0	127,0	34,0	4,0	1,0	456,0

Ki-Kare=22,148 ; $\alpha=0,955$

Gasp-kapkaç suçları denetlendiğinde suçta kullanılan alet ile hükümlülerin suç işleme yaşları arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmamıştır. Özellikle ateşli silah kullanımı bakımından suçluların yaş dağılımı ele alındığında önemli bir fark görülmemekle birlikte kesici ve delici alet kullanımının kısmen de olsa 16-25 yaş grubunda beklenenden fazla çıkmıştır (Std. Sapma= 1,4).

Tablo 49- Hüküm Giyilen Hırsızlık Suçu Gözden Geçirildiğinde Suç Aleti ile Suçun Nasıl İşlendiği Arasındaki İlişki

Hırsızlık Suçu		Suçun nasıl işlendiği			Toplam
Suç aleti		Planlı	Aniden	Kaza	
hiçbir alet	Değer	33	153	28	214
	Bekl. Değer	39,8	150,5	23,6	214,0
	Std. Sapma	-1,1	,2	,9	
taş, sopa	Değer	1	20	0	21
	Bekl. Değer	3,9	14,8	2,3	21,0
	Std. Sapma	-1,5	1,4	-1,5	
kesici ve delici alet	Değer	9	41	5	55
	Bekl. Değer	10,2	38,7	6,1	55,0
	Std. Sapma	-,4	,4	-,4	
ateşli silah	Değer	8	15	2	25
	Bekl. Değer	4,7	17,6	2,8	25,0
	Std. Sapma	1,6	-,6	-,5	
anahtar/tor navida	Değer	26	73	10	109
	Bekl. Değer	20,3	76,7	12,0	109,0
	Std. Sapma	1,3	-,4	-,6	
teknolojik alet	Değer	1	0	0	1
	Bekl. Değer	,2	,7	,1	1,0
	Std. Sapma	1,9	-,8	-,3	
araba	Değer	3	3	3	9
	Bekl. Değer	1,7	6,3	1,0	9,0
	Std. Sapma	1,0	-1,3	2,0	
diğer	Değer	0	1	0	1
	Bekl. Değer	,2	,7	,1	1,0
	Std. Sapma	-,4	,4	-,3	
Toplam	Değer	81	306	48	435
	Bekl. Değer	81,0	306,0	48,0	435,0

Ki-Kare=25,601 ; $\alpha=0,029$

Hırsızlık suçu kontrol edildiğinde suçun nasıl işlendiği ile suçta kullanılan alet arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Şöyle ki; bu suçların planlı bir şekilde anahtar ve tornavida kullanılarak işlenme oranları kısmen de olsa beklenenden fazla çıkmıştır (Std. Sapma= 1,3). Ayrıca hırsızlık suçlarının plan yapılarak işlendiği durumlarda ateşli silah kullanımını beklenenden yüksek çıkması ilginç bir bulgudur (Std. Sapma= 1,6).

Tablo 50- Hüküm Giyilen Dolandırıcılık Suçu Gözden Geçirildiğinde Suç Aleti ile Suçun Nasıl İşlendiği Arasındaki İlişki

Dolandırıcılık Suçu		Suçun nasıl işlendiği			Toplam
Suç aleti		Planlı	Aniden	Kaza	
hiçbir alet	Değer	24	38	33	95
	Bekl. Değer	28,6	37,9	28,6	95,0
	Std. Sapma	-,9	,0	,8	
taş, sopa	Değer	0	1	0	1
	Bekl. Değer	,3	,4	,3	1,0
	Std. Sapma	-,5	1,0	-,5	
kesici ve delici alet	Değer	0	3	1	4
	Bekl. Değer	1,2	1,6	1,2	4,0
	Std. Sapma	-1,1	1,1	-,2	
ateşli silah	Değer	1	4	2	7
	Bekl. Değer	2,1	2,8	2,1	7,0
	Std. Sapma	-,8	,7	-,1	
anahtar/tor navida	Değer	1	0	0	1
	Bekl. Değer	,3	,4	,3	1,0
	Std. Sapma	1,3	-,6	-,5	
teknolojik alet	Değer	17	11	5	33
	Bekl. Değer	9,9	13,2	9,9	33,0
	Std. Sapma	2,2	-,6	-1,6	
araba	Değer	2	1	0	3
	Bekl. Değer	,9	1,2	,9	3,0
	Std. Sapma	1,2	-,2	-,9	
diğer	Değer	1	3	5	9
	Bekl. Değer	2,7	3,6	2,7	9,0
	Std. Sapma	-1,0	-,3	1,4	
Toplam	Değer	46	61	46	153
	Bekl. Değer	46,0	61,0	46,0	153,0

Ki-Kare=22,069 ; $\alpha=0,077$

Hüküm giyilen dolandırıcılık suçu gözden geçirildiğinde suçun nasıl işlendiği ile suçta kullanılan alet arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Şöyle ki; bu suçlarda kullanılan alet açısından önemli bulunan teknolojik aletlerin, özellikle suçun planlı olarak işlenmesi durumlarında da beklenen değerden yüksek çıktığı görülmektedir (Std. Sapma= 2,2).

Tablo 51- Hüküm Giyilen Gasp-Kapkaç Suçu Gözden Geçirildiğinde Suç Aleti ile Suçun Nasıl İşlendiği Arasındaki İlişki

Gasp-Kapkaç Suçu		Suçun nasıl işlendiği			Toplam
Suç aleti		Planlı	Aniden	Kaza	
hiçbir alet	Değer	25	113	56	194
	Bekl. Değer	27,9	127,0	39,1	194,0
	Std. Sapma	-,6	-1,2	2,7	
taş, sopa	Değer	1	4	0	5
	Bekl. Değer	,7	3,3	1,0	5,0
	Std. Sapma	,3	,4	-1,0	
kesici ve delici alet	Değer	11	83	14	108
	Bekl. Değer	15,5	70,7	21,8	108,0
	Std. Sapma	-1,2	1,5	-1,7	
ateşli silah	Değer	20	63	12	95
	Bekl. Değer	13,7	62,2	19,1	95,0
	Std. Sapma	1,7	,1	-1,6	
anahtar/tor navida	Değer	1	4	0	5
	Bekl. Değer	,7	3,3	1,0	5,0
	Std. Sapma	,3	,4	-1,0	
teknolojik alet	Değer	1	0	0	1
	Bekl. Değer	,1	,7	,2	1,0
	Std. Sapma	2,3	-,8	-,4	
araba	Değer	1	0	2	3
	Bekl. Değer	,4	2,0	,6	3,0
	Std. Sapma	,9	-1,4	1,8	
diğer	Değer	0	6	0	6
	Bekl. Değer	,9	3,9	1,2	6,0
	Std. Sapma	-,9	1,0	-1,1	
Toplam	Değer	60	273	84	417
	Bekl. Değer	60,0	273,0	84,0	417,0

Ki-Kare=38,615 ; $\alpha=0,000$

Aynı değişkenler arasındaki ilişki gasp-kapkaç suçlarında kontrol edildiğinde, değişkenler arası ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Şöyle ki; bu suçları hiçbir alet kullanmadan kaza ile işlediklerini söyleyenlerin oranı beklenenin çok üstünde çıkmıştır (Std. Sapma= 2,7). Ayrıca gasp-kapkaç suçlarının ateşli silahla işlenmesi durumlarında, hükümlülerin bu suçları planlı olarak işleme oranları beklenen orandan fazladır (Std. Sapma= 1,7).

3 ARAŞTIRMA VERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye’ de işlenen suçlar açısından 2000-2006 yılları arasındaki son 7 yılda toplam asayiş suçlarının dağılımına bakıldığında, mala karşı işlenen suçlar % 56’ lık oranla ilk sıralarda yer almaktadır. Bununla birlikte Türkiye’ de mala karşı işlenen suçların yıllara göre dağılımına bakıldığında 2000 yılından itibaren 2001 yılı hariç diğer bütün yıllarda sürekli olarak artış kaydedildiği görülmektedir. Bütün yıllar içerisinde meydana gelen toplam olay sayısına oranla, 2000 yılındaki mala karşı işlenen suçların oranı % 8 iken, bu durum 2004 yılında % 13, 2005 yılında % 19, 2006 yılında ise % 28 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla 2006 yılında mala karşı işlenen olay sayısının, 2000 yılında işlenen olay sayısına oranla yaklaşık olarak dört kat daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum mala karşı işlenen suçların Türkiye’ de sürekli olarak arttığını göstermekte ve bu konuda ceza adaleti açısından güvenlik hizmetlerinin öneminin her geçen gün daha da yükseldiğini ortaya koymaktadır.

2000-2006 yılları arasında mala karşı işlenen bütün suçlar içerisinde araştırmamızla ilgili olan 4 suç türünün % 85’lik dilimi oluşturduğu, bu suçların ise kendi arasındaki toplam olay sayısına bakıldığında, Türkiye’de hırsızlık suçlarının % 82 ile en fazla işlenen suç türü olduğu, gasp-kapkaç suçlarının ise % 13’lük dilimle ikinci sırayı oluşturduğu, sonrasında % 3 ile dolandırıcılık ve % 2 ile güveni kötüye kullanma suçlarının geldiği görülmektedir. Son 3 yıldaki kapkaç suçlarının gasp suçları içerisindeki oranının ise % 54 olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle çalışmamız kapsamında ele alınan suçların, mala karşı işlenen suçlar kapsamında önemli bir yeri işgal ettiği görülmektedir. Ayrıca bu suçlar içerisinde bulunan hırsızlık suçlarının ise

çok fazla bir alanı oluşturduğu, bu nedenle akademik anlamda mikro düzeyde kapsamlı incelenmesi gereken suç türleri arasında çok önemli bir konu teşkil edebileceği düşünülmektedir.

Araştırmamız % 89,5'i erkek ve % 10,5'i ise kadınlardan oluşan toplam 1196 mala karşı suç işlemiş hükümlüden meydana gelmektedir. Örneklemeye dahil mala karşı suç işleyen hükümlülerin % 38,5'i 26-35 yaş grubunda yoğunlaşmakta, öğrenim durumları incelendiğinde ise, büyük bir çoğunluğunun ilköğretim mezunu olduğu (% 65,7) anlaşılmaktadır. Bunun dışında ayrıca suçluların anne ve babalarının öğrenim durumları incelendiğinde ise annelerinin % 47,9, babalarının ise % 22,2 oranla okur-yazar olmadığı görülmüştür. Bu durum suçluların büyük bir bölümünün eğitim seviyelerinin düşük olduğunu gösterdiği gibi içerisinde yetiştikleri ailelerinde de öğrenim görmemiş kişilerin yoğunlukla bulunduğunu açıkça göstermektedir.

Suçluların medeni hal dağılımına bakıldığında ise grubun yarısından fazlasını (% 54,6) hiç evlenmemiş kişiler oluştururken, % 36,6'sını evli ve % 6,2'sini ise boşanmış kesimin oluşturduğu görülmüştür. Ayrıca evli olanların eşlerinin öğrenim durumları incelendiğinde % 26,9'unun ilköğretim mezunu olduğu anlaşılmıştır. Hükümlülerin % 13,5'inin 3-5 çocuğa sahip olduğu ve grup içerisinde çocuklarıyla hiç ilgilenmediğini söyleyenlerin oranının ise sadece % 4,0 olduğu görülmüştür.

Hükümlülerin ailelerindeki suçluluk incelendiğinde, ailesinde kendisinden başka suç işlemiş bulunmayanların oranı % 73,3 olup, ayrıca grup içerisinde daha önce hiç bir suçtan hüküm giymemiş olanların oranı da % 36,5'tir. Bu durum mala karşı suç işleyenlerin çoğunluğunun mükerrer suçlu olduklarını göstermektedir. Ayrıca hükümlülerin büyük bir kısmının % 72,2 anne, baba ve kardeşlerden oluşan çekirdek aile içerisinde çocukluğunu geçirdiği anlaşılmış ve çocukluk yıllarında ailelerindeki problemler arasında ise en fazla ekonomik sorunları (% 65,0) yaşadıkları beyan etmişlerdir. Aile içi şiddete maruz kaldığını söyleyenlerin oranı ise sadece % 5,5'tir. Hükümlülerin % 43,6'sının 4-6 kardeşe sahip olduğu ve % 87,0'sinin ise kardeşleri ile iyi anlaştıkları ifade edilmiştir. Büyük bir bölümünün ekonomik problemleri olan kalabalık aile ortamlarında yetiştiği anlaşılan hükümlülerin ailelerindeki suçluluk oranlarının düşük olması, mala karşı suçluluğun aile içerisinde öğrenildiği yolundaki düşünceleri zayıflatmaktadır.

Hükümlülerin cezaevine girmeden önce yapmış oldukları işlerden elde ettikleri gelir kendilerine sorulduğunda, işsiz olduğunu söyleyenlerin oranı sadece % 1,2 olup, geçimini güçlüğüle karşıladığını söyleyenlerin oranı ise 61,2'dir. Çocukluk yıllarında maddi yönden istediklerine sahip olma durumlarına dair soruların % 57'si hayır şeklinde cevaplanmıştır. Öğrenim hayatlarını yarıda bırakmamış olanlar sadece (% 18,8)' lik bir grubu oluştururken, yarıda kesenler ise % 45,8 ile ekonomik sebeplerden dolayı okulu bırakmışlardır. İşsizliğin mala karşı işlenen suçlar açısından etkisinin çok fazla olmadığı ancak hükümlülerin yapmış oldukları işlerden elde ettikleri gelir düzeylerinin düşük olması nedeniyle, daha çok ekonomik sorunlardan dolayı bu suçları işledikleri anlaşılmıştır.

Hükümlülerin % 73,4'ü arkadaş çevresinin geniş olduğunu açıklamışlardır. Arkadaşları arasında suç işleyenlerin bulunduğunu beyan edenlerin oranı % 66,2 olup, çocukluk ve gençlik yıllarında arkadaşları ile birlikte suç işlemiş olanlar % 56,3'lük grubu oluşturmaktadır. Hükümlülerin çocukluk ve gençlik yıllarında işlemiş oldukları suçlar arasında en fazla yine mala karşı suçlar gelmektedir.

Grubun % 51,4'ü yaşadığı yerin yerlisidir. Yaşadığı yere göç ettiğini söyleyenler arasında ilden göç ettiğini söyleyenlerin oranı % 19,6, köyden göç ettiğini söyleyenlerin oranı ise % 12,8'dir. Göç edenlerin % 33,5'i göç etme sebebi olarak iş bulmak ve daha iyi bir yaşam elde etmeyi amaçladıklarını beyan etmişlerdir. Göç sonrası yaşanan sorunlar konusunda hükümlülerin % 34'ü ekonomik problemleri göstermişlerdir. Bu durum mala karşı işlenen suçlar açısından göçün önemli bir yerinin olduğunu göstermektedir. Çünkü mala karşı suç işleyenlerin yarıya yakını yaşadığı yere göç ettiğini beyan etmiş olup, ayrıca göç sonrası yaşanan ekonomik sorunların oranı ile hükümlülerin göç öncesi iş bulmak ve daha iyi bir yaşam elde etme amaçları arasındaki oran birbirinin aynısıdır.

Hükümlülerin % 56,3'ü cezaevinden tahliye sonrası daha önce yaşadıkları yere dönmek istediklerini söylemişlerdir. Geri dönmek istemeyenlerin % 30,6'sı ise yeni bir çevre elde etmek istediklerini söylemişlerdir. Hükümlülere cezaevi yaşamı sonrasında herhangi bir korkuları olup olmadığı sorulduğunda, % 13,7'si herhangi bir korkusu olmadığını beyan etmesine karşın, grubun % 59,5'i iş bulamama korkusu içerisinde olduklarını söylemişlerdir. Bu durum etiketleme teorisi açısından anlamlıdır. Çünkü mala karşı suç işleyenlerin yarıya yakını yaşadıkları yere geri dönmek istememekte ve

yarıdan fazlası ise cezaevi sonrası iş bulamama korkusu olduğunu beyan etmektedir. Bu korkunun temelinde toplumun kendilerini etiketleyeceği ve bunun sonucu olarak da iş vermeyeceği düşüncesi yatmaktadır.

Ayrıca hükümlülerin çoğunluğu, (% 71,2) çevrelerinde suç işleyenlerin dışlandığı söylemişlerdir. Ancak hükümlüler arasında yaşadıkları çevrelerde suç işlemenin desteklendiğini söyleyenlerin oranı ise % 9,1'dir. Bunun dışında ayrıca grup içerisinde suçluların kendilerinin en son işlemiş oldukları suça çevrelerinin vermiş olduğu tepkilerin neler olduğu sorulduğunda ise % 8,1'i anlayışla karşıladılar cevabını vermişlerdir. Her ne kadar hükümlülerin yaşadıkları çevrelerde suçluluğun iyi görülmediği söylene de, suç işlemenin desteklendiğini söyleyenlerin oranı da azımsanmayacak düzeydedir. Bu durum suçlu insanların yaşadıkları ortak bölgelerin veya alanların bulunduğu ihtimalini güçlendirmektedir.

Suçluların sadece % 19,9'u suçu işlemeyen önce yakalandığı takdirde alacağı cezanın ne olduğunu bildiğini açıklamıştır. Cezaların artırılmasının suçları azaltacağına inananların oranı ise sadece % 36,4'tür. Bununla birlikte işlemiş oldukları suçlardan kendilerinin mağdur olmaları durumlarında cezanın nasıl olmasını istedikleri konusundaki soruya, hükümlülerin % 44,3'ü kendilerine verilen cezanın aynen verilmesini isteyeceklerini açıklamışlardır. Ayrıca hükümlülerin % 10,7'si işlemiş oldukları suç sonrasında intihar etmeye teşebbüs ettiğini, % 35,9'u ise intihar etmeyi düşündüğünü fakat teşebbüs etmediğini beyan etmişlerdir. Suçluların büyük bir oranı, suçlulukla mücadelede cezaların artırılması yolunun suçları azaltacağı kanısında olmayıp, daha etkin ve farklı yöntemlerin geliştirilmesini düşünmektedirler. Ayrıca suçluların intiharla ilgili olarak sorulan sorulara verdikleri cevaplardan, psikolojik açıdan çöküntü içerisinde oldukları anlaşılmakta ve suçluların rehabilitasyonu bakımından gerekli önlemlerin alınması önemli görülmektedir.

Mala karşı işlenen suçlar hırsızlık, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma ve gasp-kapkaç suçları olmak üzere dört ayrı türe ayrılarak değişkenler arası ilişki incelendiğinde, hüküm giyilen suç ile cinsiyet değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır. Ancak hükümlülerin mala karşı işledikleri suç türleri arasındaki dağılıma bakıldığında, gasp/kap-kaç suçlarının % 40,6 ile hükümlüler içerisindeki en fazla işlenen suç grubunu oluşturduğu, bunu % 39,3 ile hırsızlık suçları, % 16,6 ile dolandırıcılık suçları ve % 3,4 ile de güveni kötüye kullanma suçlarının takip

ettiği görülmüştür. Suç işleyenlerin cinsiyetleri açısından ise anlamlı bir ilişki bulunamamış olmakla birlikte kadınların en fazla işledikleri suç türünün hırsızlık (% 42,8), ikinci sırada ise gasp (% 34,1) olduğu görülmüştür.

Hüküm giyilen suç ile suçluların öğrenim durumları arasındaki ilişkiye bakıldığında, hırsızlık suçlarını işleyenlerin eğitim seviyelerinin düşük olduğu bunun aksine dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçlarını işleyenlerin eğitim seviyelerinin ise yüksek olduğu görülmüştür. Diğer bir suç grubu olan gasp-kapkaç suçları ile suçluların öğrenim durumları arasında önemli bir fark olmamakla birlikte, bu suç grubunun en az yüksekokul-üniversite mezunları arasında işlendiği görülmüştür. Bu durum eğitim düzeyinin mala karşı işlenen bütün suçlar açısından olumlu bir etkisinin olmadığını, bilakis dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma gibi suçları artırıcı bir faktör olduğu görülmektedir.

Hüküm giyilen suç ile suç işleme yaşı değişkenleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, dolandırıcılık suçlarının en fazla 46-55, en az ise 16-25 yaş grubunda işlendiği, bunun aksine gasp-kapkaç suçlarının ise en fazla 16-25, en az ise 46-55, yaş grubunda görüldüğü anlaşılmaktadır. Diğer suç türlerinde önemli bir farklılık olmamakla birlikte, güveni kötüye kullanma suçunun özellikle 36-45 yaş grubunda, diğerlerine göre daha fazla görüldüğü anlaşılmaktadır. Bu durum yaş dağılımlarının mala karşı işlenen suçlar açısından önemli olduğunu göstermektedir. Gasp-kapkaç suçları özellikle genç bireyler tarafından yoğunlukla işlenmekte, bunun aksine ise dolandırıcılık suçları ise orta üstü yaş grubuna ait kişilerin işledikleri suçlar olma özelliği taşımaktadırlar. Gasp-kapkaç suçlarının gençler tarafından işlenebilir olmasının nedenleri arasında, bu suçları işleyebilmek için güçlü ve dinamik bir fiziki yapıya sahip olmanın yanı sıra, kişileri hızlı hareket edebilme kabiliyetlerine de sahip olmaları gerekliliği yatmaktadır.

Mala karşı işlenen suç türleri açısından suçluların medeni hal dağılımlarına bakıldığında anlamlı bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Gasp-kapkaç suçlarının en fazla hiç evlenmemiş, dolandırıcılık suçlarının ise en fazla evli grup içerisinde işlenme oranları beklenen düzeyin üstünde çıkmıştır.

Suçluların en son yapmış oldukları işten elde ettikleri gelir düzeylerine bakıldığında hırsızlık suçunu işleyenlerin geçimlerini güçlükle sağladıkları, bunun aksine dolandırıcılık suçunu işleyenlerin ise geçimlerini rahatça sağladıkları

görülmüştür. Diğer suçlarda ise önemli bir fark bulunamamıştır. Bu durum yaşanan ekonomik problemlerin özellikle hırsızlık suçlarının işlenmesini artırdığı düşüncesini güçlendirmektedir. Buna karşın dolandırıcılık suçlarının, kişilerin yaşadıkları ekonomik sorunlarla ilişkili olmadığı görülmüştür.

Hüküm giyilen suç türleri ile suçluların çocukluklarını geçirdikleri yer ve kişiler arasındaki ilişki önemli bulunmuş, özellikle yalnız anne veya baba ve kardeşler ile birlikte yaşamış olanların hırsızlık suçlarını işleme oranları diğerlerine nazaran beklenenden daha fazla çıkmıştır. Bu durum parçalanmış aile çocuklarının hırsızlık suçlarını işleme potansiyellerini güçlendirmektedir.

Suçluların anne ve babalarının öğrenim durumları ile işlenen suç türleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Özellikle okur-yazar olmayan annelerin çocukları güveni kötüye kullanma suçunu beklenenden daha az işlerken, bu suçu okur-yazar olup ilköğretim mezunu olmayan annelerin çocukları beklenenden daha çok işlemektedir. Üniversite-yüksekokul mezunu babaların çocukları dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçlarını, aynı biçimde lise mezunu babaların çocukları yine dolandırıcılık suçlarını beklenenden daha çok işlerken, bu eğitim düzeyindeki babaların çocukları hırsızlık suçlarını beklenenden daha az işlemektedirler. Bu durum dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçlarını işleyenlerin ailelerindeki eğitim oranlarının yüksek olduğunu, hırsızlık suçlarını işleyenlerin ailelerindeki eğitim oranlarının ise düşük olduğunu göstermektedir.

Hüküm giyilen suç ile suçluların kardeş sayıları arasındaki ilişki önemli bulunmamakla birlikte, hırsızlık suçunu çok kardeşlilerin daha fazla işledikleri söylenebilir. Bu durum mala karşı işleyenlerin kalabalık ailelerde yetişme oranları ile bağlantısının çok güçlü olmadığını göstermektedir.

Suçluların ailelerinde yaşadıkları sorunlar kapsamında, problem olmadığı söylenen ailelerde dolandırıcılık suçu beklenenden çok işlenirken, hırsızlık suçu beklenenden daha az işlenmektedir. Benzer biçimde aile içi şiddet ve ekonomik problemi olan ailelerin çocukları dolandırıcılık suçlarını beklenenden az işlerken, diğer ailevi sorunları olan ailelerin çocukları ise dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçlarını beklenenden daha çok işlemektedirler. Bu durum dolandırıcılık suçlarını işleyenlerin ailelerinde ekonomik sorunlar yaşamadıklarını göstermektedir.

Hüküm giyilen suç türleri ile suçluların ailelerindeki suçluluk durumları arasında anlamlı bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Hırsızlık suçunu işleyenlerin ailelerinde de suç işleyenlerin bulunduğunu söyleyenlerin oranı beklenenden fazla, bunun aksine dolandırıcılık suçunu işleyenlerin ailelerinde ise beklenenden daha az çıkmıştır. Aynı şekilde suçluların arkadaş çevrelerindeki suç işleme durumlarına bakıldığında, arkadaşları suç işlemeyen gruptakiler dolandırıcılık suçunu beklenenden daha çok işlerlerken, hırsızlık suçunu beklenenden daha az işledikleri görülmüştür. Hırsızlık suçlarında, arkadaşları arasında suç işleyenlerin bulunduğunu söyleyenlerin oranı beklenen düzeyden yüksek çıkmıştır. Bu durum özellikle hırsızlık suçunu işleyenlerin aile ve arkadaş çevrelerinde suçluluk oranlarının yüksek olduğunu, böylece kişilerin suç işlemelerinde yakın ilişki içerisinde bulundukları kişilerin etkisi olduğunu göstermektedir.

Hüküm giyilen suç türleri ile suç mağdurunun cinsiyeti arasındaki ilişkiye bakıldığında, hırsızlık suçlarını işleyenlerin mağduru görmedikleri için cinsiyeti açısından fikir sahibi olmadıkları, gasp suçlarında ise suçluların mağduru gördükleri ve erkeklerin mağdur olma durumlarının beklenin çok üstünde olduğu anlaşılmaktadır. Dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçlarında ise devletin mağdur olma durumunun beklenenin üstünde çıkması dikkat çekicidir. Bu durum mala karşı işlenen suçlarda, kadınların suç mağduru olma konumlarının erkeklere oranla daha düşük olduğunu göstermektedir.

Mağdurun tanınma durumu açısından ilişkiye bakıldığında ise dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçlarında, suçu işleyen arkadaşlarının suçun mağduru olma durumu beklenenden yüksek çıkmış, bunun aksine gasp ve hırsızlık suçlarında ise arkadaş grubunun mağdur olma durumu çok düşük çıkmıştır. Ancak suçlu ile diğer yakınlık derecelerinin, bu suçlardan mağdur olma durumları arasında önemli bir farklılık gözlemlenmemiştir. Ayrıca hükümlülerin işledikleri suç ile mağdurun yaşı arasındaki ilişkinin incelenmesinden, dolandırıcılık suçunun mağdurları (26-35) yaş grubunda beklenenden düşük, güveni kötüye kullanma suçunda ise beklenenden yüksek çıkmış olup, diğer suç gruplarında önemli bir fark görülmemiştir. Bu kapsamda, dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçlarının işlenmesinde suçluların mağdur seçimi açısından yakınlık gözetmediği, bilakis arkadaş gruplarından olan kişileri bu

suçlarda mağdur olarak seçebildikleri ancak diğer suçlarda böyle bir seçimin söz konusu olmadığı söylenebilir.

Hüküm giyilen suç ile suçlunun yaşadığı yerleşim yeri değişkenleri arasındaki ilişki önemli bulunmamakla birlikte, köyde oturanlarda dolandırıcılıktan hüküm giyenlerin beklenenden daha çok olması ilginç bir bulgudur. Bununla birlikte suçun işlendiği yerleşim yeri arasındaki ilişki anlamlıdır. Gasp-kapkaç suçlarının köylerde yoğunlukta işlenmesi dikkat çekici olup, dolandırıcılık suçunun ise köylerde beklenenden daha az işlendiği gözlemlenmiştir. Gasp-kapkaç suçlarının işlenme düzeyinin köylerde beklenenden fazla çıkması, bu suçlar içerisinde ele alınan silahlı adam kaçırmaya olaylarının bu bölgelerde yoğunlukla işlenmesinden kaynaklanmaktadır. Dolandırıcılık suçlarının ise bu bölgelerde işlenme oranlarının düşük olması, bu suçların kırsal kesim suçu olma özelliği taşımadıklarını, ancak bu suçları işleyenlerin kırsal kesimlerde hayatlarını sürdüren kişilerden oluşabileceğini göstermektedir.

Hüküm giyilen suç ile suçun işlendiği yer değişkenleri arasındaki ilişki olarak anlamlı bulunmuştur. Bu kapsamda gasp-kapkaç suçlarının sokakta işlenme oranları beklenenden fazla, işyerinde işlenme oranları ise beklenenden az çıkmıştır. Bunun aksine dolandırıcılık suçlarının en fazla işyerinde, en az ise sokakta işlendiği gözlemlenmiştir. Hırsızlık suçlarının evde, güveni kötüye kullanma suçlarının ise kamu binaları ve işyerinde işlenme oranları beklenen düzeyin üstünde çıkmıştır. Bu durum mala karşı suç türlerinin işlendiği yerler açısından farklılık gösterdiklerini açıklamaktadır. Böylece suç yerinin suçun niteliği üzerinde önemli etkisinin olduğunu ve bu yerin önceden suçlular tarafından belirlenme olasılığını güçlendirmektedir.

Hükümlülerin işledikleri suç ile suçun işlenme nedeni arasındaki ilişki anlamlı olup, hırsızlık suçlarında suçun işlenme nedeni olarak en fazla para ihtiyacı olduğu, bu durum dolandırıcılık suçlarında alacak-verecek meselesi, gasp-kapkaç suçlarında ise alkol ve uyuşturucunun etkisi olarak bulunmuştur. Ayrıca dolandırıcılık suçlarının planlı olarak işlenme olasılıkları beklenenden yüksek, gasp-kapkaç suçlarının ise düşük çıkmıştır. Hırsızlık suçlarının ise aniden işlenme olasılıkları beklenen düzeyin üstündedir. Bu durum Türkiye’de işlenen hırsızlık ve gasp-kapkaç suçlarını işleyenlerin profesyonel suçlu niteliği taşımadıklarını ve bu işi meslek haline getirmediğini göstermektedir.

Hükümlülerin işledikleri suç türleri ile suçta kullandıkları alet arasındaki ilişki incelendiğinde, hırsızlık suçlarında anahtar ve tornavidanın, dolandırıcılık suçlarında teknolojik alet, gasp suçlarında ise ateşli silah ve kesici-delici aletlerin en fazla kullanıldığı görülmüştür. Güveni kötüye kullanma suçlarında, suçta kullanılan alet bakımından önemli bir fark olmamakla birlikte, bu suçlarda ateşli silah kullanımı kısmen de olsa beklenenden yüksek çıkmıştır. Bu durum günümüzde özellikle dolandırıcılık suçlarının işlenmesinde bilişim teknolojilerinin (bilgisayar, internet, vs.) önemli düzeyde etkisinin olduğunu göstermektedir. Ayrıca Türkiye’de ateşli silah kullanımının yaygınlaşmasının gasp-kapkaç suçlarını artırıcı bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir.

İşlenen suç türleri ile suçluların suç işlerken alkol veya uyuşturucu madde kullanma durumu arasındaki ilişki anlamlı bulunmuş ve hırsızlık suçlarında suçluların uyuşturucu maddeyi, gasp suçlarında ise alkolü kullanma oranları beklenen değerin üstünde çıkmıştır. Bunların aksine dolandırıcılık suçlarında, suçluların genellikle suç işlerlerken hiçbir madde kullanmadıkları belirlenmiştir. Bu durum özellikle uyuşturucu ve alkol kullanımının hırsızlık ve gasp-kapkaç suçlarını tetikleyici bir unsur olduğunun göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hükümlülerin işledikleri suç ile suçluların suç işlerken teşvik görme durumları arasındaki ilişki incelendiğinde, hırsızlık suçlarının işlenmesinde teşvik görmenin önemli bir rolünün olmadığı ancak özellikle gasp-kapkaç suçlarında suçluların teşvik görmenin ciddi biçimde etkisinin olduğu gözlemlenmiştir. Suça teşvik veya yardım edenler arasındaki ilişkiye bakıldığında ise, diğer üç suç grubunun aksine özellikle gasp-kapkaç suçunu işleyenlerin arkadaşlarından teşvik veya yardım gördükleri anlaşılmaktadır. Bu durum gasp-kapkaç suçlarının organize suçluluk bağlamında grup veya çete suçluluğu özelliği taşıma olasılıklarını kuvvetlendirmektedir.

Hüküm giyilen hırsızlık ve gasp-kapkaç suçları gözden geçirildiğinde, bu suçları işleyenlerin yaşamış oldukları yerleşim yerleri ile suçları işledikleri yerleşim yerlerinin aynı olduğu görülmektedir. Aynı durum dolandırıcılık suçlarında incelendiğinde, özellikle il ve ilçelerde yaşayanların, bu suçları yaşamış oldukları yerleşim yerlerinde işledikleri, kasabada yaşayanların ise yaşadıkları yerleşim yerlerinin aksine bu suçları daha çok ilçelerde işledikleri görülmektedir. Güveni kötüye kullanma suçlarında ise, özellikle ilçelerde ve köylerde yaşayanların bu suçları yaşamış oldukları

yerleşim yerlerinde işledikleri gözlemlenmiştir. Bu durum mala karşı işlenen suçların genellikle suçluların kendi yaşamış oldukları yerleşim yerlerinde işlendiğini, Türkiye’de suçluların suç işlemek için farklı bir yerleşim yeri seçme alışkanlıklarının olmadığını göstermektedir.

Suçlunun cinsiyeti ile suçluların medeni hal dağılımları açısından güveni kötüye kullanma suçları hariç diğer üç suç türü arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Özellikle evli olan kadınların hırsızlık suçlarını işleme oranları beklenenin çok üstünde çıkarken, hiç evlenmemiş kadınlarda ise beklenenden düşük çıkmış olup, erkeklerde önemli bir farklılık gözlemlenmemiştir. Dolandırıcılık suçlarını evli olan kadınların işleme olasılıkları beklenen değerden düşük çıkmış, ancak aynı durum hiç evlenmemiş, eşi ölmüş ve boşanmış olanlarda tam tersine yüksek çıkmıştır. Gasp-kapkaç suçlularında ise, hiç evlenmemiş olan suçlu kadınların diğer kategorilerin aksine bu suçları beklenen değer in aşağısında işledikleri görülmüş, ancak erkeklerde herhangi bir farklılık gözlemlenmemiştir. Bu durum mala karşı suç işleyen erkeklerin aksine kadınlarda medeni hal dağılımının suçlulukta etkisinin bulunduğunu göstermektedir. Özellikle evli olan kadınlarda hırsızlık suçlarının beklenen değer in üstünde çıkması, aile içerisinde yaşanan geçim sıkıntılarının kadınların kendilerini suç işlemek zorunda hissetmeleri ile açıklanabilir. Bununla birlikte toplumumuzda hiç evlenmemiş olan kadınların yaşadıkları aile bütçesine katkıda bulunma zorunluluklarının çok fazla olmaması, hırsızlık ve gasp-kapkaç suçlarının beklenen değer den düşük çıkmasını sağlamıştır.

Hüküm giyilen hırsızlık suçu gözden geçirildiğinde, suçlunun cinsiyeti ile suçun işlendiği yer arasındaki ilişki anlamlı bulunmuş olup, özellikle kadınların bu suçları evde işledikleri görülmüştür. Bununla birlikte kadınlarda işyeri hırsızlığı ve araçtan hırsızlık olayları beklenen değer den daha düşüktür. Erkeklerin ise kadınların aksine evden hırsızlık olayları beklenen değer den düşük çıkmakla birlikte, diğer suç yerleri açısından önemli sayılabilecek bir sonuç gözlemlenmemiştir.

Gasp-kapkaç suçları kontrol edildiğinde, suçluların ailelerindeki suçluluk durumları ile suça teşvik veya yardım eden kişilerin kimler olduğu arasındaki ilişki anlamlı bulunmamıştır. Ancak bu suçları işleyenler arasında, ailelerinde başka suç işleyenlerin bulunduğunu söyleyenlerin, yine özellikle ailelerinden teşvik veya yardım aldıkları gözlemlenmiştir.

Hüküm giyilen hırsızlık suçu gözden geçirildiğinde suçun işlendiği yer ile bağımlılık yapıcı madde kullanımı arasındaki ilişki anlamlıdır. Alkol kullanım oranları evden işlenen hırsızlık suçlarında beklenenden değerden düşük, bunun aksine işyeri ve arazide işlenen hırsızlık suçlarında ise fazla çıkmıştır. Ayrıca araçtan yapılan hırsızlık suçlarında uyuşturucu kullanımı fazla çıkarken, işyeri hırsızlıklarında ise düşük çıkmaktadır. Alkol ve uyuşturucu maddelerden her ikisini de kullananların sokak hırsızlıklarını, hiçbir madde kullanmayanların ise evden hırsızlıkları daha fazla işledikleri gözlemlenmiştir. Bu durum suç işlerken bağımlılık yapıcı madde kullananların, özellikle suç işledikten sonra kaçma olanaklarını kolaylaştıran arazi, araç ve sokak hırsızlıklarını tercih etmelerini sağlamaktadır. Ayrıca hırsızlık suçlarını işleyenler arasında alkol kullanımının beklenenin üstünde çıktığı yaş grubu 26-35 iken, bu durum uyuşturucu kullanımında ise 16-25 olarak gözlemlenmiştir. Ayrıca alkol ve uyuşturucunun her ikisinin de kullanımının 16-25 yaş grubunda beklenen değerden fazla bulunması da ilginç bir bulgudur. Suç işlerken uyuşturucunun özellikle gençler tarafından tercih edilmesi, bu kişilerin hırsızlık suçlarını uyuşturucu parası elde etmek için işledikleri ihtimalini de güçlendirmektedir.

Gasp-kapkaç suçu kontrol edildiğinde, suçlunun öğrenim durumu ile suçta kullanılan alet arasındaki ilişki anlamlı bulunmamıştır. Bu suçlarda özellikle yaygın olarak kullanılan ateşli silahın, hükümlülerin öğrenim durumlarına göre önemli sayılabilecek bir dağılım göstermediği görülmektedir. Ayrıca bu suçlarda kullanılan alet ile hükümlülerin suç işleme yaşları arasındaki ilişki açısından da anlamlı bir yoktur. Özellikle ateşli silah kullanımı bakımından önemli bir fark görülmemekle birlikte kesici ve delici alet kullanımının kısmen de olsa 16-25 yaş grubunda beklenenden fazla çıktığı gözlemlenmiştir.

Hırsızlık suçu kontrol altına alındığında, suçun planlı olarak işlenme durumu ile suçta kullanılan alet arasındaki ilişkiye bakıldığında, bu suçların planlı bir şekilde anahtar ve tornavida kullanılarak işlenme olasılıkları kısmen de olsa beklenenden fazla çıkmıştır. Ayrıca hırsızlık ve gasp-kapkaç suçlarının plan yapılarak işlendiği durumlarda ateşli silah kullanımının beklenenden yüksek çıkması ilginç bir bulgudur. Bu durum suçluların ateşli silahı, suç işlemekten önce yaptıkları plan dahilinde, suçun en önemli parçası olarak yanlarında bulundurduklarını düşündürmektedir.

Hüküm giyilen dolandırıcılık suçu gözden geçirildiğinde suçun planlı olarak işlenme durumu ile suçta kullanılan alet arasındaki ilişki önemli bulunmuştur. Bu suçlar açısından önemli bulunan teknolojik aletlerin, özellikle bu suçların belirli bir plan yapılarak işlenmesi durumlarında kullanılma olasılığı beklenen değerden yüksek çıkmıştır. Bu durum bilgisayar ve internet teknolojisi kullanılarak işlenen dolandırıcılık suçlarının önceden planlanarak işlendiğini göstermektedir.

HİPOTEZLERİN TEST EDİLMESİ, SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsanların ihtiyaçlarını hiyerarşik bir yapı içerisinde ele alan ve bunu da yedi kısma ayıran Maslow'a göre (1908-1970), kişilerin güvenlik ihtiyacı fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasından sonra ikinci sırada gelmektedir. Yani bireyler yaşamlarında kendilerini güvende hissetmedikleri müddetçe, daha sonra gelen diğer ihtiyaçlarının karşılanmasını arzu etmezler. Bu durum toplumlarda sosyal bir fenomen olarak varlığını sürdüren ve insanların güvenliğini tehdit eden 'suç' olgusunun incelenerek, azaltılması yönünde hedefler saptanması gerekliliğini açıklamaktadır.

Mala karşı işlenen suçlarda geçmişten günümüze yıllık olarak tutulan istatistiklerde sürekli artış kaydedilmesi, Türkiye' deki suçluluk açısından bu suçların araştırılmasının önemini vurgulamaktadır. Odak nokta olarak da suçluların sosyo-kültürel, demografik ve ekonomik yaşamlarının temeline inilerek, bunların suçluluğa olan etkilerinin belirlenmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır. Araştırmamızda elde edilen verilerin çeşitli istatistiksel analizleri sonucunda, Türkiye' de mala karşı işlenen suçluluk bağlamında önceden belirlenmiş olan hipotezlerimiz test edilerek, bu konuda çözüm önerileri üretilmeye çalışılacaktır.

Öncelikle Türkiye' deki cezaevlerinde bulunan hükümlü sayılarına oranla belirlenen örneklemimiz dahilindeki toplam mala karşı suç faillerinin çoğunluğunun erkeklerden oluşması, şu ana kadar yapılmış olan çalışmalarda genel eğilimle paralel bir görünüş arz etmiştir. Bunda toplumumuzdaki kadının statüsünün, ailenin geçimini üstlenen veya yardımcı olan bireylerden oluşmasının aksine, daha çok anne rolü ve çocuklarının bakımı ile ilgilenen kişiler olmaları etkilidir. Kadın suçlular arasında ise özellikle hırsızlık suçlarını işleyenlerin evli kesimi oluşturdukları ve bu suçları da genellikle evlerde işledikleri görülmüştür.

Mala karşı suç faillerinin kendilerinin ve ailelerindeki eğitim düzeyleri incelendiğinde, birinci hipotezimiz doğrulanamamıştır. Çünkü suçluların eğitim seviyelerinin yükselmesi bu suçlar kapsamındaki tüm suç türleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olamamaktadır. Özellikle dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçlarını işleyenlerin gerek kendilerinin gerekse ailelerinin iyi eğitim almış bireylerden oluşması, bu suç türlerinin eğitim seviyesi düşük olanların aksine bilakis eğitilmiş kişiler tarafından işlenebilir olma özelliğini kanıtlamaktadır. Dolayısıyla insanların okullarda almış oldukları bilgilendirme eğitimin, onların ileriki yaşlarda topluma yararlı bireyler olacaklarını göstermemektedir. Toplumsal etik değerlerin, okullarda kişilerin almış oldukları diğer eğitimin bir parçası olarak sunulmasının ve yaşamlarına aksettirilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Suçluların medeni hal ve yaş dağılımlarına bakıldığında gasp-kapkaç suçlarının en fazla hiç evlenmemiş ve 16-25 yaş grubunda, dolandırıcılık suçlarının ise en fazla evli ve 46-55 yaş grubunda olanlar tarafından işlendiği görülmüştür. Hırsızlık suçlarında ise benzer bir dağılımın söz konusu olmaması, bu suçların kişilerin medeni halleri ve yaş grupları ile ilişkili olduğu konusunda bir yaklaşımı da beraberinde getirmemektedir. Gasp-kapkaç suçlarının özellikle genç bireyler tarafından işlenebilir olması ikinci hipotezimizi kanıtlamakta ve Türkiye’de bu suçların genç suçluluğu olma özelliği taşıdıklarını göstermektedir. Bu durum özellikle bireylerin suçla erken tanışmaları sebebiyle önem arz etmektedir. Çünkü yapılan araştırmalar, gençlerde suçla temasın erken başlamasının öncelikle bu kişilerin ileriki yaşlarda daha ciddi suç aktivitelerine katılma potansiyellerini artırdığını göstermiştir (Knudten,1970;69). İkinci olarak kişilerin genç yaşta hüküm giymelerinin daha sonra başka suçları işleme olasılıklarının yükseldiğini ve giderek diğer suçlulukları arasındaki zaman periyodunun kısaldığını ortaya koymuştur (Netler,1974;100).

Araştırmamızda suçluların büyük bir kısmının (% 72,2) anne, baba ve kardeşlerden oluşan çekirdek aile içerisinde çocukluğunu geçirdiği anlaşılmıştır. Mala karşı işlenen suçların, kişilerin kalabalık aile ortamlarında yetişmeleri veya yaşamları ile bağlantısının çok güçlü olmadığı ($\alpha=0,761$) görülmüştür. Ancak çekirdek bir aile ortamının aksine özellikle yalnız anne veya baba ve kardeşler ile birlikte yaşamış olanların hırsızlık suçlarını işleme oranlarının yüksek çıkması (Std. Sapma=1,3 ve 1,5), parçalanmış ailelerde yetişen çocukların hırsızlık suçlarını daha fazla işlediklerini

göstermiştir ve üçüncü hipotezimiz de doğrulanmıştır. Ancak bu durum bütün tek ebeveynli çocuklar ile yurtdışı yetişmiş olan çocukların suçlu olacakları anlamına gelmemekle birlikte, parçalanmış aile çocuklarının psikolojik açıdan olumsuz etkilere daha açık oldukları da inkar edilemez. Çünkü ailenin bütünleşmiş olmasının çocukları çevrelerinden gelecek olan anti-sosyal etkilerden koruyacağı (Wolfgang,Savitz,Johnston,1962;331-339) düşünülmektedir. Bu nedenle devletin sosyal hizmetler alanında, öncelikle ailesi olmadığı için sokakta yaşayan çocuklara, sonrasında ise parçalanmış aile çocuklarına yönelik olarak kurumsal yatırımlar yapmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Hükümlüler içerisinde işsiz olduğunu söyleyenlerin oranı sadece % 1,2 olup, bir iş sahibi olmasına rağmen geçimini güçlüklerle karşıladığını söyleyenlerin oranı ise % 61,2'dir. Bu durum Türkiye' de işsizlik oranlarının mala karşı işlenen suçları kısmen de olsa etkilediği ancak gerçek etmen olmadığını göstermektedir. Suçluların en son yapmış oldukları işten elde ettikleri gelir düzeylerine bakıldığında hırsızlık suçunu işleyenlerin geçimlerini güçlüklerle sağladıkları ve bu suçları para ihtiyaçları nedeniyle işledikleri görülmüştür. Bunun aksine dolandırıcılık suçunu işleyenlerin geçimlerini rahatça sağladıkları ve suç işleme nedeni olarak para ihtiyacını görmedikleri anlaşılmıştır. Diğer suçlarda ise ekonomik anlamda önemli bir fark bulunamamıştır. Bu durum Türkiye' deki hırsızlık suçlarında ekonomik belirleyicilerin etkili olduğunu ancak dolandırıcılık suçlarında herhangi bir etkisinin olmadığını göstermekte ve dördüncü hipotezimizi doğrulamaktadır. Dolayısıyla toplumsal anlamda yakalanması hedeflenen kişi başına düşen milli gelirin yükselmesinin hırsızlık suçları üzerinde olumlu etkisinin olabileceği düşünülürken, aynı durum dolandırıcılık suçları için söz konusu olamamaktadır.

Hükümlülerin yarıya yakını yaşadığı yere göç ettiğini söyleyenlerden oluşmaktadır. Türkiye' deki göç olgunun kontrol dışı olduğu ve bunun da göç bölgelerinde sosyal organizasyonsuzluğa yol açtığı bilinmektedir. Göç sonrası yaşanan sorunlar konusunda hükümlülerin yaklaşık olarak üçte birinin ekonomik problemleri göstermiş olması, suçluların göç ettikleri bölgelerde ekonomik açıdan uyum sorunu yaşadıklarını göstermektedir. Bu da dikkatimizi kişilerin ekonomik statüleri ile ilişkili olan hırsızlık suçlarına yöneltmiştir. Ancak bu durum hırsızlık suçlarında göçün tek başına bir model olarak ele alınamayacağını, göç ile birlikte yaşanan ekonomik

sorunların suçlu davranışı etkilemede belirleyici rol oynadığını düşündürmekte ve beşinci hipotezimiz de kanıtlanmaktadır.

Örneklem kapsamındaki bütün suçluların yaklaşık üçte biri yeni bir çevre elde etmek istediklerini ve bu nedenle cezaevi öncesi yaşadıkları yere geri dönmek istemediklerini söylemişlerdir. Ayrıca hükümlülerin çoğunluğu çevrelerinde suç işleyenlerin dışlandığını ve cezaevi yaşamı sonrasında iş bulamama korkusu içerisinde olduklarını söylemişlerdir. Bu durum suçlu bireylerin toplumdan gelecek olan baskılara karşı cezaevi sonrası yaşamlarını diğer suçlu gruplarla ilişkiye girerek geçirmelerine neden olabilmektedir. Böylece suçlular kendilerinin toplum tarafından etiketlendiklerini kabul etmekte ve örneklem dahilindeki hükümlülerin yaklaşık üçte ikisinin mükerrer suçlu olmaları da bunu kanıtlamaktadır.

Ayrıca hükümlülerin % 9,1'inin yaşadıkları çevrelerde suç işlemenin desteklendiğini söylemeleri ve % 8,1'inin ise kendilerinin işlemiş oldukları suçu çevrelerinin anlayışla karşıladıkları cevabını vermeleri, Türkiye’ de suç işlemenin desteklendiği ve suçlu insanların yaşadıkları ortak bölgelerin varlığı konusunda fikir vermektedir. Bu durumun etiketleme ve alt kültür teorileriyle bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Çünkü yukarıda da açıklandığı gibi suçlu bireyler kendilerinin toplumdan dışlandıklarını düşünmekte ve bunun sonucunda da başka suçlularla bir araya gelerek farklı bir yaşam tarzına sahip alt kültürel yapılanma içerisine girmektedirler. Bu yapılanma zamanla suçu onaylayan veya en azından suça neden olan değerlere sahip olan bir birliktelik haline gelebilmektedir.

Mala karşı suçlarda, kadınların suç mağduru olmaları konusunda önemli bir bulgu elde edilememiş olmakla birlikte, özellikle gasp suçlarında kadınlara oranla erkeklerin daha fazla suç mağduru oldukları görülmüştür. Bu durum kadınların mala karşı suçlara daha az maruz kaldıklarını göstermekte ve altıncı hipotezimizi kanıtlamamaktadır.

Suçun işlendiği yerleşim yeri ile mala karşı suçlar arasındaki ilişki incelendiğinde, il ve ilçelerde bu suçların işlenme oranlarının beklenen düzeyden fazla çıkmaması ve özellikle köylerde işlenen gasp-kapkaç suçlarının beklenen değerin üzerinde olması ilginç bir bulgudur. Bu durum mala karşı işlenen suçların kent suçu olma özelliği taşıdığını varsayan yedinci hipotezimizin doğruluğunu kanıtlamamaktadır. Ancak köylerde işlenen gasp-kapkaç suçlarının beklenenden fazla çıkması, bu suçların

kırsal kesim suçu olduklarını göstermez. Çünkü bu suçların sadece % 7,5'i köylerde işlenmekte, % 59,9'u ise illerde meydana gelmektedir.

Mala karşı işlenen suçlarda diğer suç türlerinin aksine özellikle gasp-kapkaç suçunu işleyenlerin arkadaşlarından teşvik veya yardım gördükleri anlaşılmaktadır. Ayrıca bu suçları işleyenlerden, ailelerinde başka suçluların bulunduğunu söyleyenlerin, yine özellikle ailelerinden teşvik veya yardım aldıkları gözlemlenmiştir. Bununla birlikte gasp-kapkaç suçlarının planlı bir biçimde işlendiğinden söz edilememektedir. Bu durum her ne kadar gasp-kapkaç suçlarının grup veya çete suçluluğu özelliği taşıma olasılıklarını güçlendirse de, bu suçları işleyenlerin profesyonel suçlu oldukları ve bu işi bir meslek haline getirdikleri sorusunu yanıtlamamaktadır. Böylece sekizinci hipotezimiz tam olarak doğrulanamamıştır.

Dolandırıcılık suçunun aksine hırsızlık suçlarında uyuşturucu madde kullanımının, gasp-kapkaç ve güveni kötüye kullanma suçlarında ise alkol kullanımının beklenen değerin üstünde çıkması, bağımlılık yapıcı madde kullanımının bu suç türleri üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Özellikle hırsızlık suçlarında, suçun işlendiği yer açısından madde kullanımının arazi, işyeri, araç ve sokak hırsızlıkları üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Bu durum dokuzuncu hipotezimizi de doğrulamakta ve bağımlılık yapıcı madde kullanımının sadece kişilerin kendi yaşamlarına zarar vermediğini, aynı zamanda mala karşı suçluluğu da tetiklediğini kanıtlamaktadır.

Mala karşı işlenen suçların işlenmesinde, suçun türüne göre suç aletinin şeklinin de değiştiği görülmekte ve onuncu hipotezimiz de doğrulanmaktadır. Dolandırıcılık suçlarında bilgisayar ve internet gibi teknolojik alet kullanımının yaygın olması ve bu suçların planlı bir şekilde işlenmesi, günümüzde bu suçlara bilişim teknolojileri yoluyla işlenebilir suçlardan olma özelliği kazandırmaktadır. Kişilerin internet üzerinden kimlik bilgileri, kredi kartı numaraları ve parolalarına ulaşılması yoluyla banka hesaplarının boşaltılması anlamına gelen sızdırma dolandırıcılığı, günümüzde teknoloji ile toplumsal yaşamı tehdit eden yeni unsurlardandır. Bununla birlikte suçta kullanılan alet açısından gasp-kapkaç suçlarında ise ateşli silahın önemli bir yeri vardır. Bu durum gasp suçlarının temelinde kişilere karşı cebir ve şiddet kullanma veya tehdit etme durumlarının söz konusu olması nedeniyle açıklanabilir. Bununla birlikte toplumda ateşli silah kullanımının yaygın olmasının bu suçları artırabileceğinden de söz edilebilir.

Sonuç olarak araştırmamızın verilerini 1992 yılında yapılan çalışmadan elde edilen sonuçlarla karşılaştırmamızın, özellikle geçen bu 15 yıllık süreç içerisinde nelerin değiştiğini anlamamız açısından verimli olacağını düşünüyoruz. Mala karşı suçların 1975-1980'li yıllarda şahsa karşı işlenen suçlar karşısında daha düşük bir oranı teşkil ettiği ancak bu oranın 1985'li yıllarda birbirine yakın düzeylerde (% 48,2 Şahsa karşı-% 51,8 Mala karşı) olduğu görülmüştür (İçli,1992:148). Ancak günümüze gelindiğinde 2000-2006 yılları arasında mala karşı suçların sürekli olarak artış gösterdiği ve bu yıllar arasındaki toplam suçluluk içerisinde mala karşı suçların, şahsa karşı suçlara oranının % 56 olduğu anlaşılmıştır.

Bu kapsamda öncelikle araştırmamızda hırsızlık (% 66,7) ve gasp-kapkaç (% 69,8) suçlarını işleyenlerin büyük bir bölümünün ilköğretim mezunu olduğu görülmüştür. Bu durum 1991 yılında yapılan çalışma ile paralellik göstermektedir. Çünkü bu tarihte yapılan çalışmaya göre ilkokul mezunları arasında bu suçların işlenme oranı, diğerlerine göre daha fazladır (İçli,1992;151-156). Ayrıca gasp-kapkaç suçlarının yoğunlukla işlendiği yaş grubu dağılımının da (16-25) değişmediği görülmüştür (İçli,1992;155).

Hırsızlık suçlarında daha önce çevrenin suçluya karşı olan tutumunun iyi olmadığını söyleyenlerin oranı yaklaşık olarak üçte iki iken (İçli,1992;152), günümüze gelindiğinde bu durum mala karşı suçluluk bağlamında % 71,2'lik oranla birbirine yakındır.

1991 yılında yapılan araştırmaya katılanların % 3,9'u işsiz olduğunu söyleyenlerden oluşmuştur (İçli,1992:50). Araştırmamızda ise mala karşı suç işleyenler içerisinde işsiz olduğunu söyleyenlerin oranı sadece % 1,2'dir.

1991 yılında yapılan araştırmada, hükümlülerin suçlarını daha çok yaşadıkları yerde işledikleri görülmüştür. Bu durum göçün suçlulukta etkili bir faktör olmadığını göstermektedir. Ayrıca aynı araştırmada özellikle hırsızlık ve gasp suçlarının şehirlerde işlenme oranlarının yüksek olduğu gözlemlenmiştir (İçli,1992:161-162). Bizim araştırmamızda da suçluların işledikleri suçları genellikle yaşamış oldukları yerleşim yerlerinde işlemeleri, göçün geçmişte olduğu gibi mala karşı suçları doğrudan etkilemediği olgusunu ortaya koymaktadır. Ayrıca araştırmamızda bu suçların ortalama olarak % 64,4'ünün illerde, % 27,3'ünün ise ilçelerde işlendiği görülmektedir. Her ne kadar bu suçlar istatistiksel olarak şehirleşmiş bölgelerde yoğunlukla işleniyor görölse

de, bu bölgelerde işlenen suçlarda, beklenen değerlerle gözlenen değerler arasındaki farkın birbirine yakın olması, şehirleşmenin bu suçlara önemli bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

1991 yılında yapılan araştırmada hırsızlık suçlarını işleyenlerin, bu suçları arkadaşları ile birlikte işledikleri ancak diğer suçları işleyenlerin yalnız suç işledikleri görülmüştür (İçli,1992:161). Bizim araştırmamıza baktığımızda ise diğer üç suç grubunun aksine özellikle gasp-kapkaç suçunu işleyenlerin arkadaşlarından teşvik veya yardım gördükleri anlaşılmaktadır.

Kişiler toplumsal yapı içerisinde yaşamlarını sürdürürken, bir çok faktörün etkisinde kalabilmektedirler. Bunlar ekonomik durum, göç, eğitim durumu, arkadaş çevresi gibi daha sayılabilecek bir çok etmen olarak ele alınabilir. Bu kapsamda, sadece belirli etmenlerin tek başlarına mala karşı suç türleri üzerinde etkili olduğu varsayımından ziyade, bir çok etmenin bir araya gelmesi sonucu bu suçların işlendiği düşünülmektedir. Ayrıca bu faktörler mala karşı suç türleri içerisinde bulunan bazı suçlara olumsuz etki yaparken, bazılarında ise hiç etki etmemektedir. Bu açıdan araştırma sonucunda ortaya konan bu faktörlerin suçlular veya suçlar üzerindeki etki düzeyleri göz önüne alınarak, olumsuz faktörlerin ortadan kaldırılması veya en azından azaltılması yönünde toplumsal anlamda faaliyet gösteren tüm mekanizmalar işlevsel hale getirilmeli ve bu kapsamda gerekli tüm hukuksal düzenlemeler yerine getirilmelidir.

KAYNAKÇA

Akbulut, İlhan (2003), “İslam Hukukunda Suçlar ve Cezalar” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 52 Sayı 1, Ankara

Akkuş, Yakup (2003), *Suçun Ekonomik Analizi: Türkiye Örneği*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Erzurum

Bahar, H. İbrahim (2005), *Sosyoloji*, Siyasal Yayınevi, Ankara

Beşe, Ertan (2003), “Sosyoloji Temelli Suç Teorileri ve Organize Suçlar”, *Organize Suçlarla Mücadele ve Polis*, (Edt. Aytekin Geleri ve H. Hüseyin Çevik), Seçkin Yayınları, Ankara

Centel, Nur (2000), “Mala Karşı Suçlarda Artışın Kriminolojik Bakımdan Açıklanması ve Nedenleri”, *Mala Karşı İşlenen Suçlarla Mücadele Semineri* (24 Mayıs 2000), EGM Asayiş Dairesi Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 56-67

Demirbaş, Timur (1990), *Almanya’ daki Türklerin Sorunları, Bunların Suça Etkileri*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, Ankara

Demirbaş, Timur (2001), *Kriminoloji*, Seçkin Yay. Ankara

Dirlik, Sinan, *Varoşlar*, “Demokrasinin Sırat Köprüsü”, *Milliyet*, 20.01.1997, s.4

Dönmezer, Sulhi (1984), *Kriminoloji*, Filiz Kitabevi, İstanbul

Dönmezer, Sulhi (2000), “Suçun Önlenmesinde Toplumun Katkıları”, *Mala Karşı İşlenen Suçlarla Mücadele Semineri* (24 Mayıs 2000), EGM Asayiş Dairesi Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 114-126

Dönmezer, Sulhi (1974), “Bir Küçük Şehir Toplumunda Suçluluk (Ereğli Projesi)”, *Şehirleşmenin Doğurduğu Ceza Adaleti Sorunları Sempozyum, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku Ve Kriminoloji Enstitüsü*, 17-18 Aralık 1973, Fakülteler Mat., İstanbul

Dönmezer, Sulhi (2001), *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*, Beta Yayınevi, İstanbul

Dönmezer, Sulhi ve Erman, Sahir (1994), *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, Genel Kısım,C.1, C.2 ve C.3, 10. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul

Elibol, Ş. Sibel (1998), *11-15 Yaş Grubundaki Mala Yönelik Suç İşlemiş Çocukların Sosyo-Demografik Özellikleri*, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

16- Ellis, Lee, Anthony Walsh. (2000), *Criminology: A Global Perspective*, USA:Allyn and Bacon

Erdem, Mustafa R. *Mal Varlığına Karşı Suçlar* (TCK 141 vd), www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/119.doc, Erişim 09.11.2006

Erem, Faruk (1983), *Türk Ceza Hukuku*, Seçkin Yayınevi ,Ankara

Ertaş, Şeref (2004), *Yeni Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Eşya Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara

Esener, Turhan ve Güven, Kudret (1996), *Eşya Hukuku*, Gazi Büro Kitabevi, Ankara

Flowers, R. Barri, (1990), *The Adolescent Criminal: Examination of Today's Juvenile Offender*, McFarland & Company, North Caroline

Giddens, Anthony. (2000), *Sosyoloji*, (Çev: Hüseyin Özel, Cemal Güzel), Ayraç Yayınları, Ankara

Göze, Ayferi (1987), *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*, Beta Yayınları, İstanbul

Güven, Sami (1999), *Toplumbilim*, Ezgi Kitabevi, Bursa

Gullotta, Thomas P., Adams, Gerald P., Montemayor, Raymond (1998), *Delinquent Violent, Theory and Interventions*, Usa: Sage Pub.

Gül, Halit Nadir (2002), *Hırsızlık Suçlarının Aydınlatılmasında Coğrafi Bilgi Sistemleri: Bursa İli Pilot Uygulaması*, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Hafizoğulları, Zeki (2007), *Malvarlığına Karşı Suçların Ortak Genel Yapısı*, (www.baskent.edu.tr/~zekih/ogrenci/cezaozel.htm, Mala Karşı Suçlar Ders Notları, Erişim:18.05.2007)

Hancı, İ. Hamit, Aktaş, Ö. Ekin ve Akçiçek, Eren (1996), “İç Göçlerin Çocuk Suçluluğuna Etkisi”, *Eğitim Dergisi*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, 173-183

Hancı, İ. Hamit (1999), “İç Göçler ve Çarpık Kentleşme”, *Hekim ve Yaşam, İzmir Tabip Odası Bülteni*, Mayıs-Haziran 1999, Sayı 6, Sayfa 24-28

İçli, Gönül (2002), *Sosyolojiye Giriş*, Anı Yayıncılık, Ankara

İçli, Tülin (1992), *Türkiye’ de Suçlular Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikleri*, Bizim Büro Basımevi, Ankara

İçli, Tülin (1994), *Kriminoloji*, Bizim Büro Basımevi, Ankara

İçli, Tülin (2003), “Toplumdan Kopuş: Suç ve Şiddet”,(Der. İhsan Sezal), *Sosyolojiye Giriş*, Martı Yayınevi, 2.Baskı, Ankara

İçli, Tülin (2004), *Kriminoloji*, Martı Yayınevi, Ankara

İnci, Yusuf (2003), *Nitelikli Dolandırıcılık Suçunun Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Boyutları*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Karaaslan, Haşim (2000), Mala Karşı İşlenen Suçlarla Mücadele Semineri (24 Mayıs 2000), EGM Asayiş Dairesi Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 26-55

Karadeniz Çelebican, Özcan (2003), *Roma Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara

Kaya, Özer (2000), *Mala Karşı İşlenen Suçlarla Mücadele Semineri* (24 Mayıs 2000), EGM Asayiş Dairesi Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 16-21

Keleş, Ruşen (1990), *Kentleşme Politikası*, İmge Kitabevi, Ankara

Kızmaz, Zahir (2005), “Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme” *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi* Cilt : 29 No: 2 149-174

Kızmaz, Zahir (2004), “Öğrenim Düzeyi ve Suç: Suç Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma”, *Fırat Üni. Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 14, Sayı 2, S. 291-319

Küçükler, Hüdaşverdi (2001), *Suç Davranışında Bulunan Çocukların Sosyo-Demografik Özellikleri ve Olası Suça İtilme Nedenleri*, Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Uzmanlık Tezi, Elazığ

Liska, Allen E. ve Warner, Barbara D. (1991), “Functions of Crime: A Paradoxical Process”, *The American Journal of Sociology*, Vol.96, No.6, ss. 1441-1463

Merton, Robert K. (1963), “Social Structure and Anomie” *The Sociology of Crime and Delinquency* (edt. Marvin E. Wolfgang, Leonard Savitz ve Norman Johnston), John Wiley and Sons Inc., New York

Miller, Walter B., (1958), “Lower Class Culture as a Generating Milieu of Gang Delinquency” *Journal of Social Issues*, Vol:14:5 No:3

Miller, Walter B. ve Kvarceus, W.C (1959), *Delinquent Behavior: Culture and Individual* (Washington: National Education Association)

Nirun, Nihat (1972), “Sosyal Sistemlerde Sapmalar” *Araştırma VIII*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara

Ozankaya, Özer (1994), *Toplumbilim*, Cem Yayınevi, İstanbul

Öğün, Aslıhan (1990), *Kadın Suçluluğunun Sosyo-Kültürel Konumla Ve Bu Konumdaki Değişmelerle İlişkisi: Sivas Yarı Açık Cezaevinde Bir Uygulama*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Özek, Çetin (1974), “Türkiyede Şehirleşmenin Ana Nitelikleri”, *Şehirleşmenin doğurduğu Ceza Adaleti Sorunları Sempozyumu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsü*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 27-87

Özmen, Remzi (2005), *Türk Ceza Kanunu - Ceza Muhakemesi Kanunu ve İnfaz Kanunu*, Seçkin Yayınevi, Ankara

Proudhon, Pierre Joseph (1840), *Mülkiyet Nedir*, (Çeviren Üretürk, Vedat Gülşen 1968), Toplumsal dönüşüm Yayınları, İstanbul

Raymond, Aron, (1994) *Sosyolojik Düşüncenin Evreleri*, Bilgi Yayınevi

Reid, S. Titus (1997), *Crime and Criminology*, McGraw-Hill Higher Education Group, Eighth Edition, New York

Sanlı, S. Fatoş (1998), *Türkiye’ de Suçluluk Yapısını Etkileyen Sosyo-Ekonomik Etmenler*, Devlet İstatistik Kurumu Uzmanlık Tezi, Ankara

Sarı, Yaşar ve Demirel, Sevgi (2005), *Mal Varlığına Karşı Suçlarda Dolandırıcılık*, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/119.doc, Erişim 16.11.2006

Sayın, Faruk (1998), *1993-1997 Yılları Arasında İstanbul’ da Meydana Gelen Gasp Olaylarının Sosyo-Ekonomik Analizi*, Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Siegel, Larry J. (1998), *Criminology*, Thomson Wadsworth Learning Inc., Belmont

Siegel, Larry J. ve Senna, Joseph J. (1981), *Juvenile Delinquency; Theory, Practice and Law*, Minesoto

Sokullu-Akıncı, Füsün (2002), *Kriminoloji*, Beta Yay. İstanbul

Sutherland Evdin H. ve Donald R. Cressey (1966), *Principles of Criminology*, J.B. Lippincott Company, New York

Şafak, Ali (1992), *Hukuk Başlangıcı Ders Kitabı*, Feryal Matbaası, Ankara

Taylor, Ian, Paul Walton ve Jock Young (1981), *The New Criminology*, London: Routledge

Tezcan, Mahmut (1995), *Sosyolojiye Giriş-Temel Kavramlar*, Feryal Matbaası, Ankara

Tılıç-Rittersberger, Helga ve Kalaycıoğlu, Sibel (2003), “Farklı Toplumsal Kesimlerde Suçun Tanımı, Nedenleri ve Meşrulaştırılması”, *Uluslar arası Polislik ve İç Güvenlik* (Edt. Tülin G. İçli ve Fatih Karaosmanoğlu), Nobel Yayıncılık, Ankara

UNCHS (1998), *Press Release, World Habitat Day 1998: Safer Cities*, CHS/98/05, 13 February

Vito, Gennaro F., Ronald M. Holmes (1994), *Criminology, Theory, Research and Policy*, Belmont/ California : International Thomson Pub.

Vold, George B., (1979), *Theoretical Criminology*, Oxford University Press, New York

Williams, Frank P. Marilyn McShane D.(1999), *Criminological Theory*, Usa: PrenticeHall

Wirth, Louis (2002), “Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentleşme” *20. Yüzyıl Kenti* (Derl. Ve Çev. Bülent Duru, Ayten Alkan) İmge Kitabevi, Ankara, 77-106

Yavuzer, Haluk (1996), *Çocuk ve Suç*, Remzi Kitabevi, İstanbul

Yokuş Sevik, Handan (1998), *Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu ile Mücadelede Kurumsal Yaklaşım*, Beta yayınevi, İstanbul

Yücel, Mustafa T. (1986), *Kriminoloji Suç ve Ceza*, Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı Yayınları, Ankara

1- Cinsiyetiniz?

1 () Kadın

2 () Erkek

2- Doğum yılınız nedir?.....(sadece yılı belirtiniz)

3- Medeni haliniz?

1 () Hiç evlenmemiş

2 () Evli

3 () Eşi ölmüş

4 () Boşanmış

5 () Çok eşli

4- Öğrenim durumunuz?

1 () Okur-yazar değil

2 () Okur-yazar, ilköğretim mezunu değil

3 () İlkokul mezunu

4 () Ortaokul (ilköğretim) mezunu

5 () Lise mezunu

6 () Yüksekokul mezunu

7 () Üniversite mezunu

8 () Lisansüstü eğitim mezunu

5- Öğrenim hayatınızı yarım bırakmak zorunda kaldıysanız bunun nedeni nedir?

1 () Hayır, yarım bırakmadım

2 () Ekonomik sebepler

3 () Başarısız bir öğrenci olmam sebebiyle

4 () Annemin ölümü

5 () Babamın ölümü

6 () Her ikisinin ölümü

7 () Diğer.....

6- Okul yıllarınızda hem okuyup hem çalıştınız mı?

1 () Hiç çalışmadım

2 () Bazen çalıştığım oldu

3 () Çoğu zaman çalıştım

4 () Devamlı çalıştım

5 () Diğer.....

7- Okul yıllarında ne tür işler yaptınız?

.....

8- Annenizin öğrenim durumu nedir?

- 1 () Okur-yazar değil
- 2 () Okur-yazar, ilköğretim mezunu değil
- 3 () İlkokul mezunu
- 4 () Ortaokul (ilköğretim) mezunu
- 5 () Lise mezunu
- 6 () Yüksekokul mezunu
- 7 () Üniversite mezunu
- 8 () Lisansüstü eğitim mezunu

9- Babanızın öğrenim durumu nedir?

- 1 () Okur-yazar değil
- 2 () Okur-yazar, ilköğretim mezunu değil
- 3 () İlkokul mezunu
- 4 () Ortaokul (ilköğretim) mezunu
- 5 () Lise mezunu
- 6 () Yüksekokul mezunu
- 7 () Üniversite mezunu
- 8 () Lisansüstü eğitim mezunu

10- Cezaevine girmeden önce en son hangi işi yapıyordunuz?

.....

11- Çalışmanızın amacı neydi?

- 1 () Kendi adıma para kazanmak
- 2 () Aile bütçesine katkıda bulunmak
- 3 () Eşim çalışmadığı için, ben çalışmak zorunda kaldım
- 4 () Hoşlandığım bir işi yapmak için
- 5 () Diğer

12- En son yaptığınız işten elde ettiğiniz gelir geçinmenize yetiyor muydu?

- 1 () Evet, rahatça geçiniyorduk
- 2 () Geçinmekte güçlük çekiyorduk

- 3 () Gelirimiz geçinmemize yetmiyordu
- 4 () Eşimin ve benim gelirlerimiz ancak geçinmemizi sağlıyordu
- 5 () Diğer

13- Çocukluk ve gençlik yıllarında maddi yönden her istediğinize sahip oldunuz mu?

- 1 () Evet, her istediğime sahip oldum
- 2 () Kimi zaman olmasa da çoğunlukla
- 3 () Nadiren istediğim şeye sahip olabiliyordum
- 4 () İstedğim hiçbir şeye sahip olamadım
- 5 () Diğer.....

14- Siz cezaevindeyken ailenize kim bakıyor?

- 1 () Eşim
- 2 () Benim annem/babam
- 3 () Eşimin annesi/babası
- 4 () Kardeşlerim
- 5 () Diğer.....

15- Anne ve babanız öz mü?

- 1 () Her ikisi de öz
- 2 () Anne öz, baba üvey
- 3 () Baba öz, anne üvey
- 4 () Her ikisi de üvey
- 5 () Diğer.....

16- Siz dahil kaç kardeştiniz?

Erkek.....
Kız.....
Toplam.....

17- Aile içi ilişkilerinizde aşağıdakilerden hangisi söz konusu oldu?

- 1 () Ailemin bütün fertleri birbirleriyle iyi anlaşır ve birbirlerini severdi
- 2 () Anne ve babamın birbirleriyle anlaşamazlar ama çocuklarını severdi
- 3 () Babam annemi ve bizleri döverdi
- 4 () Annem babamı ve bizleri döverdi
- 5 () Anne ve babamız bize karşı iyiydi, ancak kardeşler anlaşamazdık
- 6 () Diğer.....

18- Anne ve babanızla iyi anlaşır mıydınız?

- 1 () Her ikisiyle de iyi anlaşırdım
- 2 () Babamla iyi anlaşır annemle anlaşamazdım
- 3 () Annemle iyi anlaşır babamla iyi anlaşamazdım
- 4 () Her ikisi ile de anlaşamazdım

19- Kardeşlerinize ilişkileriniz nasıldı?

- 1 () Hepsıyla iyi anlaşırdım
- 2 () Bazen anlaşamazdım
- 3 () Aramızda kıskançlık ve rekabet vardı
- 4 () Hiçbiriyle iyi anlaşamazdım
- 5 () Diğer.....

20- Çocukluğunuz kimlerle geçti?

- 1 () Anne, baba ve kardeşlerimle
- 2 () Yalnız annemle ve kardeşlerimle
- 3 () Yalnız babamla ve kardeşlerimle
- 4 () Yalnız kardeşlerimle
- 5 () Akrabalarımle
- 6 () Yetiştirme yurdunda
- 7 () Beni evlatlık edinen aileyle
- 8 () Diğer.....

21- Sizce ailenizdeki en büyük problem neydi?

- 1 () Maddi sıkıntı
- 2 () Babamın işsiz olması
- 3 () Alkol
- 4 () Babamın annemi ve bizleri dövmesi
- 5 () Diğer.....

22- Anne ve babanızla birlikte yaşarken ekonomik sıkıntı çekiyor muydunuz?

- 1 () Gelirimizle rahatça geçiniyorduk
- 2 () Geçinmekte güçlük çekiyorduk
- 3 () Gelirimiz geçinmemize yetmiyor, yardım alıyorduk
- 4 () Diğer.....

23- Anne ve babanız çalışıyor muydu?

- 1 () Her ikisi de çalışıyordu
- 2 () Babam çalışıyordu

- 3 () Annem çalışıyordu
- 4 () Her ikisi de çalışmıyordu
- 5 () Diğer.....

24- Ailenizde suç işleyen başka kimse var mı?

- 1 () Evet
- 2 () Hayır

25- Suç işlediğiniz zamanki medeni durumunuz nedir?

- 1 () Hiç evlenmemiş
- 2 () Evli
- 3 () Eşi ölmüş
- 4 () Boşanmış
- 5 () Çok eşli

26- Kaç yaşında evlendiniz?.....(Yılı belirtiniz)

27- Eşinizin öğrenim durumu nedir?

- 1 () Okur-yazar değil
- 2 () Okur-yazar, ilköğretim mezunu değil
- 3 () İlkokul mezunu
- 4 () Ortaokul (ilköğretim) mezunu
- 5 () Lise mezunu
- 6 () Yüksekokul mezunu
- 7 () Üniversite mezunu
- 8 () Lisansüstü eğitim mezunu

28- Çocuğunuz var mı?

- 1 () Yok
- 2 () Var
 - Kız.....
 - Erkek.....

29- Eşinizle ilişkileriniz nasıldı?

- 1 () İyi anlaşırdık
- 2 () Sıkı sık kavga eder ama hemen barışırdık
- 3 () Sık sık kavga eder uzun süre küserdik
- 4 () Birbirimize hiç karışmazdık
- 5 () Diğer.....

30- Çocuklarınızla ilişkileriniz nasıldı?

- 1 () Çocuklarımı sever ve ilgilenirdim
- 2 () Onlarla ilgilenmezdim
- 3 () Diğer.....

31- Eşinizin çocuklarınızla ilişkisi nasıldı?

- 1 () Onları sever ve ilgilenirdi
- 2 () Onlarla ilgilenmezdi
- 3 () Diğer.....

32- Arkadaş çevreniz geniş miydi?

- 1 () Evet
- 2 () Hayır
- 3 () Diğer.....

33- Arkadaşlarınızla iyi anlaşır mıydınız?

- 1 () Bütün arkadaşlarımla iyi anlaşırdım
- 2 () Bazen sorunlar olurdu
- 3 () Arkadaşlarım beni dışlardı
- 4 () Hiç anlaşılamaz, kavga ederdim
- 5 () Arkadaşlarım arasında liderdim
- 6 () Hiç arkadaşım olmadı
- 7 () Arkadaşlığa önem vermem
- 8 () Diğer.....

34- Arkadaşlarınız arasında suç işleyenler var mı?

- 1 () Evet
- 2 () Hayır

35- Çocukluk ve gençlik yıllarınızda arkadaşlarınızla birlikte suç işlediğiniz oldu mu?

- 1 () Hayır, hiç suç işlemezdim
- 2 () Ufak-tefek hırsızlıklar
- 3 () Kumar
- 4 () Uyuşturucu madde kullanma (ballı, tiner içme dahil)
- 5 () Evden kaçma
- 6 () Mahalle arkadaşlarıyla kavga
- 7 () Diğer.....

36- Cezaevine girmeden önce ne kadar sıklıkla alkol kullanırdınız?

- 1 () Hiç kullanmazdım
- 2 () Her akşam içerdim
- 3 () Haftada bir gün içerdim
- 4 () Her hafta sonu içerdim
- 5 () Arada sırada içerdim
- 6 () Diğer.....

37- Cezaevine girmeden önce boş vaktinizi nasıl değerlendirirdiniz?

- 1 () Fazla boş vaktim olmazdı
- 2 () Televizyon izler, müzik dinlerdim
- 3 () Kahvehaneye/kafeye gider, arkadaşlarımla vakit geçirirdim
- 4 () Kitap ve gazete okurdum
- 5 () İkinci bir iş veya para kazandırıcı şeyler yapardım
- 6 () Diğer.....

38- Cezaevine girmeden önce hangi yerleşim biriminde yaşıyordunuz?

- 1 () İl.....
- 2 () İlçe.....
- 3 () Kasaba.....
- 4 () Köy.....
- 5 () Mezra.....

39- Cezaevine girmeden önce şehirde yaşadığınız yer şehrin hangi bölgesindeydi?

- 1 () Gecekondu bölgesi
- 2 () Şehir merkezi
- 3 () Diğer.....

40- Cezaevine girmeden önce yaşadığınız yerde kaç yıldır bulunuyordunuz?

- 1 () Doğduğumdan beri
- 2 () 1 yıldan az
- 3 () 1-5 yıldır
- 4 () 5-10 yıldır
- 5 () 10-15 yıldır
- 6 () 15-20 yıldır
- 7 () 20 yıldan fazla zamandır
- 8 () Diğer.....

41- En son yaşadığınız yere nereden geldiniz?

- 1 () İl merkezi.....
- 2 () İlçe merkezi.....
- 3 () Kasaba.....
- 4 () Köy.....
- 5 () Mezra.....
- 6 () Yaşadığım yerin doğma-büyüme yerlisiyim

42- En son yaşadığınız yere gelme sebebiniz nedir?

- 1 () İş bulmak için
- 2 () Daha iyi bir yaşam ümidiyle
- 3 () Okumak İçin
- 4 () Çocukları okutmak için
- 5 () Akrabalarım orada olduğu için
- 6 () Diğer.....

43- En son yaşadığınız yerde bulmayı düşündüklerinizi elde ettiniz mi?

- 1 () Evet
- 2 () Kısmen
- 3 () Hayır

44- En son yaşadığınız yere geldiğinizde ne tür güçlüklerle karşılaştınız?

- 1 () Hiç güçlük çekmedim
- 2 () Geçim sıkıntısı
- 3 () Barınma sorunu
- 4 () Aile geçimsizliği
- 5 () İşsizlik
- 6 () Diğer.....

45- En son yaşadığınız yere kimlerle geldiniz?

- 1 () Tek başıma
- 2 () Eşim ve çocuklarımla
- 3 () Anne ve babamla
- 4 () Hemşehrilerimle
- 5 () Diğer.....

46- Tahliye olduktan sonra suç işlediğiniz yerde yaşamaya devam edecek misiniz?

- 1 () Evet
- 2 () Hayır

3 () Diğer.....

47- Suç işlediğiniz yerde yaşamaya devam etmek istememenizin sebebi nedir?

- 1 () Ailemin beni dışlaması
- 2 () Yakın çevrem beni dışlaması
- 3 () Karşı taraftan gelecek baskılar
- 4 () Diğer.....

48- Cezaevinden çıktıktan sonra sizi en çok korkutan nedir?

- 1 () İş bulamamak
- 2 () Annemin ve babamın beni kabul etmemesi
- 3 () Eşimin ve çocuklarımla beni kabul etmemesi
- 4 () Arkadaşlarımla ve yakın çevrem beni kabul etmemesi
- 5 () Diğer.....

49- Yörenizde evlenmek için kız kaçırma adeti yaygın mıdır?

- 1 () Çoğunlukla kaçarak evlenirler
- 2 () Bu adet vardır ama yaygın değildir
- 3 () Böyle bir adet yoktur ve hoş karşılanmaz
- 4 () Diğer.....

50- Sizce evlenmek için ekonomik yeterlilik şart mıdır?

- 1 () Kesinlikle yeterli olmalıdır
- 2 () Yeterli olsa iyi olur ama bu şart değildir
- 3 () Kesinlikle gerekmez, yeter ki kişiler anlaşsın
- 4 () Diğer.....

51- Çevrenizde suç işleyenlere bakış açısı nasıldır?

- 1 () İyi gözle bakılmaz ve dışlanır
- 2 () Suç işleyenlere iş ve kız verilmez
- 3 () Aileleri ve yakın çevreleri onları kabul etmez
- 4 () Hiçbir şey olmamış gibi davranılır
- 5 () Suç kişinin kendine yönelik değilse destekler
- 6 () Suç meziyet kabul edilir ve desteklenir
- 7 () Diğer.....

52- İşlediğiniz suça ailenizin tepkisi ne oldu?

- 1 () İşlediğim suçu kesinlikle onaylamadılar

- 2 () İşlediğim suça kayıtsız kaldılar
3 () Bana hak verdiler, anlayışla karşıladılar
4 () Bu suçu işlememi onlar istedi
5 () Diğer.....

53- İşlediğiniz suça çevrenizin tepkisi ne oldu?

- 1 () İşlediğim suçu kesinlikle onaylamadılar
2 () İşlediğim suça kayıtsız kaldılar
3 () Bana hak verdiler, anlayışla karşıladılar
4 () Bu suçu işlememi onlar istedi
5 () Diğer.....

54- Daha önce ailenizde kan davası nedeniyle suç işlendi mi?

- 1 () Evet
2 () Hayır

55- Yaşadığınız yerde adam öldürme, yaralama, kız kaçırma veya tecavüz etme nedeniyle karşılıklı öç alma başlar mı?

- 1 () Evet
2 () Hayır
3 () Diğer.....

56- Kavga etmek, bıçakla yaralamak çevrenizde bir delikanlılık sembolü olarak görülür mü?

- 1 () Evet
2 () Hayır
3 () Diğer.....

57- Çevrenizde kız kaçırmak, düşmanın kızını kaçırmak delikanlılık sembolü olarak görülür mü?

- 1 () Evet
2 () Hayır
3 () Diğer.....

58- Daha önce hangi suçtan hüküm giydiniz? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

- 1 () Hüküm giymedim
2 () Hırsızlık
3 () Yankesicilik
4 () Dolandırıcılık
5 () Emniyeti suiistimal

- 6 () Gasp/kap-kaç
- 7 () Adam yaralama
- 8 () Adam öldürme
- 9 () Cinsel saldırı
- 10 () Kız kaçırma
- 11 () Adam kaçırma
- 12 () Çek-senet tahsili
- 13 () Uyuşturucu nedeniyle
- 14 () Diğer.....

59- Şu anda hangi suçtan hükümlüsünüz?

- 1 () Hırsızlık
- 2 () Yankesicilik
- 3 () Dolandırıcılık
- 4 () Emniyeti suiistimal
- 5 () Gasp/kap-kaç
- 6 () Adam yaralama
- 7 () Adam öldürme
- 8 () Cinsel saldırı
- 9 () Kız kaçırma
- 10 () Adam kaçırma
- 11 () Çek-senet tahsili
- 12 () Uyuşturucu nedeniyle
- 13 () Diğer.....

60- Hükümlü olduğunuz suçu hangi tarihte işlediniz?

Yıl.....

61- Hükümlü olduğunuz suçu hangi yerleşim yerinde işlediniz?

- 1 () İl merkezi.....
- 2 () İlçe merkezi.....
- 3 () Kasaba.....
- 4 () Köy.....
- 5 () Mezra.....
- 6 () Diğer.....

62- Hükümlü olduğunuz suçu nerede işlediniz?

- 1 () Evde
- 2 () İşyerinde

- 3 () Sokakta
- 4 () Arazide
- 5 () Bir aracın içinde
- 6 () Diğer.....

63- Suç işlerken nasıl bir alet/araç kullandınız?

- 1 () Hiçbir alet/araç kullanmadım
- 2 () Taş, sopa
- 3 () Kesici ve delici (bıçak, kama, şiş vb)
- 4 () Ateşli silah (tabanca, tüfek vb.)
- 5 () Anahtar, maymuncuk
- 6 () Tornavida, cam elması
- 7 () Diğer.....

64- Suçu nasıl işlediniz?

- 1 () Önceden karar verdim ve plan yaptım
- 2 () Suçu işlemeye karar verdim ve hedefi rast gele işledim
- 3 () Aniden işledim
- 4 () Kazayla oldu
- 5 () Diğer.....

65- Neden suç işlediniz?

- 1 () Çaldığım eşyaya sahip olabilmek için
- 2 () Paraya ihtiyacım olduğu için
- 3 () İntikam almak için
- 4 () Başka çarem kalmadığı için
- 5 () Suç ortağımın teşviki ile
- 6 () Alkol veya uyuşturucu aldığımdan kendimde değildim
- 7 () Balli veya tiner kokladım, kendimde değildim
- 8 () Evlenmek amacıyla
- 9 () Namus uğruna, kıskançlıktan
- 10 () Töre emri olduğu için
- 11 () Kan davası nedeniyle
- 12 () Arazi anlaşmazlığından
- 13 () Alacak-verecek meselesinden
- 14 () Diğer.....

66- Suç işlerken teşvik veya yardım gördünüz mü?

- 1 () Evet
- 2 () Hayır

67- Suç işlerken kimden teşvik veya yardım gördünüz mü?

- 1 () Annemden ve/veya babamdan
- 2 () Kardeşlerimden
- 3 () Eşimden
- 4 () Çocuklarımdan
- 5 () Akrabalarımdan
- 6 () Arkadaşlarımdan
- 7 () Diğer.....

68- Suçu kiminle birlikte işlediniz?

- 1 () Tek başıma
- 2 () Yakınlarımdan biriyle
- 3 () Arkadaşlarımdan biriyle
- 4 () Diğer.....

69- İşlediğiniz suça maruz kalan kişi veya kişileri tanıyor musunuz?

- 1 () Hepsini tanıyordum
- 2 () Bazılarını tanıyor, bazılarını tanıımıyordum
- 3 () Hiçbirini tanıımıyordum

70- İşlediğiniz suça maruz kalan kişi veya kişileri nereden tanıyordunuz?

- 1 () Annem ve/veya babam
- 2 () Kardeşim
- 3 () Büyükbaba, büyükanne, amca, hala, dayı, teyzem
- 4 () Torunum
- 5 () Yeğenim (kuzenim)
- 6 () Uzaktan akrabam
- 7 () Herhangi bir yakınlığım yoktur
- 8 () Eşim veya sevgilim
- 9 () İş arkadaşım
- 10 () Köylüm, komşum, tanıdığım
- 11 () Düşmanım
- 12 () Diğer.....

71- Sizin işlediğiniz suça kaç kişi maruz kaldı?

.....

72- İşlediğiniz suça maruz kalan kişi veya kişilerin cinsiyeti nedir?

- 1 () Kadın
- 2 () Erkek
- 3 () Her ikisinden vardı
- 4 () Mağduru görmediğim için bilmiyorum
- 5 () Diğer.....

73- İşlediğiniz suça maruz kalan kişi veya kişilerin yaşları nelerdir? (hepsini tek tek belirtiniz, bilmiyorsanız bilmediğinizi belirtiniz)

.....

74- Siz suç işlediğinizde karşınızdaki kişi ne tür bir silah taşıyordu?

- 1 () Silah taşıymıyordu
- 2 () Taş, sopa
- 3 () Kesici ve delici (bıçak, kama, şış vb)
- 4 () Ateşli silah (tabanca, tüfek vb.)
- 5 () Diğer.....

75- Suça maruz kalan kimse ile aranızda kan davası var mıdır?

- 1 () Evet
- 2 () Hayır
- 3 () Bu kan davası sayılmaz ama bir husumetten kaynaklanmaktadır

76- Suçu işlediğiniz anda alkol ya da uyuşturucu kullanmış mıydınız?

- 1 () Hiçbir madde kullanmadım
- 2 () Alkol almıştım
- 3 () Uyuşturucu madde, hap almıştım
- 4 () Ballı, tiner gibi madde almıştım
- 5 () Esrar almıştım
- 6 () Birkaçını birden aldım

77- Bu suçu işlediğinize pişman mısınız?

- 1 () Çok pişman oldum
- 2 () Hiç pişmanlık duymadım
- 3 () Diğer.....

78- Suç işledikten sonra kendinize zarar vermeyi düşündünüz mü?

- 1 () Düşündüm, ama teşebbüste bulunmadım
- 2 () Düşündüm ve teşebbüste bulundum

3 () Hiç düşünmedim

79- Suçu işlediğiniz zaman alacağınız cezayı biliyor muydunuz?

1 () Bilmiyordum

2 () Biliyordum

3 () Diğer.....

80- Suçu işledikten sonra saklanmaya ya da kaçmaya çalıştınız mı?

1 () Hiç kaçmadım

2 () Kendiliğimden teslim oldum

3 () Kaçmaya çalıştım ama yakalandım

4 () Kaçtım ve saklandım

81- Suçlu olduğunuza inanıyor musunuz?

1 () Suçsuzum

2 () Suçluyum

3 () Diğer.....

82- Suça verilecek cezanın ağır olması size göre insanların suç işlemesini engeller mi?

1 () Engeller

2 () Engellemez

3 () Diğer.....

83- Sizce kan davası geleneğinin sürdürülmesi doğru mudur?

1 () Evet

2 () Hayır

84- Kan davası geleneği hangi durumlarda sürdürülmelidir?

1 () Namus

2 () Adam öldürme

3 () Hakaret

4 () Arazi anlaşmazlığı

5 () Diğer.....

85- Cinsel konularla ilgili bir eğitim aldınız mı?

1 () Evet

2 () Hayır

3 () Diğer.....

86- Size göre suç işleyenlerin hepsi ruhsal yönden hastalıklı mıdır?

- 1 () Evet
- 2 () Hayır
- 3 () Diğer.....

87- Yakınlarınızdan biri öldürülse ve bunun intikamı alınmasa, kanının yerde kalacağına inanır mısınız?

- 1 () Evet
- 2 () Hayır
- 3 () Diğer.....

88- Eşiniz sizi aldatırsa öldürmeyi düşünür müsünüz?

- 1 () Evet
- 2 () Hayır
- 3 () Öldürmem, boşanırım
- 4 () Affedebilirim
- 5 () Diğer.....

89- Cinsel suçlarda karşı tarafın suçu tahrik ettiğine inanır mısınız?

- 1 () Evet
- 2 () Hayır
- 3 () Diğer.....

90- Namus nedeniyle cinayet işlendiğinde cezası nasıl olmalı?

- 1 () Hiç ceza verilmemeli
- 2 () Cezası daha az olmalı
- 3 () Cezası aynı olmalı
- 4 () Cezası daha fazla olmalı

91- Kan davası veya aileden gelen husumetle cinayet işlendiğinde cezası ne olmalı?

- 1 () Hiç ceza verilmemeli
- 2 () Cezası daha az olmalı
- 3 () Cezası aynı olmalı
- 4 () Cezası daha fazla olmalı

92- Hükümlü olduğunuz suçun aynısı size karşı işlense, suçluya verilecek cezanın nasıl olmasını isterdiniz?

- 1 () Daha fazla cezalandırılmasını
- 2 () Aynı cezaya çarptırılmasını

3 () Daha az ceza verilmesini

4 () Diğer.....